

Kansallisen Ikäohjelman seurantaraportti 2001

*Sosiaali- ja terveysministeriö
Työryhmämuistio 2001:17*

Työministeriö

ISSN 1237-0606

ISBN 952-00-1007-6

ESIPUHE

Kansallinen Ikäohjelma (1998-2002) perustuu valtioneuvoston 6.2.1997 tekemään periaatepäätökseen. Periaatepäätöksessä korostetaan toimenpiteitä, jotka parantavat ikääntyvien työntekijöiden edellytyksiä jatkaa työkykyisinä ja tuottavina työelämässä. Toisaalta painotetaan toimia, jotka tukevat työttömäksi joutuneiden ikääntyvien siirtymistä takaisin työelämään.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 21.3.2001 Kansallisen Ikäohjelman kolmatta seurantaraporttia valmistelevalle asiantuntijaryhmälle. Ryhmän puheenjohtajana toimi neuvotteleva virkamies Matti Sihto työministeriöstä. Seurantaraportin tuli koskea ikäohjelmalle relevantteja seurantatietoja kuten aikaisemmassakin raportissa.

Ikäohjelman kolmannen seurantaraportin mukaan 55-59 -vuotiaista tuli vuonna 2000 ensimmäinen 5-vuotisikäryhmä, joka on saavuttanut viime vuosikymmenen talouslamaa edeltäneen työllisyystason. Ikääntyneiden työllisyyden paraneminen johtuu siitä, että he pysyvät entistä kauemmin työelämässä. Ikääntyneet ovat ainoa ikäryhmä, jonka työelämässä pysyvyys on suurempaa kuin 1980-luvun lopulla.

Ikääntyneiden työntekijöiden asema työelämässä on parantunut. Tutkimuksen mukaan he kokevat ikäyrjintää aikaisempaa harvemmin. Ikääntyneiden näkemykset työpaikkojen johtamisilmapiiiristä ovat nuorten ohella eri ikäryhmistä myönteisimmät. Näkemys työelämän muutoksen suunnasta on ikääntyneillä parantunut kaikista ikäryhmistä eniten vuodesta 1999. Työnteon kokeminen mielekkääksi ja mahdollisuudet vaikuttaa omaan asemaan ovat parantuneet voimakkaasti ja muita ikäryhmiä enemmän.

Ikääntyneet työntekijät siirtyvät työelämästä yleensä eläkkeelle. Se on yli kaksi kertaa yleisempää kuin siirtyminen työttömäksi. Ikääntyneiden siirtyminen työstä varhaiseläkkeille on kuitenkin pienentynyt 1990-luvulla. Eläkkeelle siirtymisikä jatkoi nousuaan vuonna 2000. Se oli 59,1 vuotta, mikä on korkeampi kuin kertaakaan 1990-luvulla.

Ikääntyneet arvioivat, että työttömäksi joutuessaan heidän mahdollisuutensa saada uutta työtä ovat vähäiset. Kolme neljästä ikääntyneestä näkee, että työllistymismahdollisuuksien vähäisyyden keskeisenä syynä on juuri heidän ikänsä. Sama näkemys on työttömäksi joutuneilla ikääntyneillä henkilöillä. Huonot työllistymisnäköymät muodostavat edelleen ikääntyneiden henkilöitten keskeisen työmarkkinaongelman.

Helsinki kesäkuu 2001

Markku Lehto
kansliapäällikkö
sosiaali- ja terveysministeriö

Harri Skog
ylijohtaja
työministeriö

Tiivistelmä

Kansallisen Ikäohjelman seurantaraportti 2001. Helsinki. 2001. 75 s. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen työryhmämuistioita, ISSN 1237-2050; 2001:17.)
ISBN 952-00-1007-6

Vuotta 2000 koskeva Kansallisen ikäohjelman seurantaraportti keskittyy erittelemään ikääntyneitä, 55 vuotta täyttäneitä. Syynä on se, että heidän työllisyytensä on kaikista ikäryhmistä keuhoin. Vuoden 2000 kehitys poikkeaa tästä kuvasta täysin.

Vuonna 2000 ikääntyneiden työllisyys parani kaikista ikäryhmistä eniten! 55-59 -vuotiaista myös tuli vuonna 2000 ensimmäinen 5-vuotisikäryhmä, joka on saavuttanut viime vuosikymmenen talouslamaa edeltäneen työllisyyden tason. Ikääntyneiden työllisyyden paraneminen johtuu ennen muuta siitä, että he pysyvät entistä kauemmin työelämässä. Ikääntyneiden asema työelämässä on tullut entistä paremmaksi. He kokevat ikäyrjintää huomattavasti aikaisempaa harvemmin. Ikääntyneiden näkemykset työpaikkojen johtamisilmapiiristä ovat nuorten ohella eri ikäryhmistä myönteisimmät. Ikääntyneiden näkemys työelämän muutoksen suunnasta on parantunut kaikista ikäryhmistä eniten vuodesta 1999.

Ikääntyneet siirtyvät työelämästä yleensä eläkkeelle. Varhaiseläkkeille siirtyminen on kuitenkin vähentynyt 1990-luvulla. Eläkkeelle siirtymisikä jatkoikin nousuaan vuonna 2000. Se oli 59,1 vuotta, mikä on korkeampi kuin kertaakaan 1990-luvulla. Myönteisen kehityksen näyttää kuitenkin kyseenalaistavan jatkossa se, että ikääntyneiden työkyky on selvästi alentunut vuonna 2000. Tämä kehitys ei kuitenkaan välttämättä ole huolestuttavaa, vaan saattaa johtua siitä, että ikääntyneet pysyvät entistä pidempään työelämässä ja ovat tämän vuoksi entistä vanhempia ja myös huonokuntoisempia.

Ikääntyneet näkevät, että työttömäksi joutuessaan heidän mahdollisuutensa saada uutta työtä ovat vähäiset. He pitävät työllistymismahdollisuuksien vähäisyyden keskeisenä syynä juuri ikäänsä. Näkemykset vastaavat työttömäksi joutuneiden ikääntyneiden huonoja työllistymisnäkömiä. Ikääntyneiden työttömien vaikeus työllistyä muodostaa ikääntyneiden keskeisen työmarkkinaongelman.

Asiasanat: Ikääntynyt työvoima, varhaiseläkkeet, työllisyys, työkyky ja työttömyys

Sammandrag

Uppföljningsrapporten om det nationella åldersprogrammet 2001. 2001. s. (Social- och hälsovårdsministeriets promemorior, ISSN 1237-2050; 2001:17.)

ISBN 952-00-1007-6

Uppföljningsrapporten om det nationella åldersprogrammet år 2000 fokuseras till en analys av äldre personer som fyllt 55 år. Orsaken till detta är att deras sysselsättning är sämst av alla åldersgrupperna. Utvecklingen för år 2000 avviker dock totalt från denna bild.

Av alla ålderskategorier förbättrades sysselsättningen under 2000 mest bland äldre personer! Samtidigt blev 55-59-åringarna den första 5-årsåldersgrupp som nått samma sysselsättningsnivå som rådde före förra decenniets ekonomiska recession. Den förbättrade sysselsättningen bland äldre arbetstagare beror först och främst på att de stannar längre kvar i arbetslivet än förr. Deras ställning i arbetslivet har också förbättrats. Upplevelser av åldersrasism bland dem har minskat. Vid sidan av ungdomar visar äldre arbetstagare de mest positiva uppfattningarna om ledarskapsatmosfären på arbetsplatserna. Jämfört med de övriga åldersgrupperna är det gruppen äldre personer vilkas inställning till arbetslivets förändringar blivit positivast sedan år 1999.

I allmänhet lämnar äldre arbetstagare arbetslivet för att gå i pension. Förtidspensioneringen har dock minskat på 1990-talet. Pensioneringsåldern fortsatte att stiga år 2000 och var 59,1 år, dvs. högre än någonsin tidigare på 1990-talet. Det som dock i fortsättningen tycks ifrågasätta den positiva utvecklingen är att äldre personers arbetsförmåga klart har försämrats under 2000. Denna utveckling behöver dock nödvändigtvis inte ses som en orosmoment, utan den kan bero på att äldre arbetstagare stannar längre kvar i arbetslivet och arbetskraften därför blir allt äldre.

Äldre personer anser att de, om de blir arbetslösa, har små möjligheter att bli anställda. Som den viktigaste orsaken till sina dåliga arbetsmöjligheter anger de just åldern. Dessa åsikter återspeglar äldre arbetslösas dåliga sysselsättningsutsikter. Svårigheten att få arbete är äldre personers mest centrala arbetsmarknadsproblem.

Nyckelord: Äldre arbetskraft, förtidspensioner, sysselsättning, arbetsförmåga och arbetslöshet

Abstract

The evaluation report of National Programme on Ageing 2001. Helsinki 2001. p. (Working Group Memorandums of the Ministry of Social Affairs and Health, ISSN 1237-2050; 2001:17.) ISBN 952-00-1007-6

The evaluation report of National Programme on Ageing Workers for year 2000 focuses on older workers, those over the age 55. The reason for this is that their employment rate is the worst of all age groups. The development in 2000 deviates completely from this scenario.

In 2000 the employment of the older workers improved the most of all age groups! In 2000 the 55-59 year old ones became the first 5-year age group that has reached the employment level of the time preceding the economic recession. The improvement of the employment of the older workers is largely due to the fact that they remain in the working life longer than before. The position of the older workers in the working life has increasingly improved. They experience ageism considerably more rarely than before. The older workers' views on the management culture are the most positive along with the young age groups. Their views on the direction of the change in working life has improved the most of all age groups since 1999.

The older workers usually retire from working life. However, early retirement has decreased during the 1990's. The retirement age continued to go up in 2000. It was 59,1 years which is higher than ever during the 1990's. The fact that the working ability of the older workers has clearly decreased in 2000 makes this positive development questionable in the future. However, this development is not necessarily alarming. Instead it may result from the older workers staying longer in the working life than before and thus being older and not in such a good shape than before.

The older workers see that when faced with unemployment their chances of getting a new job are limited. They consider their age to be the key reason for their limited chance for employment. This view corresponds/is in line with the poor employability prospects of the unemployed older workers. The difficulty to be employed forms the key labour market problem among the older workers.

Key words Aged labour force, early retirement pension, employment, working ability and unemployment

SISÄLLYSLUETTELO

I YHTEENVETO	15
II TYÖLLISYYS	16
1. Työllisyyden kehitys	16
2. Kansainvälistä vertailua	18
3. Työlliset eri toimialoilla	19
4. Ikääntyvän väestön koulutus- ja lukutaitotaso sekä osallistuminen aikuiskoulutukseen	20
4.1. Ikääntyvän väestön koulutustaso	21
4.2. Aikuisväestön lukutaitotaso	22
4.3. Heikoimmat lukijat ja lukutaidon riskiryhmä	23
4.5. Osallistuminen aikuiskoulutukseen	26
4.6. Osallistuminen henkilöstökoulutukseen	27
4.7. Osallistuminen muuhun kuin työhön liittyvään aikuiskoulutukseen ja itseopiskelu	28
4.8. Koulutushalukkuus ja koulutustarve	29
4.9. Aikuisten kokemat koulutusesteet	30
5. Työolot, työkyky ja terveys	30
5.1. Työssäjaksaminen ja työkyky	30
5.2. Johtamisilmapiiri ja työelämän muutokset	34
6. Siirtymät työllisyydestä työttömyyteen ja eläkkeelle	36
6.1. Siirtymät työllisyydestä vuosina 1989-1999	36
6.2. Siirtymät työllisyydestä 1-vuotiskärymittäin	38
III TYÖTTÖMYYS	42
1. Työttömien määrä ja sen kehitys	42
2. Työttömien ominaisuuksia	44
3. Työttömien toimeentulo	46
4. Osallistuminen aktiivitoimiin	46
5. Työttömyysjaksojen päättyminen	49
IV VARHAISELÄKKEELLE SIIRTYMINEN	52
1. Ikääntyneiden saamat varhaiseläkkeet	52
2. Laskennallinen eläkkeellesiirtymisikä	55
V IKÄÄNTYVIEN PÄÄASIAINEN TOIMINTA	57
Liitekuviot	60
Liitetaulukot	70

I YHTEENVETO

Ikääntyvien työllisyystilanne polarisoituu. 45-54 -vuotiaiden työllisyys on eri ikäryhmien parhaimpia. Ikääntyneiden (55-64 -vuotiaiden) työllisyysaste on matalin. Työelämästä poistuminen yleistyy 55. ikävuodesta lähtien. Tämän vuoksi seurantaraportissa keskitytään erittelemään ikääntyneiden työmarkkinatilanteen kehitystä.

1. Ikääntyneiden työllisyys on talouslaman jälkeen parantunut muita ikäryhmiä myöhemmin ja hitaammin. Edellisessä seurantaraportissa voitiin kuitenkin jo todeta, että ikääntyneiden työllisyysaste, työllisten osuus ikäluokan väestöstä, parani vuonna 1999 lähes samaan tahtiin kuin nuorillakin. Vuonna 2000 ikääntyneiden työllisyys parani kaikista ikäryhmistä eniten!
2. Kaikkien 5-vuotisikäryhmien työllisyysasteet olivat vuonna 2000 vielä 1990-luvun lamaa edeltänyttä aikaa matalammat lukuun ottamatta 55-59 -vuotiaita. He ovat ensimmäinen 5-vuotisikäryhmä, joka on saavuttanut lamaa edeltäneen työllisyystasoon.
3. Ikääntyneiden työllisyyden paraneminen johtuu ennen muuta siitä, että he pysyvät entistä pidempään aikaisemmassa työsuhteessaan ja siten kauemmin työelämässä. Sen sijaan työttömyydestä uudelleen avoimille työmarkkinoille työllistyneiden ikääntyneiden määrä on edelleen vähäinen.
4. Ikääntyneiden täytettyä 58. vuotta muodostuu eläkkeelle siirtymisestä keskeisin työelämästä pois siirtymisen väylä. Tätä ennen keskeisin väylä on työttömyys. Ikääntyneiden varhaiseläkkeen saajien väestöosuus on pienentynyt 1990-luvulla, mutta työttömien kasvanut.

Ennen 60 vuoden ikää eläke on yleensä aina työkyvyttömyyseläke. Sen jälkeen työttömyyseläkkeestä muodostuu lähes yhtä keskeinen eläkeuoto kuin varsinaisesta työkyvyttömyyseläkkeestä. Viime vuosina osa-aikaeläkkeen saajien määrä on kasvanut voimakkaasti.

Työttömäksi siirtyminen yleistyy 55. ikävuodesta lähtien. Tämän ns. eläkeputken käyttö on yleisintä teollisuudessa ja rakennustoiminnassa. Työelämästä pois siirtymiseen ei sukupuolella näytä olevan vaikutusta. Sen sijaan vähäinen koulutus lisää työttömäksi ja kokonaan työelämän ulkopuolelle joutumista selvästi.

5. Ikääntyneiden työntekijöiden koulutus onkin nuorempia työntekijöitä selvästi heikompa. Vaikka heidän koulutustasonsa on parantunut, 40 prosentilla on enintään peruskoulusta hankittu tutkinto. Funktionaalinen lukutaito, kyky ymmärtää ja käyttää painettua sanaa ja kuvaa nyky-yhteiskunnassa, riippuu suuresti paitsi koulutustasosta myös iästä. Niinpä asiatekstien lukutaidon osalta hyvin puutteellisen lukutaidon omaavaan ryhmään sijoittuu alle 45-vuotiaista viitisen prosenttia, mutta 55-vuotta täyttäneistä kolmannes.

Ikääntyvien osallistuminen henkilöstökoulutukseen on lisääntynyt viime vuosikymmenellä, vaikkakin osallistumisaste laski vuosikymmenen lopulla. Usein ikääntyneet eivät itse koe tarvitsevänsä koulutusta. Omalla ajalla ja omalla kustannuksella tapahtuvan koulutuksen suurimpina esteinä ikääntyneet painottavat erityisesti ikään ja terveyteen, koulutuksesta saatavan hyödyn vähäisyyteen ja kiinnostuksen puutteeseen liittyviä tekijöitä.

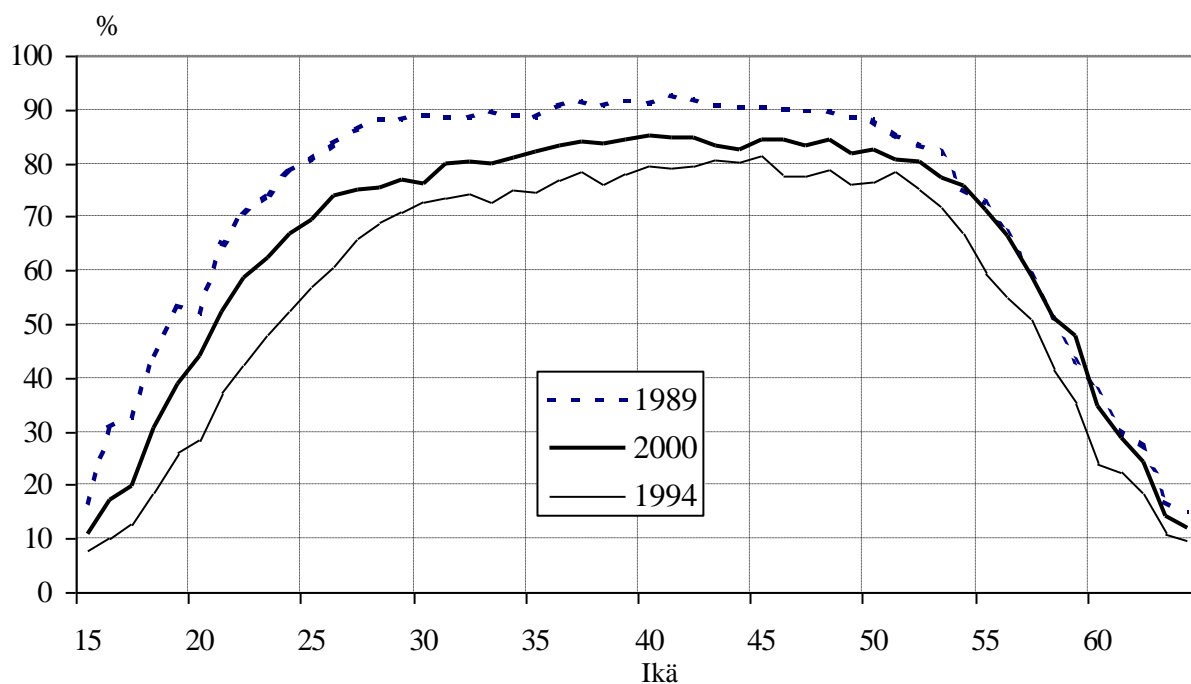
6. Ikääntyneet raportoivat työtahdin ja kiireen lisääntymisestä samassa määrin kuin muutkin ikäryhmät. Toisaalta ikääntyneiden työkyky on selvästi alentunut vuodesta 1999. Kehitys koskee molempia sukupuolia. Tämä kehitys ei kuitenkaan välttämättä ole huolestuttavaa, vaan saattaa johtua siitä, että ikääntyneet ovat vanhentuneita ja huonokuntoisempia mutta pysyvät kuitenkin entistä pitempään työelämässä.
7. Työssä jatkaneiden ikääntyneiden näkemykset työelämästä ovat parantuneet. He kokevatkin ikäsyrjintää huomattavasti aikaisempaa harvemmin. Heidän näkemyksensä työpaikkojen johtamisilmapiiristä ovat nuorten ohella eri ikäryhmistä myönteisimmät. Ikääntyneiden kanta työelämän muutoksen suunnasta on parantunut kaikista ikäryhmistä eniten vuodesta 1999. Keskeiset työelämän kehitystä koskevat kohdat, kuten näkemys työnteon mielekkyydestä ja mahdollisuuksista vaikuttaa omaan asemaan, ovat parantuneet voimakkaasti ja muita ikäryhmiä enemmän.
8. Ikääntyneet kokevat kuitenkin, että työttömäksi joutuessaan heidän mahdollisuutensa saada uutta työtä ovat vähäiset. Kolme neljästä ikääntyneestä näki, että mahdollisuuksien vähäisyyden keskeisenä syynä on juuri heidän ikänsä. Näkemykset vastaavat työttömäksi joutuneiden ikääntyneiden huonoja työllistymisnäkyviä.
9. Ikääntyneiden työttömyys on selvästi yleisempää ja pitkäkestoisempaa kuin muissa ikäryhmissä. Ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömyys on kuitenkin vähentynyt vuonna 2000. Keskeinen työttömyyden laskun syy on se, että ikääntyneet ovat entistä useammin jatkaneet aikaisemmassa työsuhteessaan työttömyyseläkeputken alaikärajan ohi. Työttömät ovat myös siirtyneet entistä useammin työllisiksi. Tämä on kuitenkin edelleen lukumääräisesti vähäistä ja muodostaa ikääntyneiden keskeisen työmarkkinaongelman.
10. Eläkkeelle siirtymisikä jatkoi nousuaan vuonna 2000. Se oli 59,1 vuotta, mikä on korkeampi kuin kertaakaan 1990-luvulla. Myös tosiasiallinen työelämästä poistumisikä kohosi mm. siksi, että ns. työttömyyseläkeputkessa oltiin entistä lyhyemmän aikaa.

II TYÖLLISYYS

1. Työllisyyden kehitys

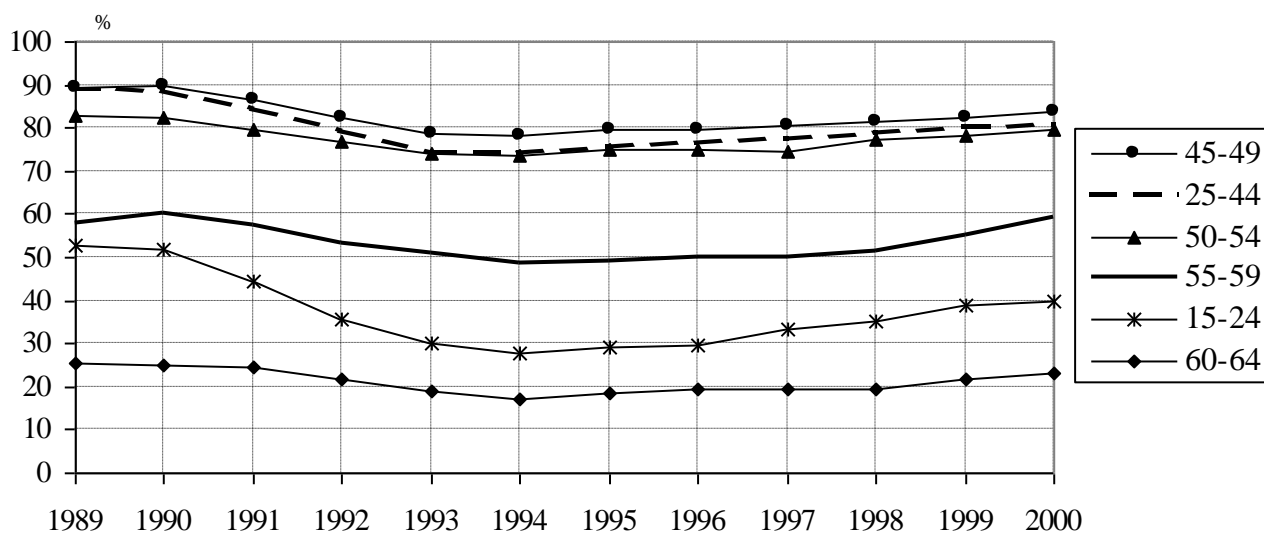
Vuonna 1994 positiiviseksi kääntynyt työllisyyskehitys jatkui myös vuonna 2000. Edellisessä seurantaraportissa voitiin todeta myönteinen kehitys myös ikääntyneiden parissa; heidän työllisyytensä parani tuolloin lähes samaan tahtiin kuin nuorillakin. Vuonna 2000 ikääntyneiden työllisyyden paraneminen oli kaikista ikäryhmistä nopeinta (kuvio 1; liitetaulukko 1).

Kuvio 1. Työllisyysasteet iän mukaan vuosina 1989, 1994, ja 2000. Tilastokeskus, työvoimatutkimus.

Koko työikäisen (15-64 v.) väestön työllisyysaste nousi vuodesta 1999 vuoteen 2000 yhdellä prosenttiyksiköllä. 55-59 –vuotiaiden työllisyys kasvoi enemmän kuin missään muussa ikäryhmässä: 4 prosenttiyksikköä. Kehityksen seurauksena 55-59 –vuotiaista tulikin ikäryhmä, jonka työllisyysaste ensimmäistä kertaa laman jälkeen nousi yli vuoden 1989 tason. Vanhimpien työikäisten, 60-64 –vuotiaiden, työllisyysaste on perinnäisesti ollut ja on edelleen eri ikäryhmistä matalin. Myös heidän työllisyytensä on kasvanut laman jälkeen myönteisesti ja kasvuvauhti on viime vuosina ollut yksi ikäryhmien nopeimmista. (Ks. kuvio 2 ja liitekuvio 2.)

Kuvio 2. Ikäryhmittäiset työllisyysasteet vuosina 1989 – 2000. Tilastokeskus, työvoimatutkimus.

Vuodesta 1999 ikääntyneiden 55-59 –vuotiaitten työllisyyden kasvu kohdistui tasaisesti molempien sukupuolten kesken. Viime seurantaraportissa kiinnitettiin huomiota 60-64 -vuotisten miesten huonoon työllisyyskehitykseen. Tilanne on muuttunut selvästi vuonna 2000. 60-64-vuotiaiden naisten työllisyys ei noussut lainkaan mutta miehillä nousua oli peräti 16 prosenttia (neljä prosenttiyksikköä). (Ks. liitetaulukko 1 ja liitekuviot 1a ja b sekä 3a ja b).

Seuraavaan taulukkoon on tiivistetty ikääntyneiden työllisyyden myönteinen kehitys vuoden 1998 jälkeen. Työllisyyden kasvu on ikääntyneillä paljon voimakkaampaa kuin nuoremmissa ikäryhmissä.

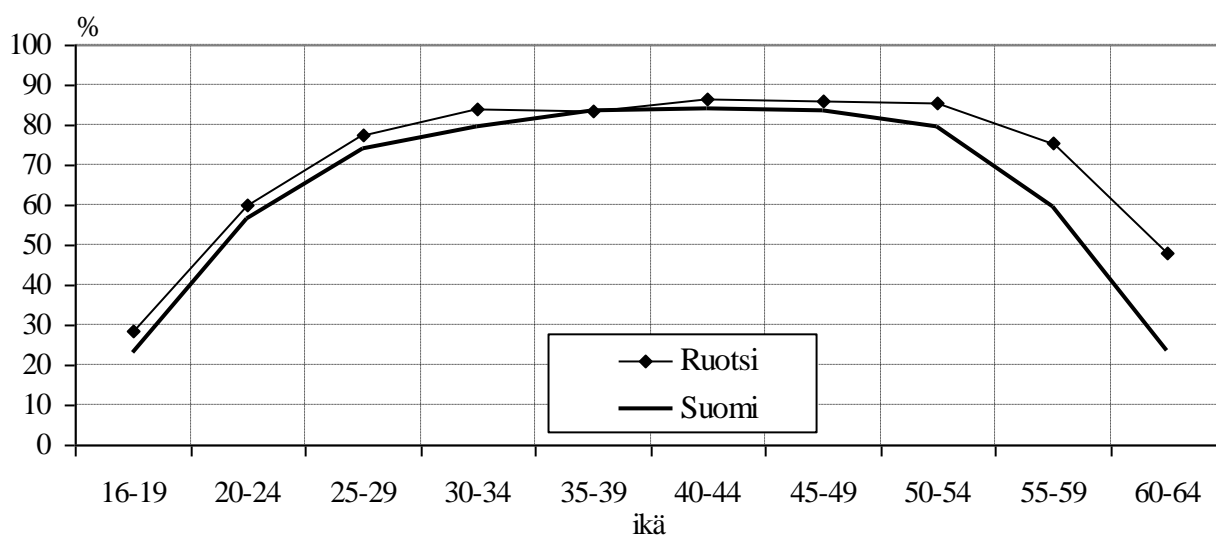
Taulukko 1. Työllisyysasteet ja työllisyysasteindeksi (1998=100) ikääntyneillä ja kaikilla työikäisillä vuonna 1998, 1999 ja 2000. Tilastokeskus, työvoimatutkimus.

	Työllisyysaste			Indeksi (vuosi 1998 = 100)		
	55-59	60-64	15-64	55-59	60-64	15-64
1998	51,2	19,6	64,1	100,0	100,0	100,0
1999	55,2	21,6	66,0	107,8	110,2	103,0
2000	59,3	23,4	66,9	115,8	119,4	104,4

2. Kansainvälistä vertailua

Suomen työllisyysaste on koko 90-luvun ajan ollut korkeampi kuin EU:ssa keskimäärin. Tämä on ollut perinteisesti keskisten ikäryhmien korkean työllisyyden ansiota, mutta viime vuosina myös ikääntyneiden työllisyys on ylittänyt EU:n keskitason (ks. edellinen Ikäohjelman seurantaraportti).

Kuvio 3. Työllisyysaste iän mukaan Suomessa ja Ruotsissa vuonna 2000. Tilastokeskus, työvoimatutkimus ja Statistiska Centralbyrån, AKU

Koko työikäisen väestön tai ikäryhmittäisten työllisyysasteiden vertaaminen EU:n keskiarvoon kertoo kuitenkin varsin vähän, sillä työllisyyden rakenne eri maissa on hyvin erilainen. Erityisesti naisten aktiivinen työssäkäynti selittää Suomen suhteellisen korkeaa työllisyysastetta muihin EU-maihin nähden. Luonnollisemman vertailukohdan saamiseksi seuraavassa tarkastellaan Suomen tilannetta suhteessa Ruotsiin (kuvio 3), jossa myös naisten työssäkäynti on yleistä.

Ruotsin työllisyysaste oli vuonna 2000 35-39-vuotiaita lukuun ottamatta kaikissa ikäryhmissä Suomea korkeampi. Erityisesti yli 50-vuotiaissa Ruotsin etumatka on suuri. Edellisvuoteen verrattuna ero Suomeen on pysynyt yli 40-vuotiaissa samana, nuoremmissa taas Ruotsin työllisyys on kehittynyt Suomea paremmin.

Suomen ja Ruotsin työllisyysasteiden vertailua vaikeuttaa, että osa-aikatyölliset lasketaan yhtä lailla työllisiksi kuin täyttä päivää tekevät, ja Ruotsissa osa-aikatyö on huomattavasti yleisempää kuin Suomessa. Liitekuvion 4 kokoaikavastaavaa työllisyysastetta (osa-aikatyöllisten työpanos laskettu puolikkaaksi siten, että kaksi osa-aikaista vastaa yhtä kokoaikaista) tarkasteltaessa maiden erot tasoittuvatkin selvästi: Alle 35-vuotiaiden kokoaikavastaava työllisyysaste on Ruotsissa vain hieman Suomea korkeampi, ja 35-49-vuotiaissa Suomen työllisyysaste on jopa korkeampi kuin Ruotsissa. Yli 50-vuotiaissa ero Ruotsin hyväksi kapenee erityisesti 50-54-vuotiaissa, mutta tätä vanhemmissa se pysyy suurena.

3. Työlliset eri toimialoilla

Eri ikäryhmät ovat väestöosuuteensa nähden melko tasaisesti edustettuina kaikilla toimialoilla (liitekuvio 5a ja b). Suurimmat työllistäjät ovat järjestyksessä julkiset ja muut palvelut, teollisuus, kauppa ja rahoitus; pienimmät taas liikenne, maa- ja metsätalous ja rakentaminen. Tilanne on sama kaikissa ikäryhmissä alle 25-vuotiaita lukuun ottamatta; ikääntyvät ovat siis pääasiassa töissä samoilla toimialoilla kuin muukin väestö.

Suhteellisen tasaisesta jakaumasta huolimatta joillekin toimialoille on keskittynyt vanhempaa väkeä, ja joissakin taas on enemmän töissä nuorempia: Vuonna 1999 ikääntyvät ja ikääntyneet olivat väestöosuuteensa nähden yliedustettuina maa- ja metsätaloudessa sekä julkisissa ja muissa palveluissa. Koska maa- ja metsätalous toimialana on pieni (toimialalla työskentelee vain 6 % kaikista työllisistä), ei ikääntyviä ole ko. toimialalla töissä kuin hieman yli 60 000. Suurimmalla toimialalla eli julkisissa ja muissa palveluissa taas työskentelee lähes 300 000 yli 45-vuotiasta (toimialan osuus kaikista työllisistä on 31 %). Kaupassa ja teollisuudessa toimii suhteellisesti enemmän nuoria kuin vanhoja (toimialojen osuus kaikista työllisistä on 36 %). Rahoituksessa ja vakuutuksessa, liikenteessä ja rakentamisessa kaikkien ikäryhmien työllisiä on melko tasapuolisesti. Näillä kolmella toimialalla toimii neljännes kaikista työllisistä.

4. Ikääntyvän väestön koulutus- ja lukutaitotaso sekä osallistuminen aikuiskoulutukseen¹

Yhteenveto

Ikääntyvän väestön koulutustaso on huomattavasti heikompi kuin nuorempien ikäryhmien. Ikääntyvistä (45 – 54-vuotiaat) perusasteen jälkeisen koulutuksen suorittaneita on kaksi kolmasosaa ja ikääntyneistä (55 – 64-vuotiaat) puolet. Alle 44-vuotiaiden vastaava luku on kolme neljäsosaa. Työlliset ovat työttömiä paremmin koulutettuja kaikissa ikäryhmissä.

Aikuisten lukutaitotutkimuksen mukaan kuudenneksella ikääntyvistä ja kolmanneksella ikääntyneistä on niin heikko lukutaito (lukutaitotaso 1), että se vaikeuttaa heidän toimeen tulemistaan nykyisessä tietoyhteiskunnassa. Lisäksi heillä on riski tulla syrjäytyneeksi työstä, aikuiskoulutuksesta, harrastuksista sekä sosiaalisesta ja yhteiskunnallisesta toiminnasta. Heikon ja puutteellisen lukutaidon (tasot 1 ja 2) omaavia on ikääntyvistä puolet ja ikääntyneistä kaksi kolmasosaa.

Kaksi kolmasosaa palkansaajista katsoo, että työtehtävien oppimiseen menee yli vuosi. Ikääntyvät ja ikääntyneet ovat tätä mieltä useammin kuin nuoret palkansaajat. Palkansaajista yli kolmannes arvioi, että työn oppimiseen kuluu aikaa korkeintaan vain joitakin viikkoja. Näin vaatimattomina työtehtäviään pitäviä on eniten ikääntyneissä palkansaajissa

Neljä palkansaajaa viidestä ilmoittaa, että työssä on paljon tai erittäin paljon mahdollisuuksia käyttää aikaisemmin opittuja tietoja ja taitoja. Ikäryhmien välillä ei ole tässä suhteessa suuria eroja.

Työ tarjoaa erittäin tai melko paljon mahdollisuuksia omien kykyjen ja ammattitaidon kehittämiseen kolmelle viidestä palkansaajasta. Ikääntyvät ja ikääntyneet ovat tätä mieltä muita harvemmin

Suurin osa palkansaajista ja yrittäjistä katsoo toimivansa tämänhetkisiä valmiuksiaan vastaavissa työtehtävissä. Ikääntyvät ja ikääntyneet ovat tätä mieltä muita useammin. Ikääntyneet pitivät lisäkoulutusta työtehtävien hoitamisen kannalta välttämättömänä muita harvemmin ja ilmoittavat myös muita useammin, etteivät ole joutuneet työssään tilanteeseen, jossa tiedot tai taidot ovat tuntuneet puutteellisilta

Suurin osa työhön tai ammattiin liittyvästä koulutuksesta on työnantajan tuella tapahtuvaa koulutusta eli henkilöstökoulutusta. Noin kuusi prosenttia palkansaajista on osallistunut työhön tai ammattiin liittyvään koulutukseen omalla kustannuksellaan.

¹ Luku perustuu seuraaviin lähteisiin:

Aikuiskoulutustutkimus 2000. Tutkimusaineisto. Tilastokeskus

IALS International Adult Literacy Survey, 1994 – 1998. Tutkimusaineisto. Statistics Canada.

Koulustilastot, Tilastokeskus.

Literature in the information age. Final report of the International Adult Literacy Survey. 2000. Pariisi/Ottawa: OECD, HRDC & Statistics Canada.

OECD, Education at a Glance 2000, OECD Indicators.

Oppilaitostilastot 2000, Tilastokeskus.

Työvoiamtutkimus 2000, Tilastokeskus.

Väestön koulutusrakennetilasto 1999, Tilastokeskus.

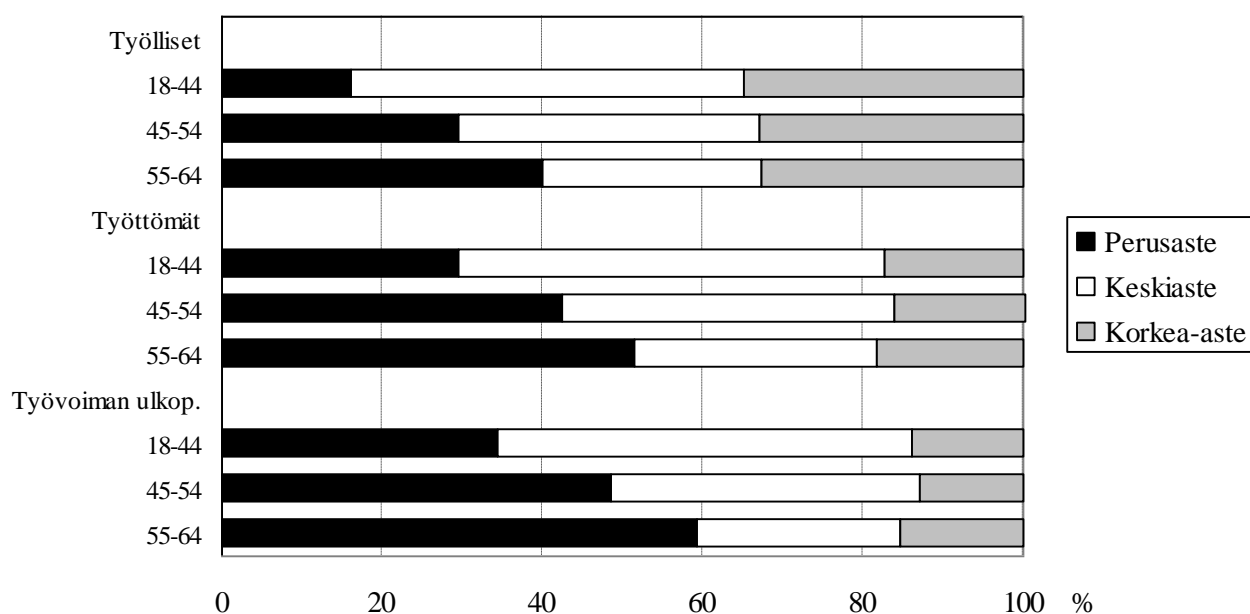
Omalla ajalla ja omalla kustannuksella tapahtuvan koulutuksen suurimpina esteinä pidetään taloudellisia syitä, hankalia työaikoja, väsymystä ja kiinnostuksen puutetta. Näitä esteitä on kokenut noin kaksi viidesosaa 18 – 64-vuotiaista aikuisista. Ikääntyneet painottavat erityisesti ikään ja terveyteen, koulutuksesta saatavan hyödyn vähäisyyteen ja kiinnostuksen puutteeseen liittyviä esteitä.

Aikuiskoulutuksella on suuri merkitys ikääntyvän väestön ammattitaidon ylläpitämisen ja tietoyhteiskuntavalmiuksien kehittämisen kannalta. Peruskoulutuksesta on kulunut jo aikaa ja sen antama oppi on vanhentunut. Iäkkäimpien koulutusmotivaatio on kuitenkin heikko. He kokevat usein, että koulutuksesta ei ole hyötyä tai se ei ole kiinnostavaa. Iäkkäillä on myös eniten koulutukseen liittyviä epäonnistumisen pelkoja.

4.1. Ikääntyvän väestön koulutustaso

Ikääntyvien ja ikääntyneiden koulutustaso on huomattavasti heikompi kuin nuorempien ikäryhmien. Tulos on samansuuntainen työllisillä, työttömällä ja työvoiman ulkopuolella olevilla henkilöillä. Vuonna 2000 oli perusasteen jälkeisen koulutuksen suorittaneita ikääntyvistä (45 – 54-vuotiaat) kaksi kolmasosaa ja ikääntyneistä (55 - 64-vuotiaat) puolet. 18 – 44-vuotiaiden vastaava luku oli kolme neljäsosaa. Työlliset ovat työttömiä paremmin koulutettuja kaikissa ikäryhmissä (kuvio 4).

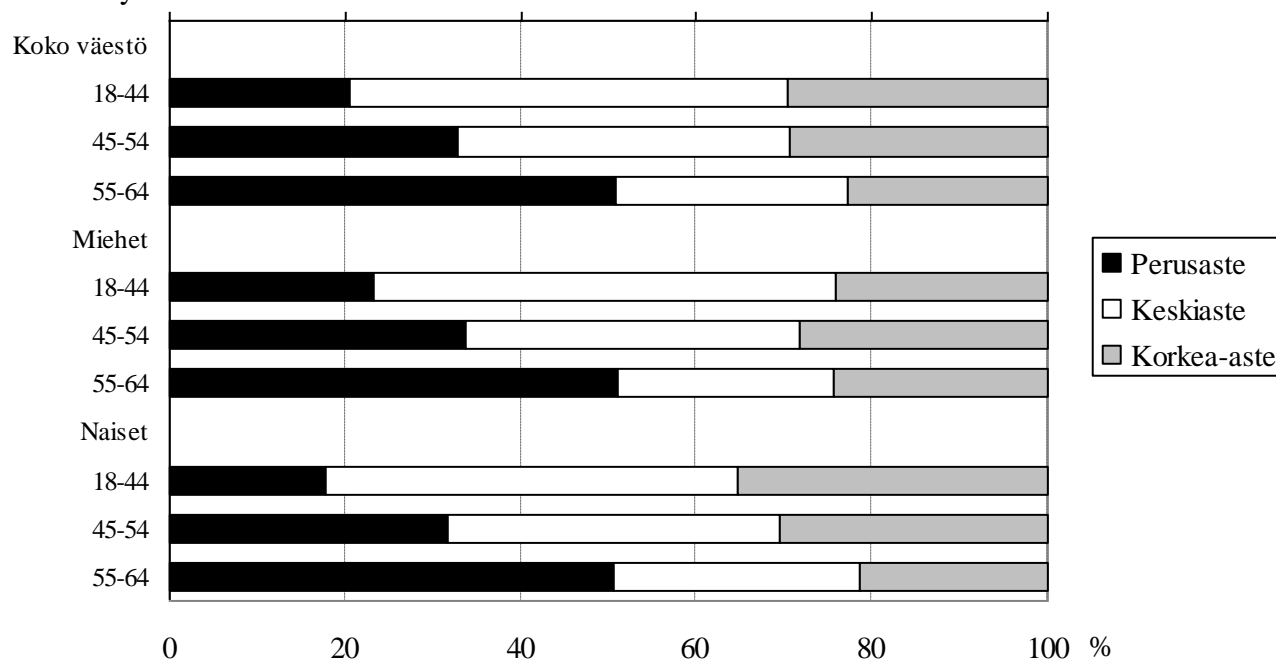
Kuvio 4. Koulutusaste työmarkkina-aseman mukaan vuonna 2000, 18 – 64-vuotias väestö. Tilastokeskus, työvoimatutkimus.

Suomen väestön koulutustaso on hiukan korkeampi kuin OECD-maissa. Sen sijaan koulutusikäluokkakoulu - nuorimpien ja vanhimpien ikäryhmien välinen koulutustasoero - on suurempi kuin OECD-maissa keskimäärin. Suomalaisen koulutustaso on OECD-maiden keskiarvoa korkeampi aina 54-vuotiaisiin asti. Ikääntyvien ikäryhmässä pudotaan jo alle OECD-keskiarvon.

Tutkintoon johtavaan koulutukseen osallistuminen on viime vuosina kasvanut kaikissa ikäluokissa, mutta eniten 20 – 24-vuotiaiden ikäryhmässä.

Kuvio 5. Koulutusaste sukupuolen mukaan vuonna 2000, 18-64-vuotias väestö. Tilastokeskus, työvoimatutkimus.

Nuorten koulutukseen osallistumisaste on korkea. Vielä 25-vuotiaistakin osallistui vuonna 1999 koulutukseen kolmannes ja 26-vuotiaista yli neljännnes. Vanhempien ikäluokkien osallistumisaste tutkintotavoitteiseen koulutukseen osallistuneiden pienenee. Nelikymppisistä koulutukseen osallistuu 4 % ja viisikymppisistä 1 % .

Alle 55-vuotiaat naisten koulutustaso on korkeampi kuin vastaavan ikäisten miesten. Viidenkymmenen viiden vuoden iästä lähtien miehet ovat hieman naisia paremmin koulutettuja (kuvio 5).

4.2. Aikuisväestön lukutaitotaso

Aikuisten kansainvälisen lukutaitotutkimuksen toisessa vaiheessa (The Second International Adult Literacy Survey SIALS) lukutaito määriteltiin funktionaaliseksi lukutaidoksi, eli kysymykseksi siitä, kuinka hyvin aikuiset ymmärtävät ja käyttävät painettua sanaa ja kuvaa nyky-yhteiskunnan työelämässä ja vapaa-aikanaan. Lukutaidon monipuolisuutta arvioitiin asiatekstien lukutaitona, dokumenttien käyttötaitona ja kvantitatiivisena eli matematiikkaa soveltavana lukutaitona.

Lukutaito jaettiin viiteen tasoon. Taso 1 edusti hyvin puutteellisia taitoja ja taso 2 auttavan selviytymisen taitoja. Taso 3 nähtiin tasoksi, joka on tietoyhteiskunnassa menestyksellisen opiskelun edellytys ja tasot 4 ja 5 edustivat erinomaisia taitoja. Käytännön tarkasteluissa ja analyyseissa tasot 4 ja 5 yhdistettiin yhdeksi ylimmäksi tasoksi.

Tulosten mukaan aikuisväestön lukutaidossa on suuria kansallisia ja kansainvälisiä eroja. Kansainvälisesti suomalaisten aikuisten asiategstien lukutaidon taso erittäin hyvä, dokumenttien käyttötaito kohtuullinen ja kvantitatiivinen lukutaito keskinkertainen. Suomalaisesta aikuisväestöstä kaksi kolmasosaa lukee hyvin eli täyttää tietoyhteiskunnan jatkuvan oppimisen lukutaitovaatimukset kaikilla osa-alueilla. Noin viidesosa ylittää ylimmälle taitotasolle. Kolmasosalla lukutaito jää kahdelle alimmalle suoritustasolle, mikä vaikeuttaa heidän menestymistään tietoyhteiskunnassa.

Kuudesosa työikäisistä aikuisista eli melkein puoli miljoonaa henkeä on ainakin yhdellä osa-alueella on alimmalla suoritustasolla. Lähes kahdeksan prosenttia väestöstä eli 240 000 aikuista sijoittuu alimmalle tasolle kaikilla kolmella lukutaidon osa-alueella. Sukupuolten välillä ei eroja juuri ole.

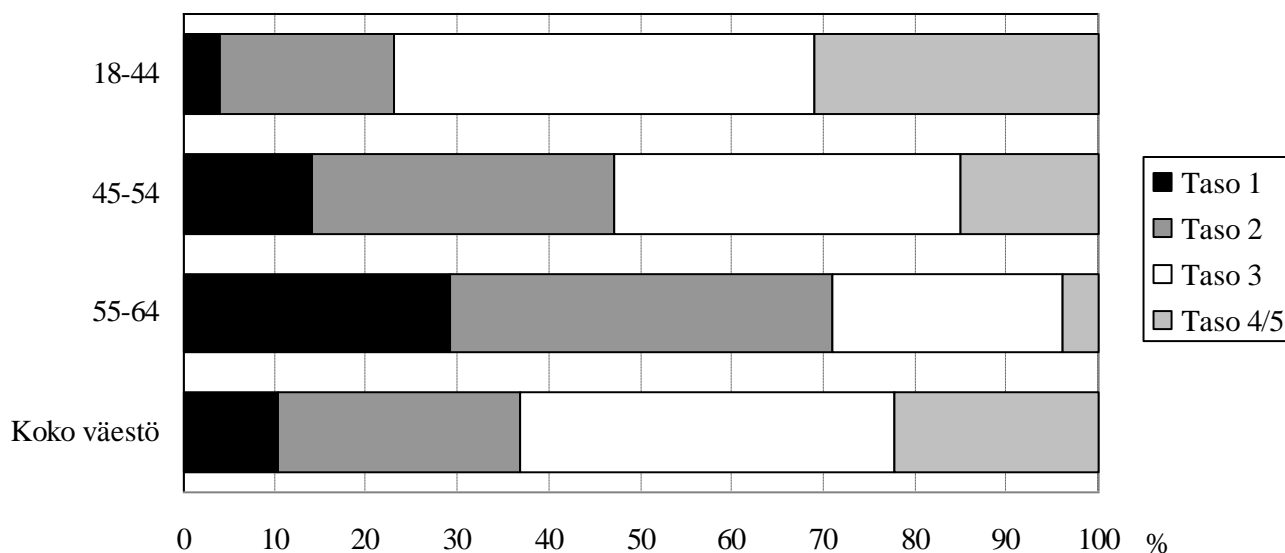
Hyvä ja monipuolinen lukutaito on yhteydessä työelämään osallistumiseen ja työssä menestymiseen. Hyvä lukutaito edistää uusien työssä vaadittavien taitojen opiskelua ja joustavaa siirtymistä työtehtävistä toiseen. Sähköisen viestinnän yleistymisen myötä lukutaidon merkitys on vahvistunut entisestään

4.3. Heikoimmat lukijat ja lukutaidon riskiryhmä

Nuorten lukutaito on parempi kuin vanhempien ikäluokkien. Suomalaisten lukutaitoerot ovat johdonmukaiset ja kansainvälisestikin suuret. Erityisesti alle 36-vuotiaat, peruskoulun käyneet ikäluokat menestyivät lukukokeissa. Tutkimus ei siten tue väitteitä, joiden mukaan suomalainen koulun taso olisi huonontunut viime vuosikymmeninä.

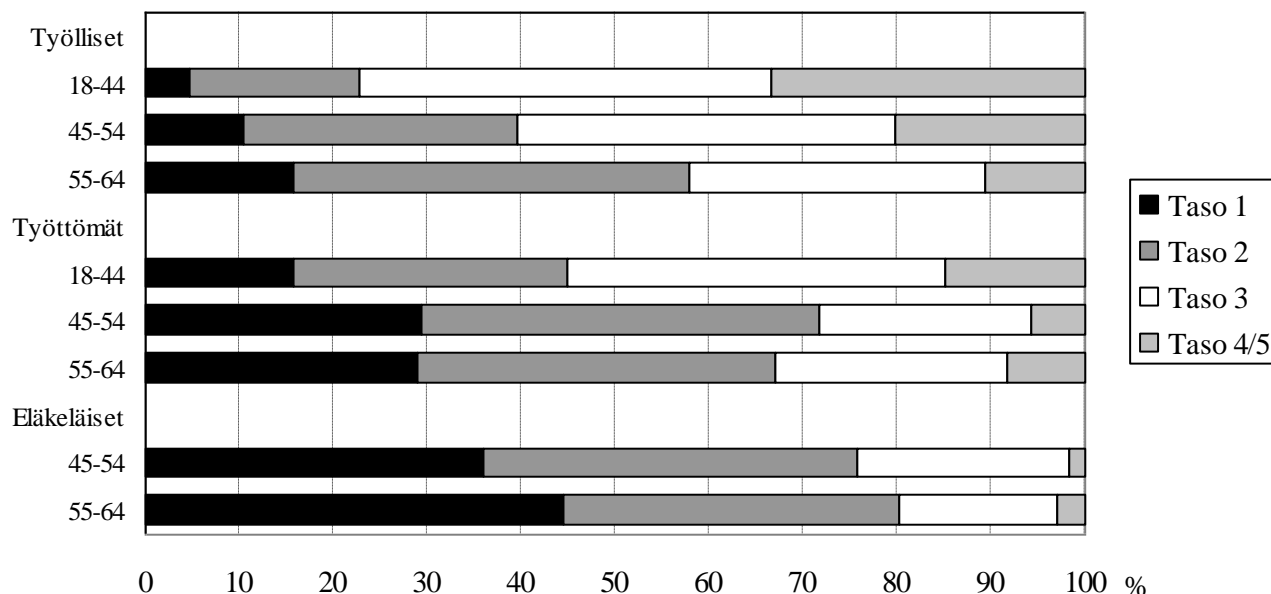
Viisi sadasta 18 – 44-vuotiaasta sijoittuu tasolle 1 eli lukutaidon riskiryhmään lukutaidon eri osa-alueilla. Ikääntyvistä riskiryhmään kuuluu kuudesosa ja ikääntyneistä kolmasosa (kuvat 6 - 7).

Kuvio 6. Asiategstien lukutaitotaso, 18 64-vuotias väestö. Kansainvälinen lukutaitotutkimus.

Itsearvioinnissa varsin harvat aikuiset ilmoittivat kokeneensa lukutaitonsa puutteelliseksi suhteessa työn vaatimukseen. Heikotkin lukijat arvioivat oman lukutaitonsa usein hyväksi. Noin puolet niistä, jotka jäivät alimmalle taitotasolle asiategstien lukemisessa tai dokumenttien käyttötaidoissa, arvioivat itse lukutaitonsa täyttävän hyvin tai erinomaisesti sekä nykypäivän työelämän että vapaa-ajan vaatimukset. Eniten lukemiseen ja ymmärtämiseen liittyviä vaikeuksia oltiin koettu viranomaisilta saadun informaation ymmärtämisessä sekä lomakkeiden ja hakemusten täyttämisesä. Sanomalehden lukua ei sen sijaan juurikaan koettu hankalaksi.

Kuvio 7. Dokumenttien käyttötaidon taso iän mukaan, 18 – 64-vuotiaat työlliset, työttömät ja eläkeläiset. Kansainvälinen aikuisten lukutaitotutkimus.

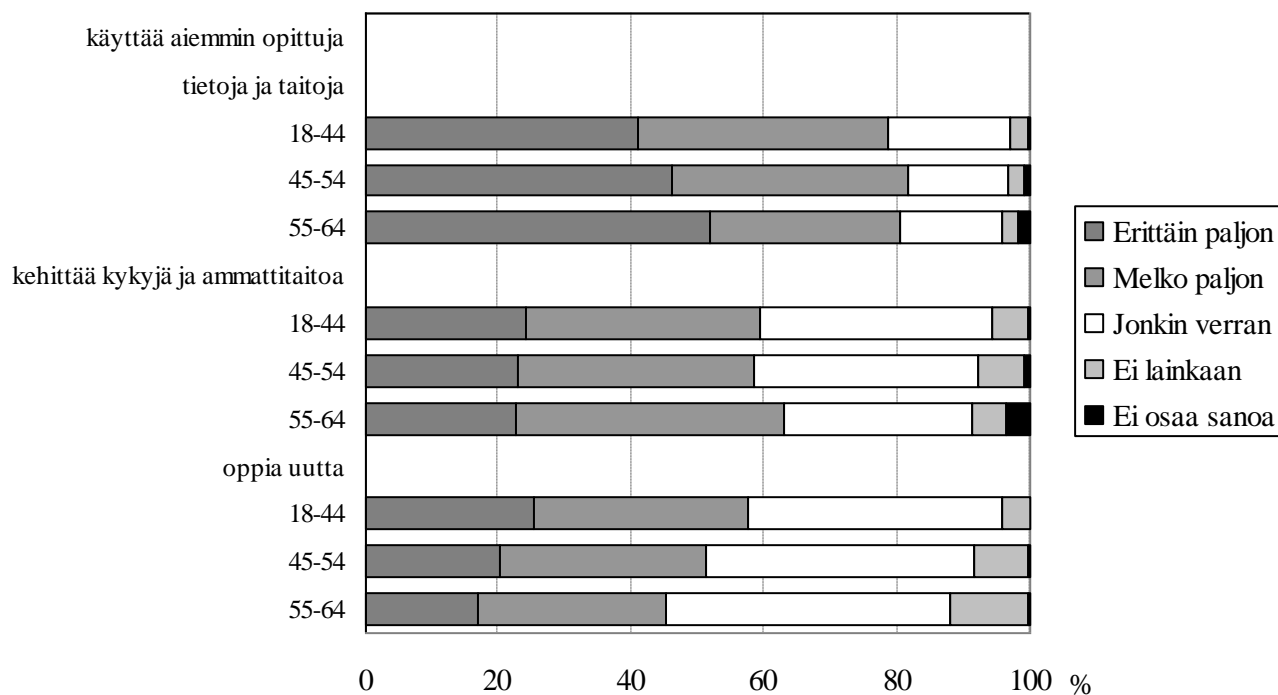
Peruskoulutuksen taso selittää eniten lukutaidon eroja. Mitä pitempi henkilön hankkiman peruskoulutus oli, sen parempi oli lukutaito. Korkean peruskoulutuksen voima kantaa pitkään jopa yli sukupolven, mikä näkyy Suomessa siinä, että vanhempien koulutus taso heijastuu lastensa lukutaitoon.

4.4. Oppimismahdollisuudet työssä

Aikuiskoulutustutkimuksen mukaan vajaa 40 prosenttia palkansaajista katsoi, että työtehtävien oppimiseen menee yli vuosi. Vanhemmissa ikäluokissa (44-vuotiaissa) tätä mieltä oltiin useammin kuin nuoremmissa ikäluokissa. Palkansaajista yli kolmannes arvioi, että työn oppimiseen kuluu aikaa korkeintaan vain joitakin viikkoja. Näin vaatimattomina työtehtäviään pitäviä oli eniten ikääntyneissä palkansaajissa.

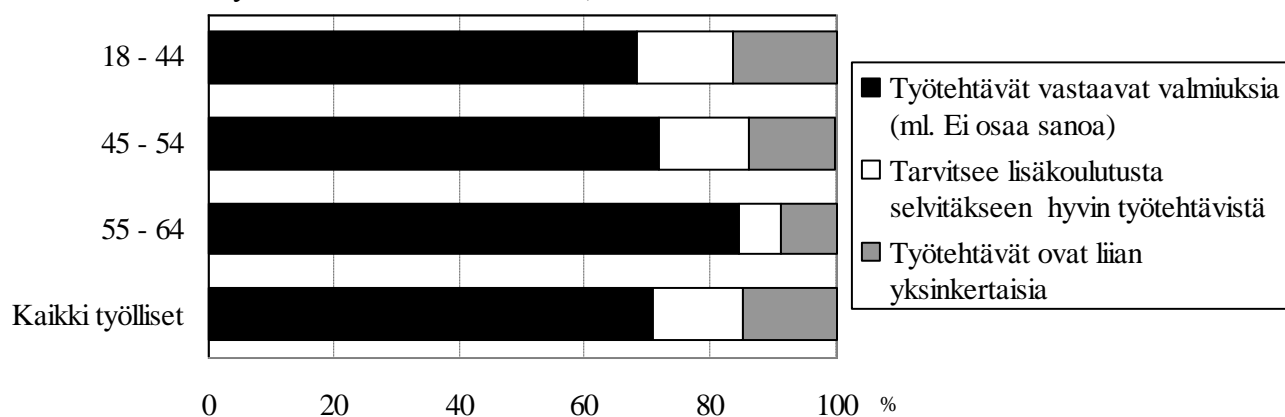
Työ tarjoaa erittäin tai melko paljon mahdollisuuksia omien kykyjen ja ammattitaidon kehittämiseen kolmelle viidestä palkansaajasta. Melkein yhtä suuri osa on sitä mieltä, että heillä on erittäin tai melko paljon mahdollisuuksia oppia työpaikalla uusia asioita. Vain kuusi prosenttia on sitä mieltä, ettei tällaisia mahdollisuuksia ole ollenkaan. Ikääntyvät ja ikääntyneet palkansaajat kokevat muita palkansaajia harvemmin että työpaikalla on paljon mahdollisuuksia oppia uusia asioita.

Kuvio 8. Mahdollisuudet työssä: ..., 18 – 64-vuotiaat palkansaajat. Aikuiskoulutustutkimus 2000.

Suurin osa palkansaajista ja yrittäjistä katsoo toimivansa tämänhetkisiä valmiuksiaan vastaavissa työtehtävissä (kuvio 9). Vain kuudesosa arvioi tarvitsevansa lisäkoulutusta selvittääkseen hyvin työtehtävistään. Samoin yksi kuudesosa piti työtehtäviään liian yksinkertaisina. Ikääntyvissä ja ikääntyneissä on enemmän tyytyväisyyttä työtehtävien ja omien valmiuksien vastaavuuteen. Työtehtävät edellyttävät lisäkoulutusta nuorilla ja iäkkäämmillä yhtä paljon. Ikääntyneiden ikäryhmässä nähdään lisäkoulutus harvemmin välttämättömäksi.

Kuvio 9. Omien työvalmiuksien arviointi: ..., 18 – 64-vuotiaat. Aikuiskoulutustutkimus 2000.

Työvoimaan kuuluvista kolme neljästä arvioi joutuneensa ainakin joskus tilanteeseen, jossa tiedot tai taidot olisivat tuntuneet puutteellisilta. Usein tai melko usein on ongelmatilanteessa ollut viidesosa. Neljännes työvoimaan kuuluvista on kuitenkin sellaisia, jotka eivät olleet juuri koskaan tunteneet tietojaan ja taitojaan puutteellisiksi. Ikääntyneet (55+ v.) kokivat harvimminkin tietonsa tai taitonsa puutteellisiksi.

Ongelmatilanteissa oli apua saatu eniten työtovereilta ja työpaikan asiantuntijoilta. Myös kirjallisuutta ja ammattilehtiä oli käytetty paljon hyväksi. Koulutuksesta oli apua hakenut puolet ja suurin piirtein saman verran oli neuvoa saatu työpaikan ulkopuolisilta asiantuntijoilta. Työllisten tiedonhankinnassa ei ollut juurikaan eroa iän mukaan.

Vajaa kolmannes palkansaajista pitää koulutusmahdollisuuksiaan työpaikalla hyvinä ja melkein 40 prosenttia kohtalaisina. Mahdollisuuksiaan työpaikkakoulutukseen pitää heikkoina palkansaajista kolmannes. Ikäryhmien väliset erot ovat pienet.

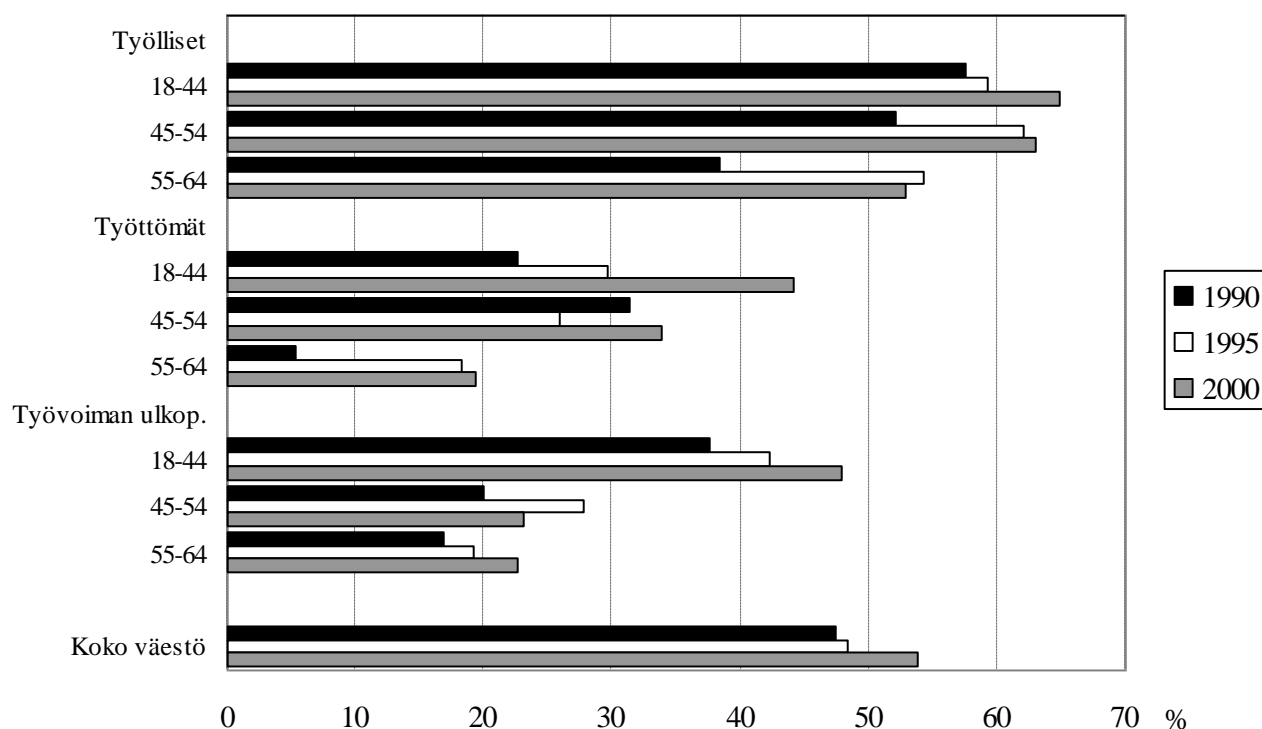
4.5. Osallistuminen aikuiskoulutukseen

Vuonna 2000 erityisesti aikuisia varten järjestettyyn koulutukseen osallistui yhteensä noin 1,7 miljoonaa henkeä, mikä on yli puolet 18 – 64-vuotiaasta väestöstä. Osallistumisaktiivisuus on OECD-maiden korkeimpia

Naisista aikuiskoulutukseen osallistui lähes kolme viidesosaa ja miehistä hieman alle puolet. Aikuiskoulutukseen osallistuminen on sitä todennäköisempää, mitä parempi on peruskoulutuksen taso.

Osallistumisaktiivisuus laskee 54 ikävuoden jälkeen. Alle 45-vuotiaista osallistui aikuiskoulutukseen kolme viidesosaa mutta ikääntyneistä vain kolmasosa (kuvio 10). OECD-maiden välisessä vertailussa Suomen ikäryhmien väliset osallistumiserot erityisen suuret.

Kuvio 10. Aikuiskoulutukseen vuoden aikana osallistuneita väestöstä iän mukaan, 18 – 64-vuotias väestö. Aikuiskoulutustutkimus.

Osallistumisaktiivisuuden vaihteluita selittää eniten peruskoulutuksen taso. Vain perusasteen koulutuksen saaneiden osallistumisosuus laskee jo 44 ikävuoden jälkeen, mutta ylemmillä koulutusasteilla se pienenee vasta ikääntyneiden ryhmässä. Korkea-asteen koulutuksen saaneista ikääntyneistä aikuiskoulutukseen osallistuu kolme viidesosaa, mutta perusasteen koulutuksen varassa olevista alle 45-vuotiaista on ollut koulutuksessa alle puolet.

Vuonna 2000 työhön tai ammattiin liittyvässä koulutuksessa oli ollut lähes 1,2 miljoonaa aikuista eli puolet työvoimasta. Palkansaajat osallistuvat työhön tai ammattiin liittyvään koulutukseen yli kaksi kertaa useammin kuin maatalousyrittäjät ja melkein kaksi kertaa useammin kuin muut yrittäjät.

Työlliset osallistuvat aikuiskoulutukseen huomattavasti työttömiä ja työvoiman ulkopuolella olevia henkilöitä enemmän. Kun työllisistä on osallistunut työhön tai ammattiin liittyvään koulutukseen yli puolet, on työttömien osuus kuudesosa ja työvoiman ulkopuolisten kymmenesosa.

Työllisten ja työttömien välinen suuri osallistumisero Suomessa on OECD-maiden suurimpia. Erityisen suuri tämä ero on ikääntyneiden ryhmässä. Ikääntyneistä työllisistä on ollut kaksi viidesosaa työhön tai ammattiin liittyvässä koulutuksessa vuoden aikana, on vastaavan ikäisistä työttömistä osallistumisaste vain kolme prosenttia.

Suurin osa työhön tai ammattiin liittyvästä koulutuksesta oli työnantajan tuella tapahtuvaa koulutusta eli henkilöstökoulutusta. Työnantaja on tukenut koulutukseen osallistumista joko rahoittamalla koulutuksesta aiheutuneet kustannukset kokonaan tai osittain tai antamalla mahdollisuuden osallistua koulutukseen työajalla.

Noin kuusi prosenttia palkansaajista osallistui työhön tai ammattiin liittyvään koulutukseen omalla kustannuksellaan. Naiset olivat miehiä valmiimpia kustantamaan itse koulutuksensa. Itse rahoitettu koulutus oli yleisintä toimihenkilöillä ja korkea-asteen koulutuksen saaneilla.

4.6. Osallistuminen henkilöstökoulutukseen

Kansainvälisen lukutaitotutkimuksen mukaan suomalaisten osallistumisaktiivisuus henkilöstökoulutukseen on OECD-maiden korkeimpia. Osallistujaa kohti laskettu opetustuntimäärä on sen sijaan vertailumaiden alhaisin. Suomi sijoittuikin osallistumisaktiivisuudessa OECD-maiden keskitasoon, kun opetustuntien määrä lasketaan palkansaajaa kohden.

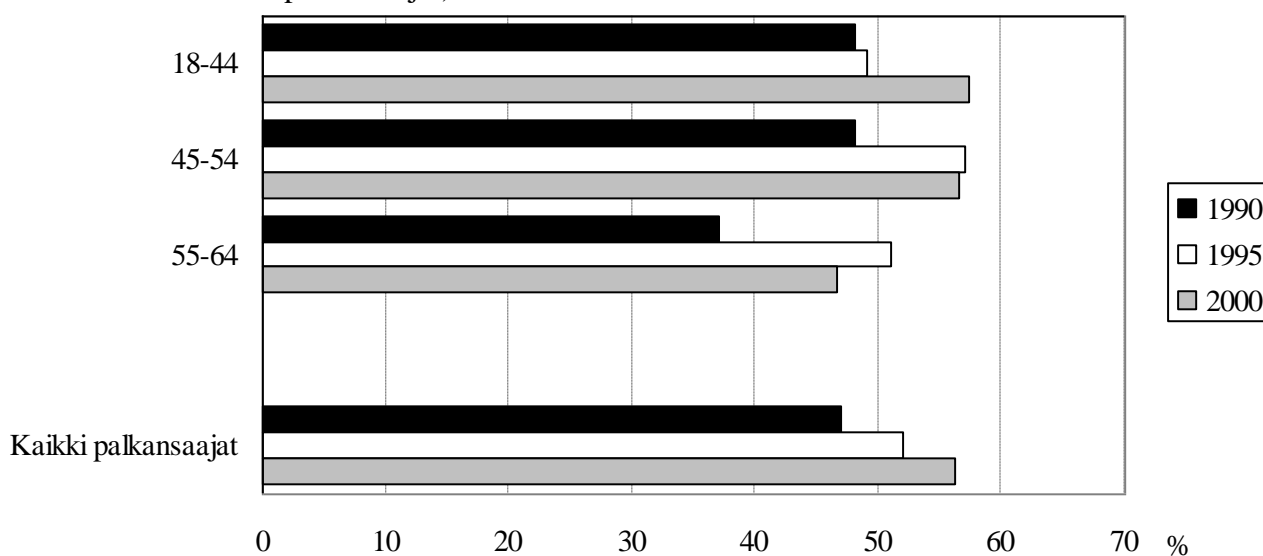
Vuonna 2000 lähes miljoona palkansaajaa osallistui työnantajan tukemaan henkilöstökoulutukseen eli yli puolet suomalaisista palkansaajista. Eniten henkilöstökoulutukseen osallistuttiin suurissa yrityksissä. Vähintään 500 hengen yrityksissä henkilöstökoulutukseen osallistuneiden osuus oli lähes kaksinkertainen pieniin (alle 50 hengen) yrityksiin verrattuna.

Toinen tärkeä henkilöstökoulutukseen osallistumista selittävä tekijä on palkansaajan peruskoulutuksen taso. Henkilö osallistuu henkilöstökoulutukseen sitä todennäköisemmin, mitä pitempi on hänen peruskoulutuksensa. Erot eri peruskoulutustaustan omaavien välillä ovat suuret. Toimihenkilöt osallistuvat työnantajan tukemaan koulutukseen selvästi enemmän kuin työntekijät.

Ikäryhmien väliset erot ovat kohtuullisia. 18-54-vuotiaista yli osallistui henkilöstökoulutukseen, ikääntyneistä hiukan vajaa puolet (kuvio 11). Ikääntyneiden osallistuminen henkilöstökoulutukseen on alentunut vuodesta 1995 ja on nyt 45 prosenttia.

Suomalaisten osallistumisaktiivisuus henkilöstökoulutukseen on OECD-maiden korkeimpia, mutta osallistujaa kohti laskettu opetustuntimäärä on sen sijaan vertailumaiden alhaisin. Suomi sijoittuu osallistumisaktiivisuudessa vain OECD-maiden keskitasoon, kun opetustuntien määrä lasketaan palkansaajaa kohden.

Kuvio 11. Henkilöstökoulutukseen vuoden aikana osallistuneita palkansaajia iän mukaan (18 – 64-vuotiaat palkansaajat). Aikuiskoulutustutkimus 2000.

4.7. Osallistuminen muuhun kuin työhön liittyvään aikuiskoulutukseen ja itseopiskelu

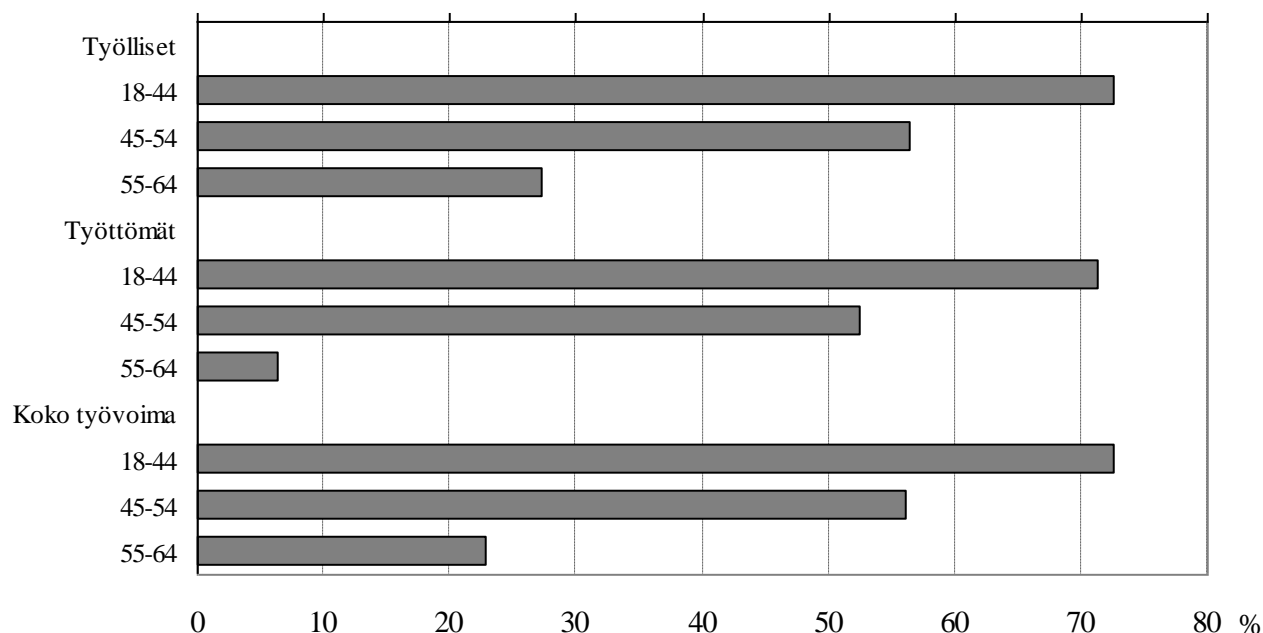
Yleissivistävään tai harrastustavoitteiseen aikuiskoulutukseen osallistui vuonna 2000 runsaat 600 000 henkeä eli noin viidesosa eli 18 – 64-vuotiaasta väestöstä. Osallistumisaktiivisuus on muuttunut vain hiukan viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana. Kaksi kolmasosaa opiskelijoista on naisia. Naisista koulutukseen osallistuu joka neljäs ja miehistä joka kymmenes. Opinnot painottuivat taide- ja taitoaineisiin ja liikuntaan.

Itseopiskelua harjoittaa noin 600 000 henkeä, kun itseopiskeluksi lasketaan vähintään 20 tuntia kestänyt tavoitteellinen ja organisoidun koulutuksen ulkopuolinen toiminta. Työvoimasta itseopiskelua harjoittaa viidennes, työvoimaan kuulumattomista runsas kymmenesosa. Nuoret (18 – 44-vuotiaat) harrastavat itseopiskelua enemmän kuin vanhemmat ikäryhmät. Työvoimaan kuuluvat itseopiskelijoiden määrä laski jo ikääntyvien ryhmässä, työvoiman ulkopuolella olevien henkilöiden vasta ikääntyneillä.

4.8. Koulutushalukkuus ja koulutustarve

Melkein kaksi kolmasosaa työvoimaan kuuluvista henkilöistä oli kiinnostunut menemään lähivuosina työhön tai ammattiin liittyvään koulutukseen. Alle 45-vuotiaat olivat kiinnostuneimpia koulutuksesta.

Kuvio 12. Kiinnostus ammattiin tai työhön liittyvään lisäkoulutukseen, 18 – 64-vuotiaat työlliset, työttömät ja koko työvoima. Aikuiskoulutustutkimus 2000.

Työttömien koulutusmotivaatio liittyi työpaikan saantiin ja muodollisen pätevyyden hankkimiseen. Työlliset pyrkivät ammattitaidon ylläpitämiseen, itsensä kehittämiseen ja työttömyyden uhan torjumiseen. Muodollisen pätevyyden hankkiminen kiinnosti erityisesti ikääntyneitä, niin työllisiä kuin työttömiä. Koulutushalukkuuden osalta merkille pantavaa on, että yksi kolmasosa työvoimaan kuuluvista ei ollut kiinnostunut työhön liittyvästä lisäkoulutuksesta.

Suurin osa palkansaajia on sitä mieltä, että seuraavan viiden vuoden aikana mielestä heidän oman työnsä muuttuu seuraavien viiden vuoden aikana vain vähän. Tätä mieltä on yli puolet palkansaajista ja peräti neljännes palkansaajista arvioi muutoksen olevan erittäin epätodennäköinen. Vain runsas kaksi viidesosaa ilmoittaa pitävänsä muutosta todennäköisenä Työtehtävien muuttumiseen uskovat eniten pitkälle koulutetut ja korkeassa työasemassa toimivat.

Erityistä työhön tai ammattiin liittyvän koulutuksen tarvetta ilmoitti kokevansa työvoimasta noin puolet ja työvoimaan kuulumattomista henkilöistä kolme viidesosaa. Koulutustarve väheni selvästi iän myötä. Alle 45-vuotiaista työllisistä koulutustarvetta ilmoitti melkein kaksi kertaa niin suuri osuus kuin ikääntyneistä.

Kolmannes aikuisista ilmoitti tarvitsevansa myös muuta kuin työhön liittyvää koulutusta. Tämä osuus ei vaihdellut iän mukaan lukuun ottamatta työttömiä, joiden vapaa-ajan viettoon tai harrastuksiin liittyvän koulutuksen tarve oli jo ikääntyvillä selvästi vähäisempää kuin heitä nuoremmilla.

4.9. Aikuisten kokemat koulutusesteet

Omalla ajalla ja omalla kustannuksella tapahtuvan koulutuksen suurimpina esteinä pidettiin taloudelliset syyt, hankalia työaikoja, väsymystä ja kiinnostuksen puutetta. Näitä esteitä oli kokenut noin kaksi viidesosaa 18 – 64-vuotiaista aikuisista. Muita esteitä olivat koulutuksen saavutettavuus ja koulutustarjonnan soveltumattomuus.

Ikääntyneet painottavat nuorempia enemmän erityisesti ikään ja terveyteen, koulutuksesta saata- van hyödyn vähäisyyteen ja kiinnostuksen puutteeseen liittyviä esteitä. Työttömät korostivat epäonnistumisen pelkoa, vähäistä pohjakoulutusta, koulutuksen hyödyttömyyttä sekä terveyteen ja ikään liittyviä seikkoja.

Työnantajan kustantaman, työajalla tapahtuvan koulutukseen osallistumisen suurimmaksi esteeksi koettiin työpaikan kiireet. Joka neljäs palkansaaja totesi kiireiden estävän kouluttautumista paljon ja yli kolmannes katsoi työkiireiden haittaavan koulutukseen menoa ainakin jonkin verran. Ikääntyneet ilmoittivat koulutuksen esteitä vähemmän kuin heitä nuoremmat. Kiinnostuksen puute ja koulutuksen hyödyttömyys olivat esteitä, jotka iäkkäimmät palkansaajat nostivat esille merkittävästi useammin kuin nuoremmat palkansaajat.

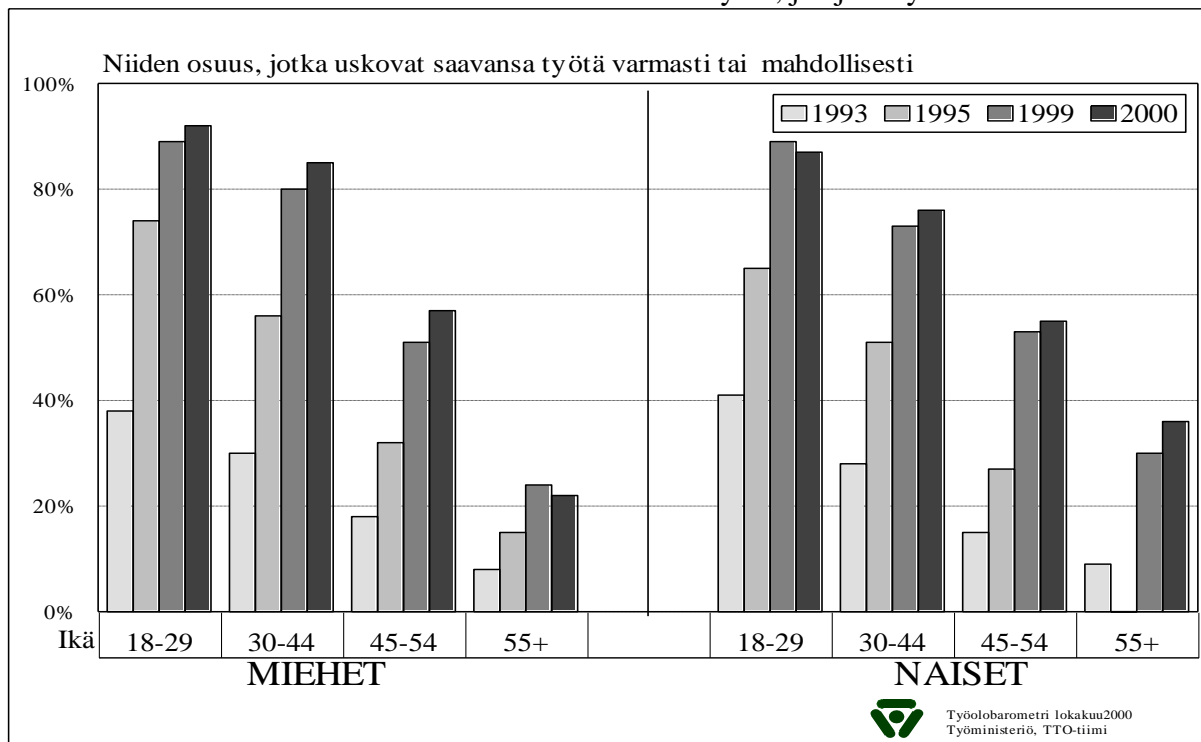
5. Työolot, työkyky ja terveys

5.1. Työssäjaksaminen ja työkyky

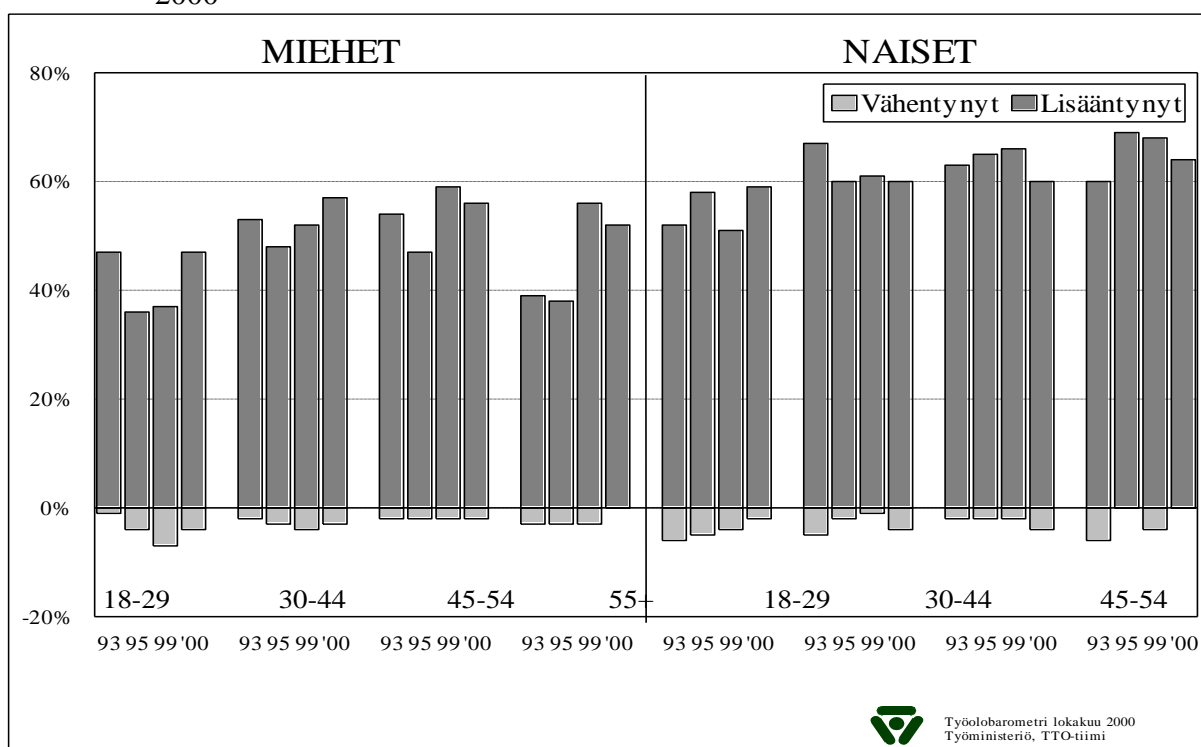
Ikääntyneet ovat työskennelleet nuoria kauemmin nykyisellä työpaikallaan ja heitä useammin vakinaisessa työsuhteessa. He kokevatkin irtisanomisten ja siirtojen uhkia nuoria harvemmin. Toisaalta ikääntyneet ovat nuoria riippuvaisempia nykyisestä työpaikastaan. Ikääntyneet arvioivat nimittäin vähäisiksi mahdollisuutensa saada ammattitaitoaan vastaavaa työtä, jos joutuisivat työttömiksi. Arviot työllistymismahdollisuuksista ovat kuitenkin parantuneet 1990-luvun aikana. Vuonna 2000 myönteiset arviot yleistyivät vain ikääntyneiden naisten keskuudessa. Heistä myönteisen arvion esittäjiä olikin yli puolet enemmän kuin ikääntyneiden miesten parissa.

Kun vuonna 1999 sekä rahana että vapaana korvattu ylityö yleistyivät kaikissa eri ikäryhmissä sekä miesten että naisten parissa, on kehitys vuonna 2000 epäyhtenäisempää. Vaikka ylitöiden tekeminen on edelleen yleistä, on osallistuminen alentunut erityisesti keski-ikäisten naisten parissa. Ikääntyneiden parissa ylityöt ovat jonkin verran kasvaneet, vaikka erityisesti miesten parissa ylitöiden tekeminen on nuorempia ikäluokkia selvästi vähäisempää.

Työaikojen lisäksi myös palkkausjärjestelmät ovat muuttuneet. Kiinteän palkan ohien tai sen tilalle on tullut työn laatuun ja varsinkin työyksikön tulokseen sidottuja palkkausmuotoja. Uudet palkkausjärjestelmät ovat selvästi yleisempiä miehillä kuin naisilla. Ikääntyneiden parissa ne kuitenkin ovat suunnilleen yhtä yleisiä molempien sukupuolten parissa. Uudet palkkausjärjestelmät ovatkin ikääntyneiden naisten parissa yhtä yleisiä kuin nuoremmillakin, ikääntyneiden miesten parissa puolestaan selvästi harvinaisempia.

Kuvio 13. Uskooko saavansa ammatitaitoa vastaavaa työtä, jos jäisi työttömäksi?

Kun entistä useampi nuori arvioi työtahdin ja kiireen lisääntyneen, on vastaavan arvion esittäneiden osuus hieman laskenut ikääntyvien, niin 45-54 kuin 55-64 –vuotiaidenkin, parissa. Ikääntyneet naiset kokevat kuitenkin edelleen kaikista ryhmistä useimmiten työtahdin tai kiireen lisääntymistä.

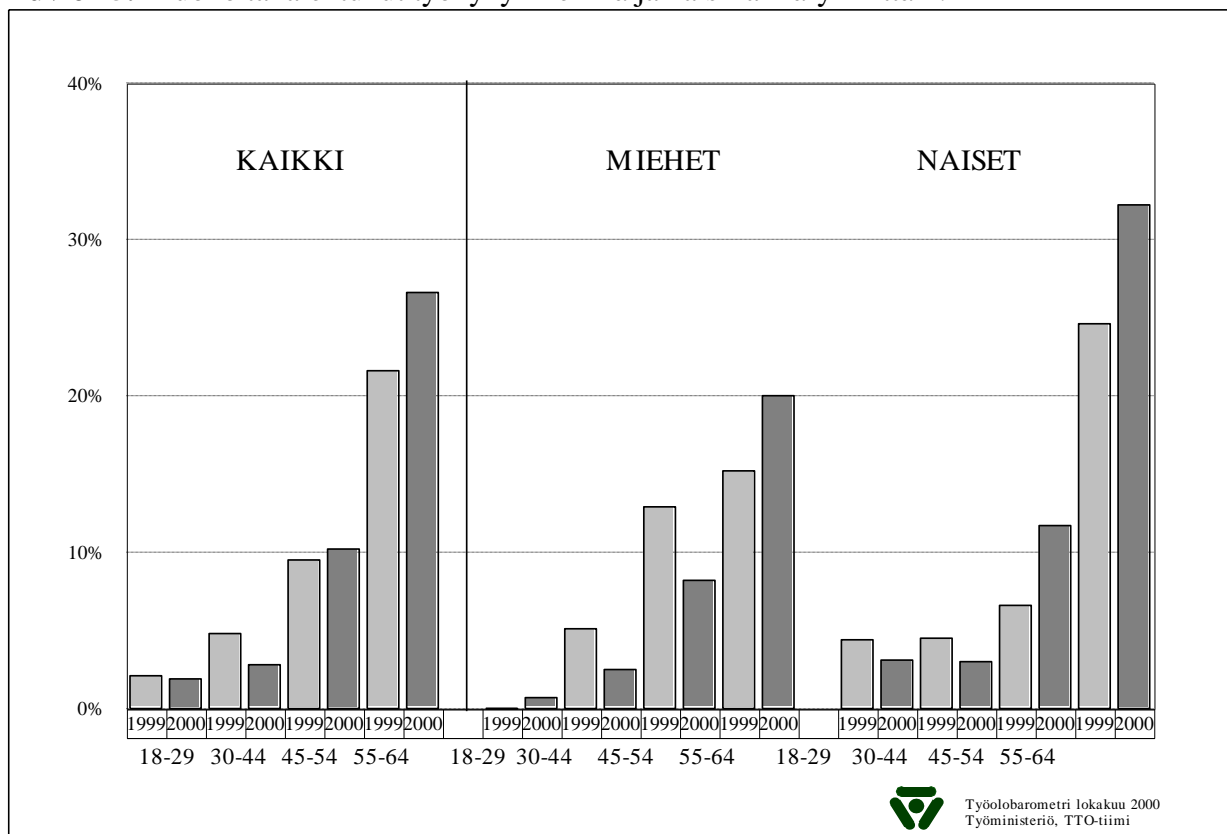
Kuvio 14. Kireän työtahdin ja kiireen kokemukset ikäryhmittäin vuosina 1993, 1995, 1999 ja 2000

Myöskään työn henkisen tai ruumiillisen rasittavuuden raportoinnissa ei eri ikäluokkien välillä ole mainittavia eroja eri sukupuolten parissa. Ikääntyneiden naisten parissa entistä selvästi useampi kuitenkin raportoi työn henkisen rasittavuuden kasvusta ja he kokivatkin rasittavuuden kasvua kaikista ikäryhmistä eniten. Vaikka naiset raportoivat miehiä hieman useammin työn fyysisen rasittavuuden kasvaneen, niin heidänkin parissaan kasvusta raportoi aikaisempaa entistä harvempi. Myöskin ikääntyneiden naisten maininnat fyysisen rasittavuuden kasvusta ovat vakiintuneet selvästi alemmalle tasolle kuin viime vuosikymmenen puolivälissä.

Vuonna 2000 palkansaajien työkyky on hieman parantunut edelliseen vuoteen verrattuna. Myönteinen kehitys johtuu työkyvyn kehityksestä ikääntyviä työntekijöitä nuorempien keskuudessa. Ikääntyneillä puolestaan työkyky on selvästi alentunut vuodesta 1999. Kehitys koskee molempia sukupuolia. Huono tai alentunut työkyky on kuitenkin naisilla selvästi yleisempää. 45-54 –vuotiaiden miesten parissa sen sijaan hyvä työkyky on yleistynyt, kun taas naisten parissa kehitys on ollut vastakkainen.

Ikääntyneet eivät jakaannu entistä selvemmin hyvän tai huonon työkyvyn omaaviin. Entistä huomman työkyvyn yleistymisen kanssa tapahtui se, että entistä harvemmillä ikääntyneillä oli hyvä tai erinomainen työkyky. Vaikka heikentynyt työkyky yleistyi ikääntyneiden naisten parissa hieman nopeammin kuin miesten parissa, olivat työkyvyn muutokset suurimmat miehillä. Hyvän tai erinomaisen työkyvyn omaavien osuus ikääntyvistä miehistä laski vuodesta 1999 vuoteen 2000 yli 20 prosenttiyksiköllä. Tämä muutos merkitsi kuitenkin valtaosaltaan sitä, että kohtalaiset työkyvyn omaavien miesten osuus kasvoi.

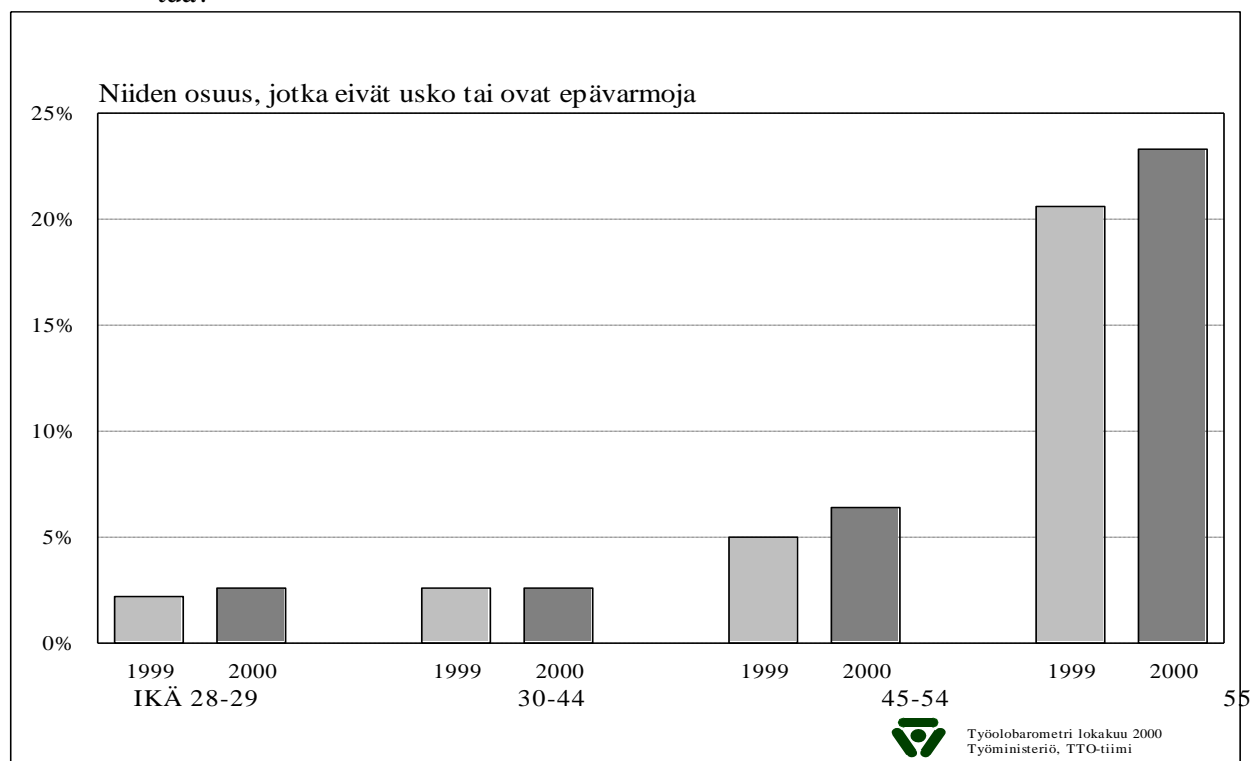
Kuvio 15. Huono tai alentunut työkyky miehillä ja naisilla ikäryhmittäin.

Huonon tai alentuneen työkyvyn yleistymisen suurin selittäjä on se, että lääkärin toteamia pitkäaikaissairauksia tai vammoja on entistä useammalla ikääntyvällä, erityisesti yli 55 –vuotiailla. – Ikääntyneiden parissa toteutunut kehitys ei välttämättä ole huolestuttavaa, vaan johtuu siitä, että ikääntyneet pysyvät heikentyneestä terveydentilastaan huolimatta entistä pitempään työelämässä.

Työntekijöiden näkemys omasta työkyvystään on jossakin määrin ristiriitainen. Yleisellä tasolla arvioiden (arvio nykyisestä työkyvystä suhteessa tilanteeseen, jolloin se oli parhaimmillaan)

Kuvio 16. Uskooko jaksavansa terveyden puolesta nykyisessä ammatissa kahden vuoden kuluttua?

ikääntyneet arvioivat työkykynsä hyväksi. Eri ikäryhmien välillä ei ole suuriakaan eroja. Kun työntekijät arvioivat työkykyään suhteessa työn henkisiin ja fyysisiin vaatimuksiin, ovat ikääntyneiden arviot selvästi huonommat kuin muilla ikäryhmillä. Lisäksi ainoastaan ikääntyneiden arviot ovat huonontuneet vuodesta 1999 vuoteen 2000.

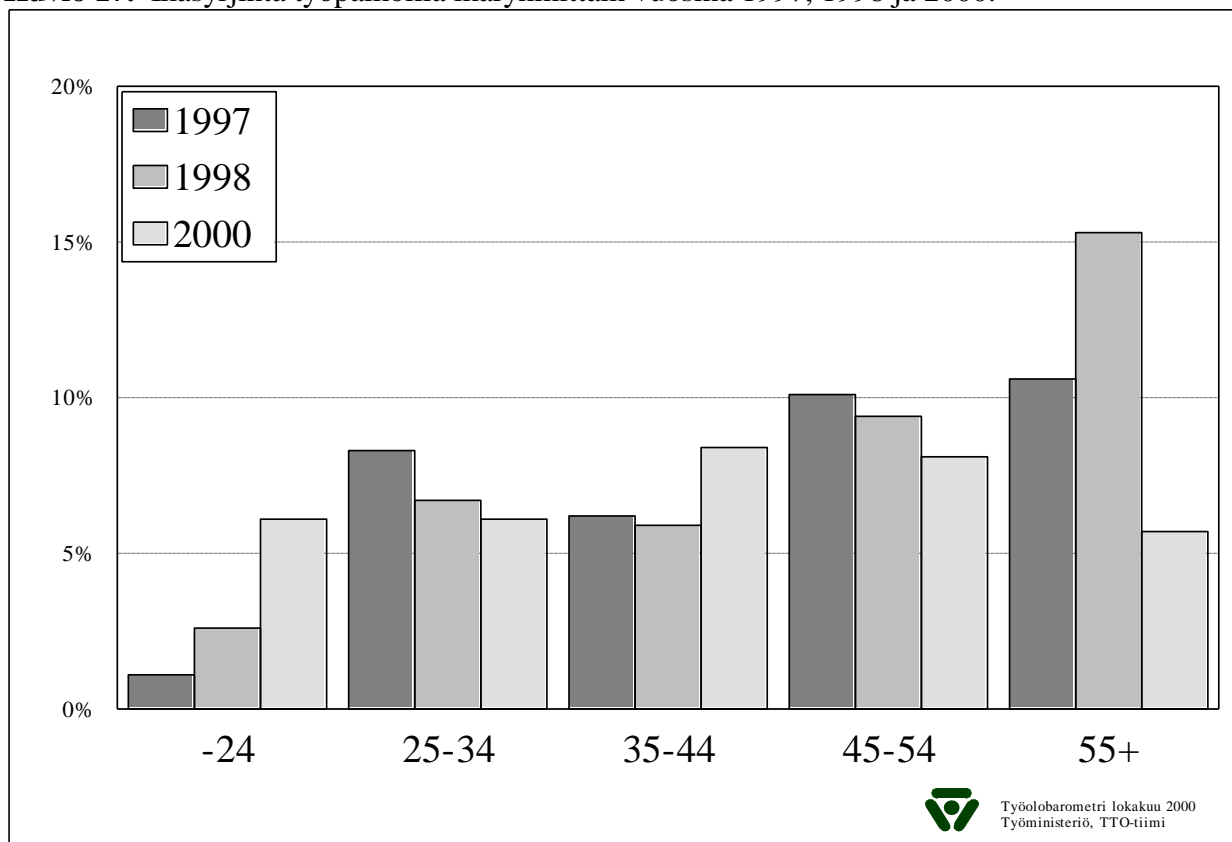
Kun niiltä työntekijöiltä, joilla on ainakin yksi pitkäaikaissairaus, kysyttiin sen haittaavuutta, väheni niiden osuus, jotka eivät nähneet sairaudella olevan mitään haittaa. Niiden ikääntyneiden osuus, jotka eivät usko jaksavansa nykyisessä ammatissaan kahden vuoden kuluttua, olikin kasvanut jonkin verran vuoteen 2000, vaikka heidän osuutensa jo vuonna 1999 oli ikääntyneiden parissa huomattavasti suurempi kuin muissa ikäryhmissä.

Työkykyä ylläpitävä toiminta on yleistynyt 1990-luvun loppupuolella. TYKY-toiminta on ollut yleisesti kasvussa kaikilla sektoreilla. Vuonna 2000 tämä trendi on taittunut yksityisellä sektorilla. Julkisella sektorilla ja etenkin valtiolla kasvu on sen sijaan jatkunut. Työkykyä ylläpitävä toiminta ja sen kehittyminen keskittyvät näin ollen sektoreille, joissa ikääntyneet työntekijät useimmiten työskentelevät (ks. liitekuviot 5a ja b).

5.2. Johtamisilmapiiri ja työelämän muutokset

Palkansaajien kokemukset työpaikalla esiintyvistä syrjinnästä koskevat yleisimmin ikäsyrjintää. Siitä raportoi lähes kaksi kertaa useampi kuin sukupuoleen perustuvasta syrjinnästä. Kokemukset ikäsyrjinnästä ovat vuodesta 1997 lähtien hieman harventuneet. Kun kehitystä tarkastellaan eri-

Kuvio 17. Ikäsyrjintä työpaikoilla ikäryhmittäin vuosina 1997, 1998 ja 2000.

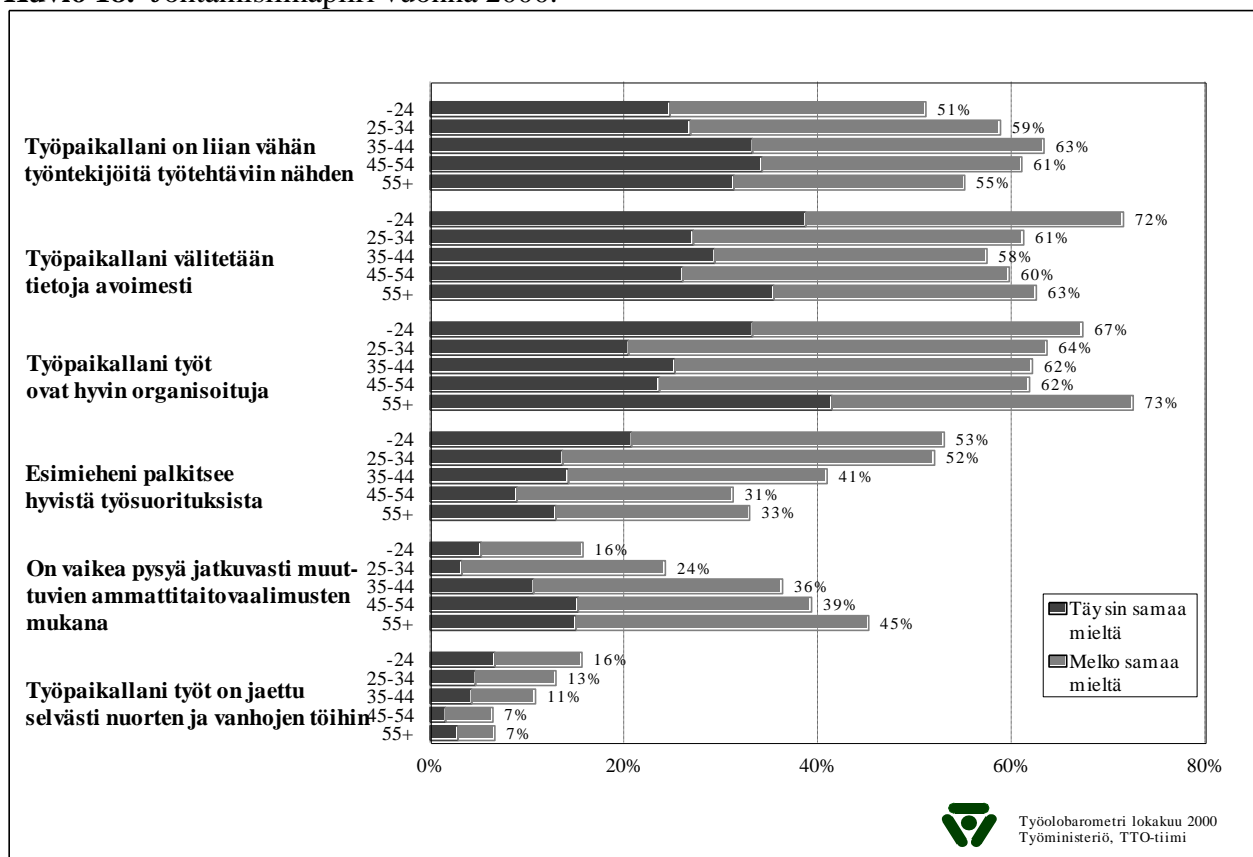

ikäisten työntekijöiden keskuudessa, havaitaan muutosten kuitenkin olevan suuria. Ikääntyneiden ikäsyrjintäkokemukset ovat vähentyneet jyrkästi vuodesta 1998 vuoteen 2000. Samana aikana nuorten kokemukset ikäsyrjinnästä ovat yleistyneet ja ovat nykyään samaa luokkaa kuin ikääntyneilläkin.

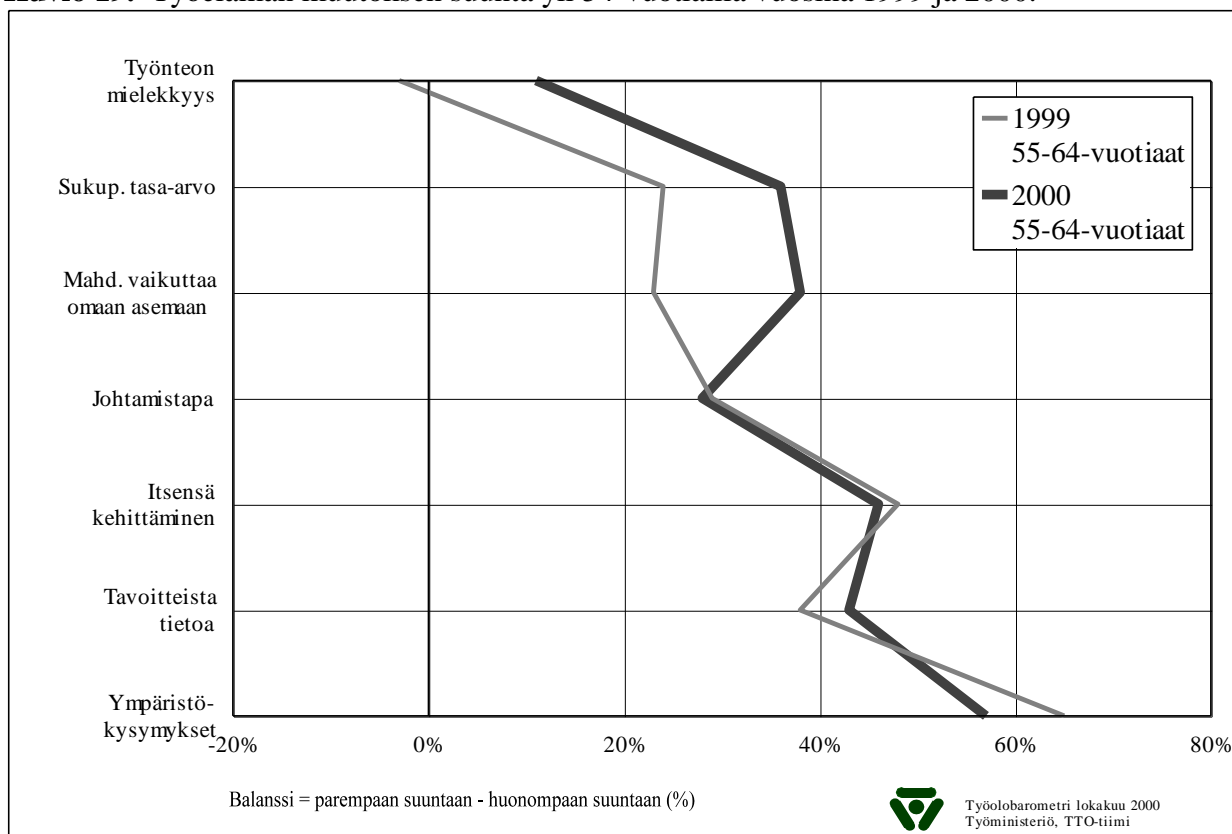
Kun palkansaajilta kysyttiin näkemystä siitä, miksi he eivät usko löytävänsä ammattitaitoa ja koulutusta vastaavaa työtä, eroavat ikäryhmät kuitenkin suuresti toisistaan. Kaikki ikääntyneet arvioivat liian korkealla iällä olevan jotakin merkitystä ja $\frac{3}{4}$ arvioi sillä olevan paljon merkitystä. Vielä 45-54 –vuotiaistakin puolet arvioi iän merkitsevän paljon mutta 35-44 –vuotiaista enää 15 prosenttia. Sen sijaan kaikkien muiden kuin ikääntyneiden parissa katsottiin sopivien töiden puutteen paikkakunnalla yleisimmin merkitsevän paljon sille, että sopivaa työtä ei löytyisi. Tuloksen voisi tulkita siten, että työpaikoilla olevat ikääntyneet ovat sitoutuneet hyvin työyhteisönsä mutta he näkevät kuitenkin, että uuden työn löytämisessä ikä on vakava rajoite.

Ikääntyneiden hyvä asema työyhteisössä käy ilmi useimmista seuraavan kuvion teemoista. Sen sijaan keskiset ikäryhmät, kuten 45-54 –vuotiaat, ovat johdonmukaisesti kriittisempiä työyhteisöä kohtaan kuin yleensä muun ikäiset palkansaajat. Kuitenkin kaiken ikäiset työntekijät näkevät, että työpaikan töitä ei ole jaettu selvästi nuorten ja vanhojen töihin.

Kuvio 18. Johtamisilmapiiri vuonna 2000.

Kuvio 19. Työelämän muutoksen suunta yli 54-vuotiailla vuosina 1999 ja 2000.

Ikääntyneiden näkemykset myös työelämän muutoksen suunnasta ovat hyvin myönteiset. Keskeiset työelämän kehitystä koskevat seikat, kuten näkemys työnteon mielekkyydestä ja mahdollisuuksista vaikuttaa omaan asemaan, ovat voimakkaasti parantuneet vuodesta 1999 vuoteen 2000.

6. Siirtymät työllisyydestä työttömyyteen ja eläkkeelle

Työllisten siirtymät työmarkkina-asetusta toiseen on seuraavassa laskettu työssäkäyntitilastosta. Siitä saadaan tieto henkilön pääasiallisesta toiminnasta peräkkäisten vuosien lopussa. Tässä siis verrataan henkilöiden työmarkkina-asetusta tietyn vuoden viimeisenä päivänä seuraavan vuoden viimeiseen päivään, mutta käytettävissä ei ole tietoa siitä minkälaisia siirtymiä vuoden aikana on tapahtunut.

Vuoden 1999 pääasiallisen toiminnan tiedot, ja siten myös siirtymät vuodesta 1998 vuoteen 1999, ovat ennakkotietoja. Tämän vuoksi osa vuoden 1999 lopulla alkaneista työsuhteista ei vielä näy tilastossa. Lisäksi eläketiedoissa on puutteita; osaa alkaneista eläkkeistä ja erityisesti osaa aikaläkkeistä ei vielä ole tilastoitu. Näiden tekijöiden vuoksi erityisesti ikääntyneiden parissa tilastoluokka ”Muu” on todennäköisesti liian suuri.

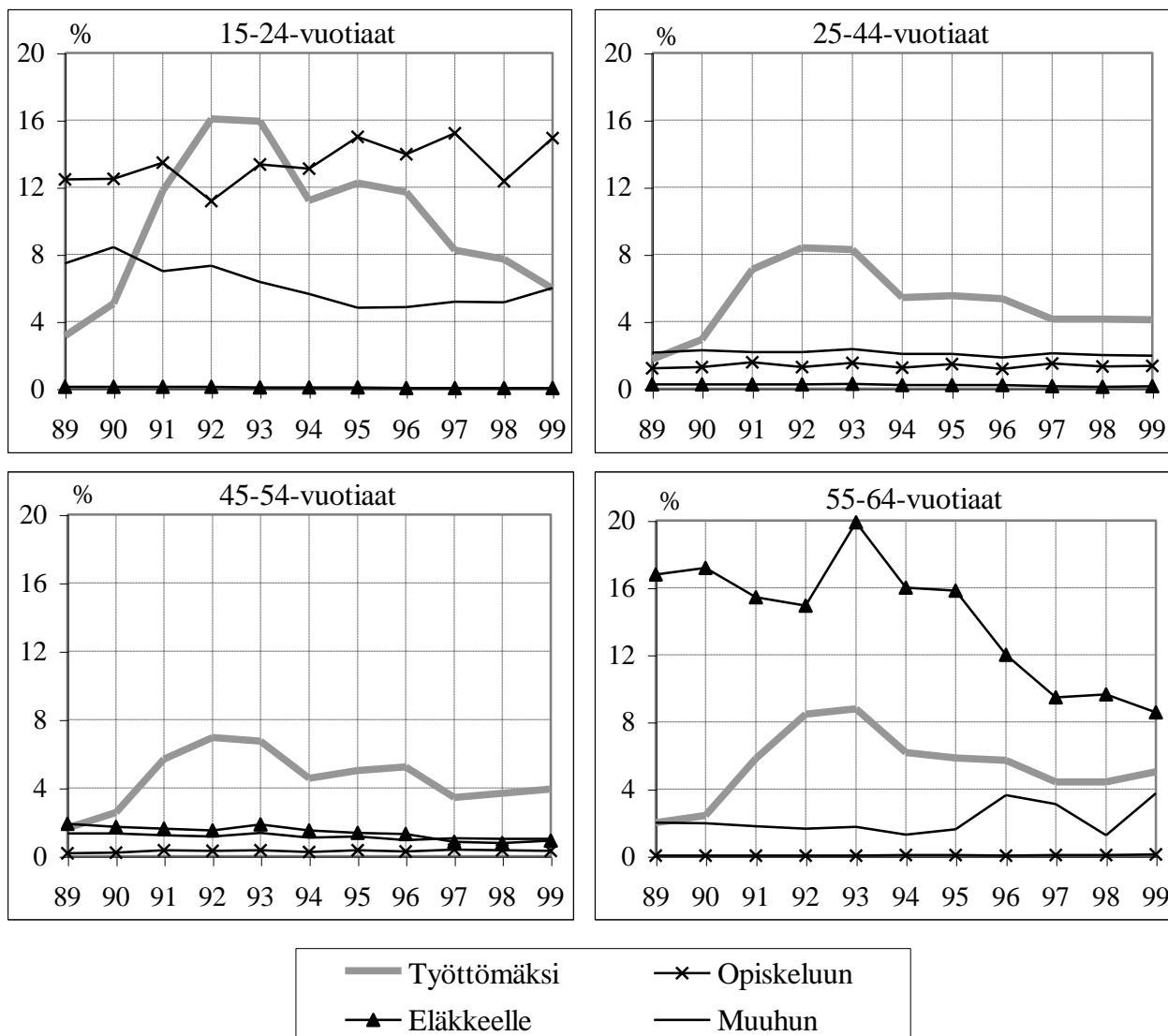
6.1. Siirtymät työllisyydestä vuosina 1989-1999

Kuviossa 20 esitetään pääikäryhmittäin työllisten siirtymät työttömäksi, opiskeluun ja eläkkeelle vuosina 1989-1999. Keskisissä ikäryhmissä ja 45-54-vuotiaissa vuoden 1999 siirtymät poikkeavat hyvin vähän edellisvuodesta, mutta alle 25- ja yli 54-vuotiaissa näyttää tapahtuneen muutoksia. 15-24-vuotiaista työllisistä edellisvuotta huomattavasti suurempi osa on siirtynyt opiskelemaan, työttömyyteen taas on poistuttu aiempaa harvemmin. Kokonaisuutena työssä pysyneiden osuus on hieman laskenut (liitetaulukko 2), mutta työllisten määrä tässä ikäryhmässä on kuitenkin noussut lähes 13 000 hengellä edellisvuoteen verrattuna. Kierro työstä muuhun toimintaan ja takaisin työhön näyttää siis kiihtyneen.

Yli 54-vuotiaiden parissa virta työllisestä työttömäksi ja muuhun toimintaan on puolestaan kasvanut ja eläkkeelle siirtyminen vähentynyt. Kokonaisuutena työssä pysyneiden osuus on laskenut. Tästä huolimatta sekä työllisten lukumäärä että työllisten osuus väestöstä on kasvanut edellisvuoteen verrattuna. Ilmeisesti tässäkin ikäryhmässä työmarkkinat ovat tulleet entistä dynaamisemmiksi.

Työllisten poistuma työstä työttömyyteen on kaikissa ikäryhmissä alle 25-vuotiaita lukuun ottamatta melko samanlaista. 25-44- ja 45-54-vuotiailla se on yleisin työstä poistumisreitti – kaksi kolmasosaa siirtymistä on siirtymiä työttömyyteen – mutta 55-64-vuotiaissa eläkkeelle siirtyminen on yli puolta yleisempää kuin siirtyminen työttömyyteen. Juuri eläkkeelle siirtyminen selittää sen, miksi vain 80-85 prosenttia 55-64-vuotiaista työllisistä on työssä myös seuraavana vuonna, kun 25-54-vuotiaissa vastaava luku on kymmenen prosenttiyksikköä korkeampi. (Liitetaulukko 2.)

Kuvio 20. Työllisten poistumisreitit työstä iän mukaan vuosina 1989 – 1999. Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.

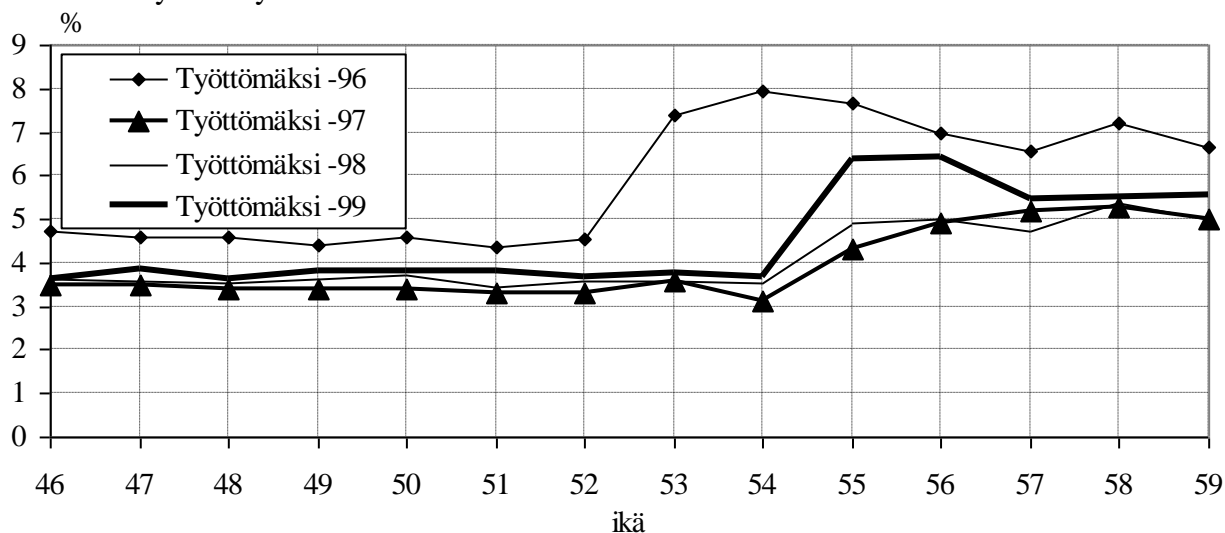
Ikääntyneiden pysyvyys työelämässä on suurempaa kuin ennen 1990-luvun taantumaa. Tämä johtuu siitä, että eläkkeelle siirtyneiden määrä on supistunut kymmenessä vuodessa puoleen. Eläkkeelle siirtyneiden jyrkkä lasku alkoi vuonna 1994 ja lasku jatkuu edelleen. Työttömäksi siirtyminen on taantumien jälkeenkin ollut yli kaksi kertaa yleisempää kuin 1980-luvun lopulla. Tästä huolimatta myös työttömäksi siirtymisen todennäköisyys on vähentynyt vuoden 1993 jälkeen. Siirtyminen on kuitenkin vähentynyt hitaammin kuin eläkkeelle siirtyminen ja jopa yleistynyt vuonna 1999. Työttömäksi siirtyneet ikääntyneet sijoittuvat yleensä ns. eläkeputkeen, työttömyys-turvalla odottamaan työttömyyseläkkeen alkamista. Ikääntyneiden parissa eläkkeelle siirrytäänkin paitsi suoraan työelämästä myös työttömyyden kautta. (Emt.)

Kun siirtymiä tarkastellaan koulutuksen mukaan, havaitaan korkeammin koulutettujen pysyvän kaikissa ikäryhmissä suurimmalla todennäköisyydellä töissä (liitetaulukko 4). Koulutus näyttää vähentävän erityisesti työttömäksi joutumisen riskiä. Ero koulutettujen hyväksi on suurin 55-64-vuotiailla.

6.2. Siirtymät työllisyydestä 1-vuotisikärymittäin

Ikääntyvien siirtymä työllisyydestä työttömyyteen on vuonna 1997 työttömyysturvaan tehtyjen muutoksien jälkeen (ns. eläkeputken siirto) ollut alle 55-vuotiailla 3,5 prosentin luokkaa ja nousut 55-vuotiaiden kohdalla porrasmaisesti (kuvio 21 a). Vuoden 1996 jälkeen ikääntyneiden siirtyminen työelämästä työttömäksi on vähentynyt. Vuonna 1999 siirtyminen kuitenkin kiihtyy edeltäviin vuosiin verrattuna. Samalla siirtyminen jälleen painottuu työttömyyseläkeputken alku-

Kuvio 21 a. Työllisten poistuma työttömyyteen iän mukaan vuosina 1996 – 1999. Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

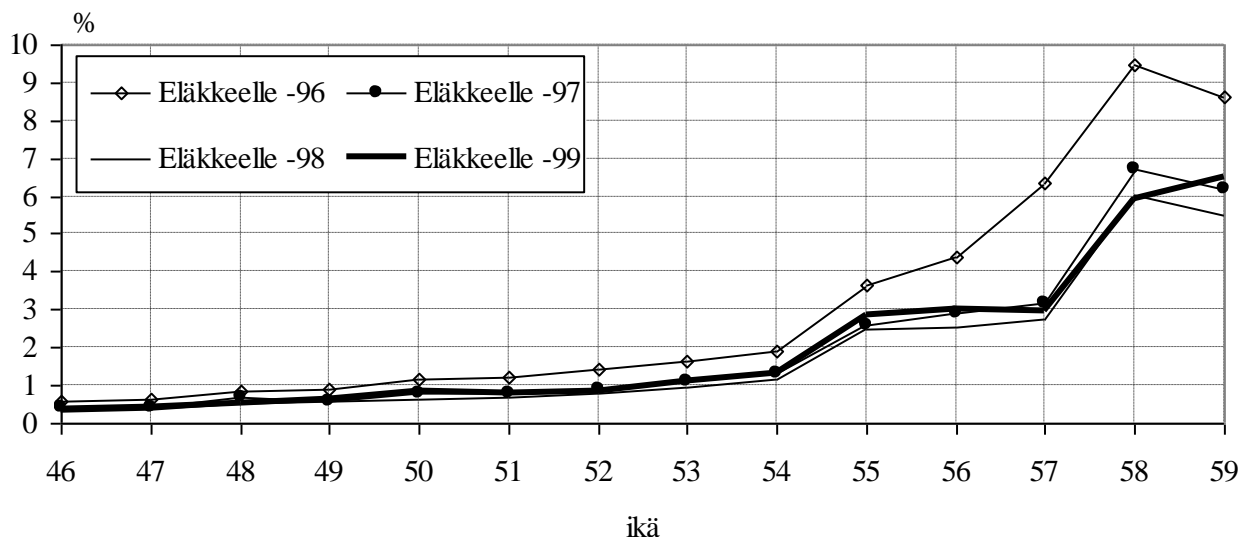
päähän, 55 ja 56 –vuotiaisiin. Muutoksille voidaan löytää selityksiä mm. siitä, että työhallinnon pyrkimyksenä vuonna 2000 oli aktivoida työttömyyseläkeputken siirtyviä. Näiden ja muiden mahdollisten tekijöiden merkityksen arviointi edellyttää kuitenkin erillisten tutkimusten tekemistä, mihin tässä ei ryhdytä.

Vaikka ikääntyneiden virta työttömyyteen onkin kasvanut vuonna 1999, on se selvästi pienempi kuin vuonna 1996. Virran kehitys vuonna 2000 ei työssäkäyntitilastosta ole vielä saatavissa. Alkaneiden työttömyyksen kehitys ikääntyneiden parissa viittaa kuitenkin siihen, että virta työttömyyteen olisi vuonna 2000 jälleen heikentynyt (työnvälitystilasto).

Eläkkeelle siirtyminen ei 1-vuotisikäryhmissä ole juuri muuttunut suuntaan tai toiseen edellisvuosiin verrattuna (kuvio 21 b).

Kun tarkastellaan vastaavia siirtymiä sukupuolen mukaan havaitaan että yli 53-vuotiaiden miesten siirtymä eläkkeelle on hieman kasvanut, naisissa muutosta edellisvuoteen ei ole (liitekuviot 6 a ja b). Edelleen siis työssä käyvillä ikääntyvillä työstä poistuminen eläkkeen kautta on miehillä hieman yleisempää kuin naisilla. Virta työstä työttömyyteen on alle 55-vuotiailla miehillä hieman kasvanut, naisilla pysynyt ennallaan. Sekä miehillä että naisilla 55-57-vuotiaiden virta työttömyyteen oli vuonna 1999 huomattavasti vilkkaampaa kuin edellisvuonna. Tätä vanhemmissa naisten siirtymä työttömyyteen laskee edellisvuoden tasolle mutta miehillä se pysyy korkeammalla. 57-vuotiaat ja sitä vanhemmat miehet poistuvatkin työstä työttömyyteen naisia useammin; nuoremmassa tilanne on päinvastainen.

Kuvio 21 b. Työllisten poistuma eläkkeelle iän mukaan vuosina 1996 – 1999. Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.

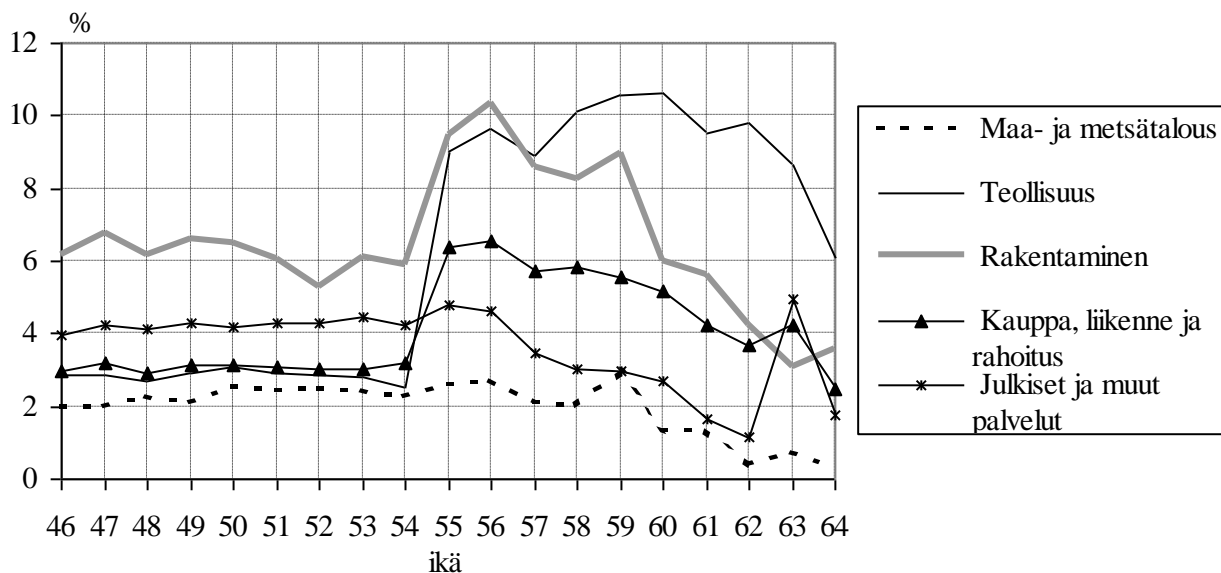

Korkeammin koulutettujen pysyvyys työelämässä on parempaa kuin pelkän perusasteen koulutuksen hankkineilla. Erityisesti todennäköisyys siirtyä työttömäksi on pienempi korkeamman koulutuksen hankkineilla. Eläkkeelle siirtymisen riski ei riipu koulutustasosta yhtä vahvasti mutta on kuitenkin saman tyyppinen kuin työttömyydenkin riski. (Liitekuvio 7.)

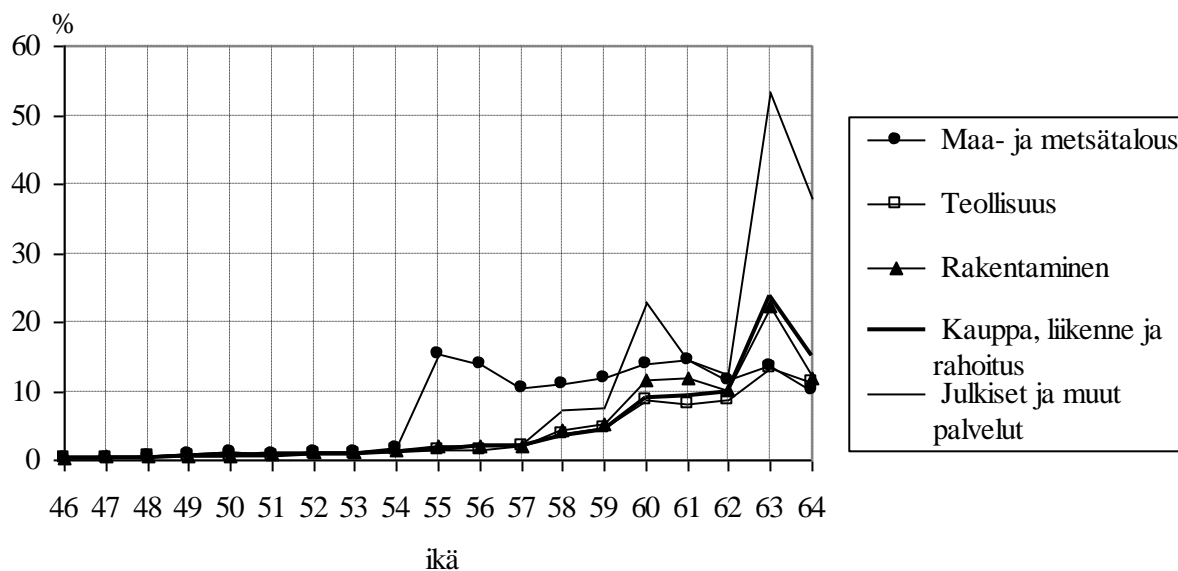
Toimialojen keskinäiset suhteet ovat pysyneet samanlaisina edellisvuoteen verrattuna: rakentamisessa siirtymä työttömyyteen on suurinta, maa- ja metsätaloudessa pienintä. Maa- ja metsätaloudessa ja julkisella sektorilla eläkeputkea ei paljoakaan käytetä, mutta kaupassa, liikenteessä ja rahoituksessa, teollisuudessa ja rakentamisessa virta työttömyyteen kasvaa rajusti eläkeputken alkupään kohdalla eli 55-vuotiaissa. Tätä vanhemmilla virta työttömyyteen pienenee kaikilla toimialoilla teollisuutta lukuun ottamatta iän myötä; yli 57-vuotiailla teollisuuden työntekijöillä virta työttömyyteen onkin jopa huomattavasti suurempaa kuin rakentamisessa toimivilla. (Kuvio 22.)

Julkisissa ja muissa palveluissa ja maa- ja metsätaloudessa virta työttömyyteen on pysynyt edellisvuoden tasolla. Rakentamisessa ja kaupassa, liikenteessä ja rahoituksessa virta on muuten edellisvuoden tasolla mutta 55- ja 56-vuotiaiden kohdalla siirtymä työttömyyteen on kasvanut. Teollisuudessakin alle 55-vuotiaat ovat suurin piirtein samalla tasolla kuin edellisvuotena, mutta tätä vanhemmat ovat joutuneet työttömäksi huomattavasti aikaisempaa enemmän.

Kuvio 22. Työllisten poistuma työttömyyteen iän ja toimialan mukaan vuonna 1999. Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.

Kuvio 23. Työllisten poistuma eläkkeelle iän ja toimialan mukaan vuonna 1999. Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.

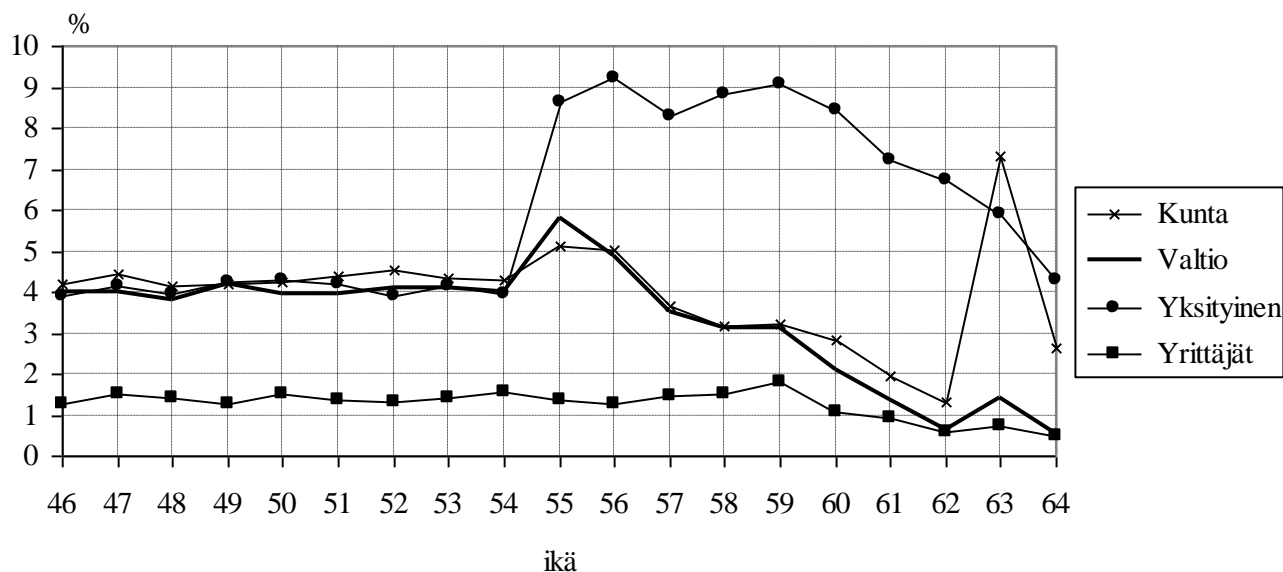

45-60-vuotiaiden eläkkeelle siirtymisessä ei toimialoittain tarkasteltuna ole juuri tapahtunut muutoksia aikaisempaan. Vain maa- ja metsätaloudessa yli 54-vuotiaiden poistuma työstä eläkkeelle on hieman kasvanut edellisvuoteen verrattuna.

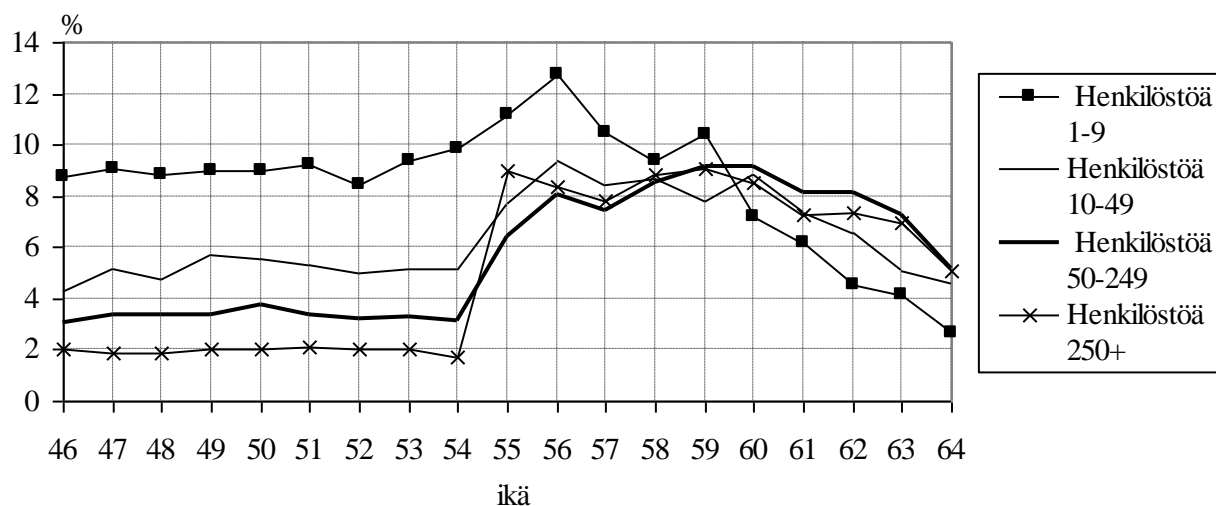
Kuten vuonna 1998, myös vuonna 1999 yksityinen sektori käytti eläkeputkea huomattavasti muita työnantajasektoreita aktiivisemmin (kuviot 24). Tosin myös valtiolta ja kunnilta siirtyi hieman muita ikäluokkia enemmän juuri 55- ja 56-vuotiaita työstä työttömäksi, mutta tätä vanhempia taas vähemmän kuin alle 55-vuotiaita. Yksityisellä sektorilla puolestaan virta työttömyyteen pysyi suurena myös yli 56-vuotiailla. Edellisvuoteen verrattuna valtiolla ja kunnilla työskentelevien

virta työttömyyteen ei muuttunut, mutta yksityiseltä sektorilta siirtyi yli 54-vuotiaita työllisiä vuonna 1999 huomattavasti enemmän työttömäksi kuin vuonna 1998. (Ks. Kansallisen Ikäohjelman seurantaraportti 2000.)

Kuvio 24. Palkansaajien ja yrittäjien poistuma työttömyyteen työnantajasektorin ja iän mukaan vuonna 1999. Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.

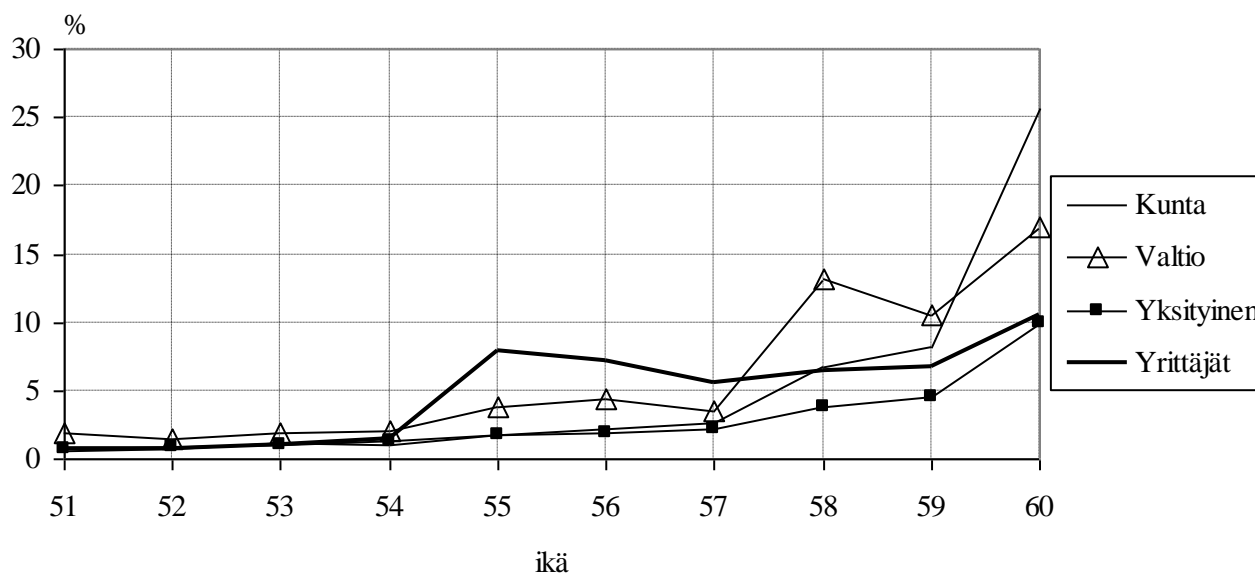
Kuvio 25. Yksityisen sektorin työllisten poistuma työttömyyteen iän ja yrityskoon mukaan vuonna 1999. Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.

Siirtyminen työttömyyteen on yleistynyt kaiken kokoisissa yrityksissä. Kun vuonna 1998 työttömäksi siirtymisen painopiste oli suurissa yrityksissä 58-vuotisten parissa, ponnahtaa työttömäksi joutuneiden määrä vuonna 1999 korkeaksi heti 55. ikävuodesta alkaen. (Kuvio 25.)

Valtiolta, kunnista ja yksityiseltä sektorilta eläkkeelle siirtyminen oli lähes kaikissa ikäryhmissä vuonna 1999 edellisvuoden tasolla; valtiolta tosin 59- ja 60-vuotiaiden virta oli hieman entistä suurempaa. Yli 54-vuotiaita yrittäjiä jäi aikaisempaa huomattavasti enemmän eläkkeelle, ja edelleen yrittäjät alkavat jäädä eläkkeelle hieman muita aikaisemmin mutta eläkkeellejäämisaste ei kuitenkaan nouse iän myötä siinä määrin kuin muilla sektoreilla (kuvio 26).

Kuvio 26. Palkansaajien ja yrittäjien poistuma eläkkeelle työnantajasektorin ja iän mukaan vuonna 1999. Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.

III TYÖTTÖMYYS

1. Työttömien määrä ja sen kehitys

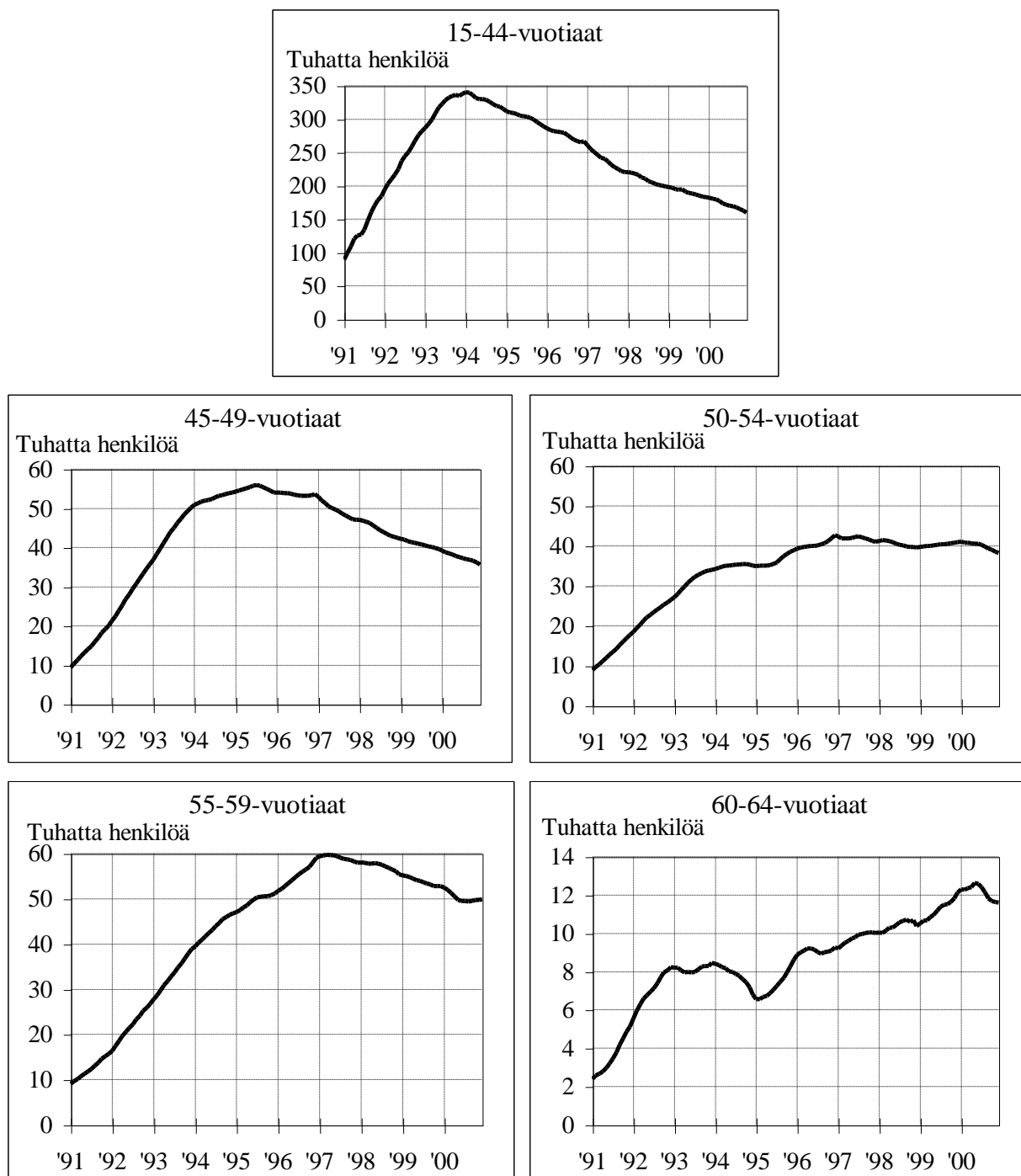
Seuraava tarkastelu perustuu työnvälitystilastoon. Siihen sisältyvät myös passiiviset työnhakijat, jotka muodostavat rakennetyöttömyyden keskeisen osan.

Työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut kaikissa alle 60 –vuotiaissa. Lasku jakaantuu melko tasaisesti eri ikäryhmiin lukuun ottamatta 50-54-vuotiaita. Heidän parissaan työttömyyden lasku vuodesta 1999 vuoteen 2000 on koskenut vain muutamaa sataa henkilöä. 60-64 –vuotiaiden työttömyys on sen sijaan jatkanut kasvuaan. Kun alle 55 –vuotiailla työttömyyden kasvu painotui miesten keskuuteen, laski 55-59 –vuotiaiden naisten määrä miehiä enemmän. Näin tapahtui myös vuotta aikaisemmin. Kuitenkin 55-59 –vuotiaiden parissa naisia on vieläkin miehiä enemmän kuten myös 60-64 –vuotiaiden parissa. Nuoremmissa ikäryhmissä työttömien enemmistö on yleensä miehiä. (Ks. liitekuvio 8 ja liitetaulukko 5 sekä edellisen seurantaraportin vastaava taulukko).

Seuraavassa kuviossa kehitystä on kuvattu kuukausittaisten tietojen perusteella. Edellä kuvatut kehityskulut eivät kuukausittaisten tietojen perusteella olekaan selkeitä. Ensinnäkin 55-59 –vuotiaiden työttömyyden selkeä lasku ei välttämättä enää jatku. Työttömien määrä on pysähtynyt loppuvuonna.

Toisaalta, vaikka 50-59 –vuotiaiden työttömyys on pysynyt lähes samalla tasolla kuin vuotta aikaisemmin, työttömyys on kääntynyt loppuvuodesta selvään laskuun. 60-64 –vuotiaiden työttömyys puolestaan jatkoi alkuvuodesta edellisvuonna alkanutta jyrkkää nousuaan, mutta kääntyi selvään laskuun loppuvuodesta.

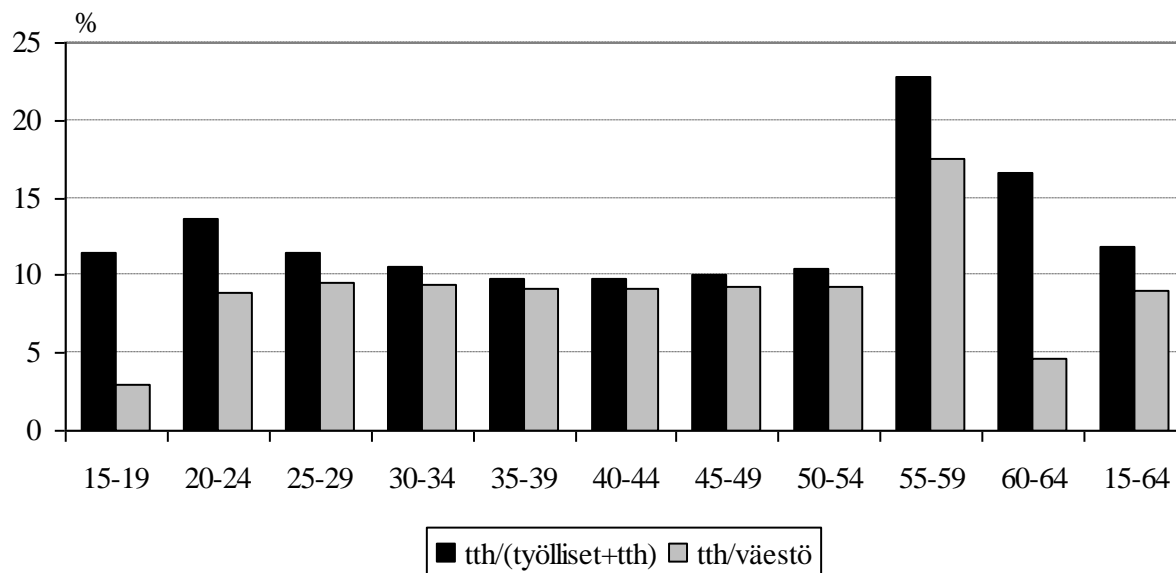
Kuvio 27. Työttömien työnhakijoiden määrän (henkilöä) kausivaihtelusta puhdistettu kehitys 1991 – 2000 eri ikäryhmissä. Työministeriö, työnvälitystilasto.

Edeltävän kuvion yllättävät muutokset heijastavat sitä, että ikääntyneiden ikäluokkien koot vaihtelevat suuresti. Ikäluokkiinhan kuuluu niin sotien aikana kuin jälkeenkin syntyneitäkin. Niinpä 50-54 –vuotiaiden työttömyyden laskun pysähtyminen viime vuosina saa selitystä siitä, että suuret ikäluokat siirtyivät tähän ikäluokkaan. Nyt ne ovat alkaneet ylittää 55-vuoden iän, mikä mahdollisesti selittää työttömyyden laskua viime vuoden loppupuolelta alkaen. Absoluuttiset luvut eivät kuitenkaan kerro työttömyyden yleisyydestä eri ikäluokissa. Kuviossa 28 onkin laskettu eri 5-vuotisikäryhmien ”työttömyysaste”, työttömien työnhakijoiden osuus työllisten ja työttömien

työnhakijoiden summasta (työvoimatutkimuksen työvoima [työllisten ja työttömien summa] on korjattu muotoon: työllisten ja työttömien työnhakijoiden summa) sekä osuus väestöstä. 55-59 – vuotiaiden työttömien osuus on kummallakin tavalla laskettuna varsin suuri. 60-64-vuotiaiden työttömien väestöosuus – kuten myös alle 20-vuotiaiden – on kuitenkin alhainen, koska moni ikäryhmään kuuluva ei ole työmarkkinoilla.

Kuvio 28. Työttömien työnhakijoiden ”työttömyysaste” (osuus työllisten ja työttömien työnhakijoiden summasta) ja väestöstä keskimäärin vuonna 2000.

Sekä 55-59 että 60-64-vuotiaiden ”työttömyysasteet” ovat suurimmat, mutta nekin ovat kääntyneet laskuun. Ikääntyneiden työttömyyden lasku on jopa ollut kaikista ikäryhmistä nopeinta jo parina viime vuotena. Myös 60 –vuotta täyttäneiden työttömyysaste on lievästi laskenut. (Ks. liitekuvio 9.)

2. Työttömien ominaisuuksia

Ikääntyvät työttömät työnhakijat keskittyvät nuorempia työttömiä enemmän Etelä-Suomeen. Työttömien määrä on laskenut kaikilla alueilla ja kaikissa ikäryhmissä vuodesta 1999. Uudella maalla työttömyys on laskenut eniten kuten aikaisempinakin vuosina. Ikääntyneillä ikääntyneiden määrän lasku on vähäisempää ja jakaantuu samalla tapaa kuin muukin työttömyys eri alueille. (Ks. liitekuvio 10 ja edellisen seurantaraportin vastaava kuvio.)

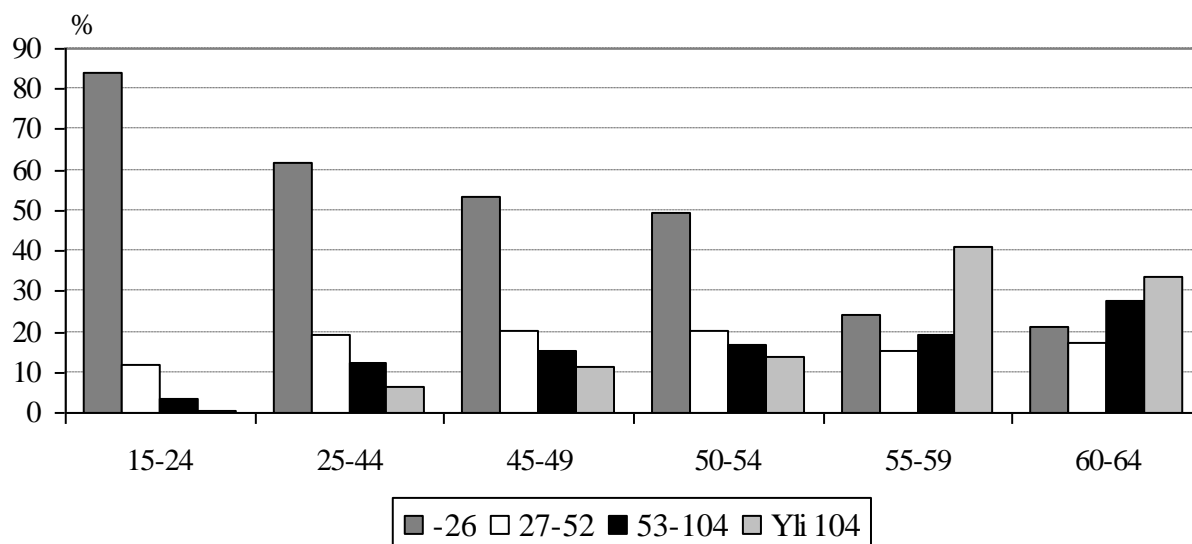
Ikääntyneitä työttömiä miehiä on keskimääräistä selvästi enemmän teknisessä, luonnontieteellisessä ja yhteiskunnallisessa työssä, hallinto- ja toimistotyössä sekä kaupallisessa työssä, naisia puolestaan kaupallisessa työssä, teollisessa sekä hallinto- ja toimistotyössä. Työikäisten työttömien työnhakijoiden määrä väheni kaikilla ammattialoilla. Ikääntyvien parissa työttömyyden kasvua myös esiintyi mutta käytännössä vain luokassa ”Muulla luokittelematon työ”. Siinäkin kasvua oli niin 45-54 –vuotiailla kuin ikääntyneilläkin vain satakunta henkilöä.

Ikääntyvien työttömien miesten määrän lasku oli merkittäväntä rakennustyössä. Työttömyyden väheneminen kohdistui niin 45-54 kuin 55-64 –vuotiaisiin, niin määrällisesti kuin suhteellisesti-kin. Myös teollisuudessa ikääntyvien työttömien määrän absoluuttinen lasku oli huomattavaa, mutta suhteellinen muutos säilyy vähäisempänä, koska työttömien absoluuttinen määrä on suuri. Ikääntyneiden työttömien naisten määrä puolestaan putosi eniten kaupallisessa työssä, palvelutyössä, teollisessa työssä sekä hallinto- ja toimistotyössä. 45-54 –vuotiaitten naisten työttömyys laski myös terveydenhuollon ja sosiaalialan työssä. (Ks. liitetaulukko 5.)

Ikääntyvien, erityisesti ikääntyneiden, työttömien työnhakijoiden koulutustausta on selvästi heikompi kuin nuoremmilla työttömällä (ks. liitekuvio 11). Ero työllisiin on eri ikäryhmissä myös selvä. Työttömyys on laskenut nopeimmin pelkän kansakoulun käyneiden parissa. Näin on käynyt myös ikääntyneiden keskuudessa. 60 vuotta täyttäneillä työttömyys kuitenkin kasvoi kaikissa ryhmissä koulutustaustasta riippumatta. Pelkästään alemman perusasteen koulutuksen hankkineita kaikista 55-64 –vuotiaista työttömistä oli vuonna 2000 vielä vajaat 60 prosenttia.

Työttömyyden kestossa ei ole tapahtunut suuriakaan muutoksia sitten edellisen seurantaraportin. Kesto kasvaa siirryttäessä vanhempiin ikäryhmiin. Pitkäaikaistyöttömien, yhtäjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleiden, osuus eri ikäryhmien työttömistä on vähentynyt alle 60-vuotiaiden parissa,

Kuvio 29. Työttömien työnhakijoiden työttömyyden kesto (viikkoina) eri ikäryhmässä keskimäärin vuonna 2000. Työministeriö, työnvälitystilasto.

jokaisessa 5-vuotisikäryhmässä, eniten 50-59–vuotiailla. Kaikissa alle 60-vuotiaissa ikäryhmissä on pitkäaikaistyöttömien absoluuttinenkin määrä laskenut. Näin kävi myös vuotta aikaisemmin. (Ks. liitekuviot 12 ja 13.)

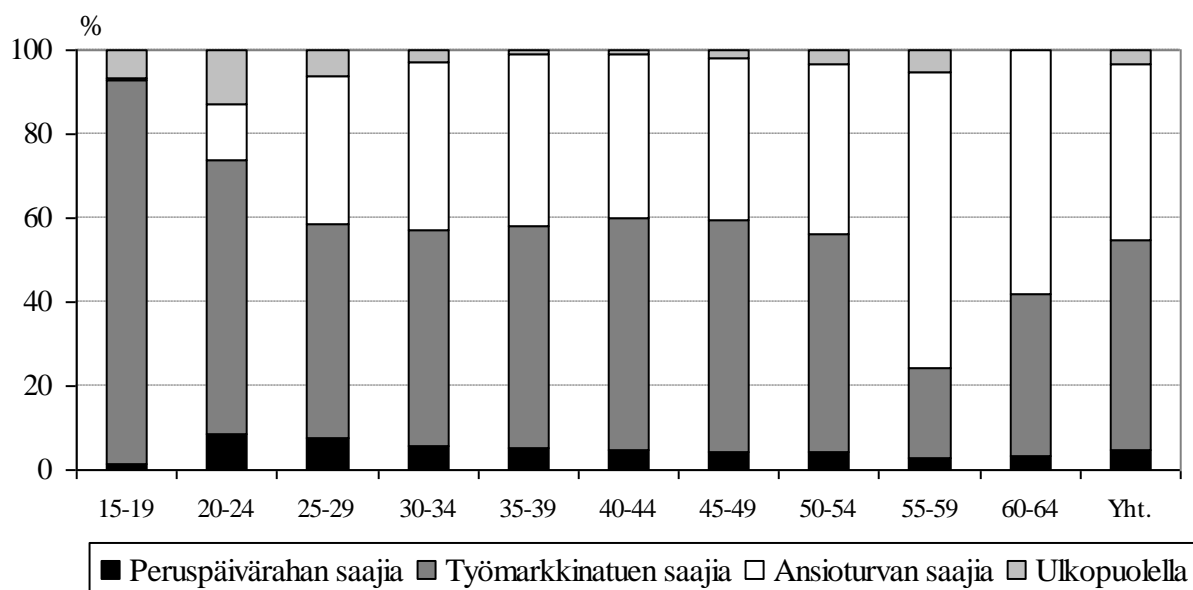
Myös yli kaksi vuotta työttömänä olleiden määrä on laskenut alle 60-vuotiailla. Yli kaksi vuotta työttömänä olleet keskittyvät hyvin voimakkaasti 55-59-vuotiaisiin. Vuodesta 1998 vuoteen 1999 heidän määränsä laski vain vähän. Vuonna 2000 yli kaksi vuotta työttömänä olleiden määrän lasku puolestaan keskittyy juuri 55-59 –vuotiaisiin (liitekuvio 13). Lasku jakaantuu melko tasaisesti eri sukupuolten kesken (Ks. liitekuvio 14).

3. Työttömien toimeentulo²

Suomalainen työttömyysturva (ml. työmarkkinatuki) on kansainvälisesti poikkeuksellisen kattavaa. Vain runsaat kymmenisen prosenttia työttömistä työnhakijoista on vailla työttömyysturvaa. Turvan kattavuudessa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia vuodesta 1999 vuoteen 2000.

Vuonna 1999 turvan saavien enemmistö sai ensimmäisen kerran työmarkkinatukea. Ansioturva on ennen muuta ikääntyneiden saama työttömyysturvan muoto. Työmarkkinatukea saavien osuus on ansioturva saavia selvästi suurempi kaikissa nuoremmissa ikäryhmissä, niin myös suuria ikäluokkia edustavien 50-54 -vuotiaiden parissa.

Kuvio 30. Työttömien työnhakijoiden saama työttömyysturva ja työmarkkinatuki ikäryhmittäin, % keskimäärin vuonna 2000. STM:n työttömyysturvatilastot.

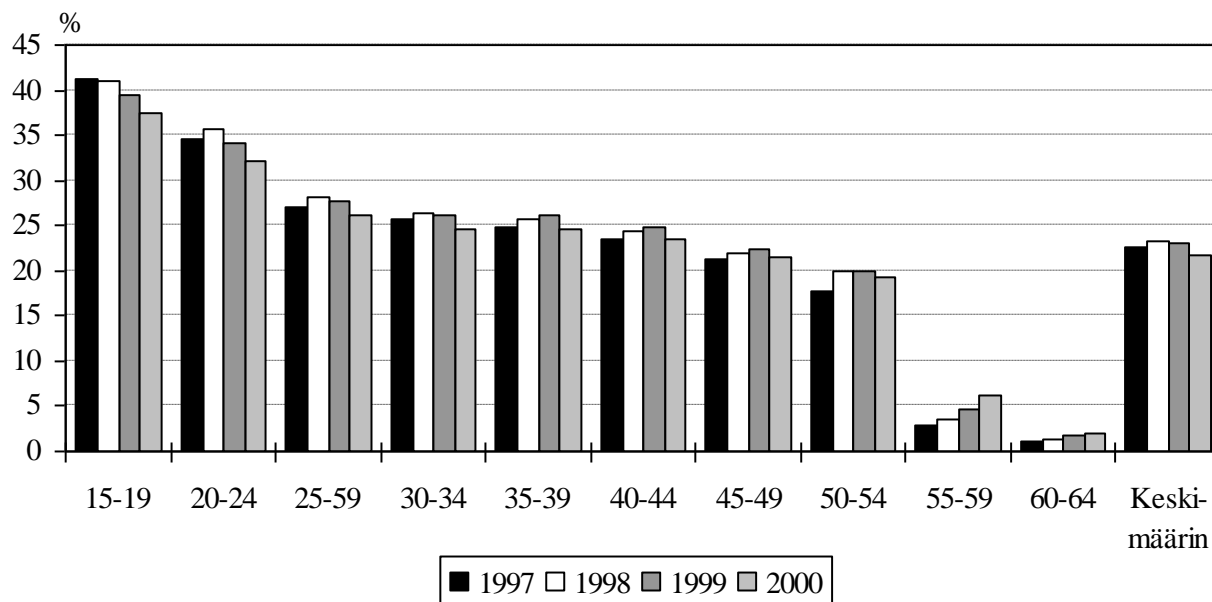
4. Osallistuminen aktiivitoimiin

Kaikissa alle 55-vuotiaitten 5-vuotiskäryhmissä osallistuminen työvoimapolitiikan aktiivitoimenpiteisiin on vähentynyt vuodesta 1999 vuoteen 2000. Ikääntyneillä osallistuminen on puolestaan kasvanut. Ikääntyneiden ja nuorempien työttömien erot osallistumisessa ovat kuitenkin niin suuret, ettei kehitys muuta perustilannetta. Ikääntyneiden osallistuminen työvoimapolitiikan aktiivitoimiin on pysynyt selvästi vähäisempänä kuin muilla ryhmillä. Työvoimahallinnon laatimat suunnitelmat ikääntyneiden aktivoimiseksi eivät ole olennaisesti muuttaneet tilannetta. Tästä huolimatta perinnäisiä toimintatapoja on jo muutettu melkoisesti. Vaikka tukityöhön sijoittaminen on

² Työttömien toimeentuloa koskevat tiedot ovat jossakin määrin epätasallisia (ks. tarkemmin Kansallisen Ikäohjelman seurantaraportti 1998). Esim. ansioturva maksetaan ryhmäomautetuille, jotka eivät kuitenkaan ole rekisteröityneet työttömiksi työnhakijoiksi. 60-vuotta täyttäneillä työttömyysturvaa saavien määrä ylittääkin työttömien työnhakijoiden määrän. Virhettä ei oheisessa kuviossa ole korjattu muuten kuin siten, että 60 vuotta täyttäneiden toimeentuloturva on merkitty täysin kattavaksi, 100 prosentiksi. Mekaanisesti laskien kattavuus nimittäin olisi yli 100 prosenttia.

vähentynyt kaikissa alle 55-vuotuisissa ikäryhmissä, on ikääntyneitten sijoittaminen kasvanut n. 50 prosentilla. Myös työvoimakoulutuksen määrä on vähentynyt nuoremmista työttömien ryhmissä mutta kasvanut 25 prosentilla ikääntyneiden parissa. (Ks. kuvio 31, 34 ja edellisen seurantaraportin vastaava kuvio.)

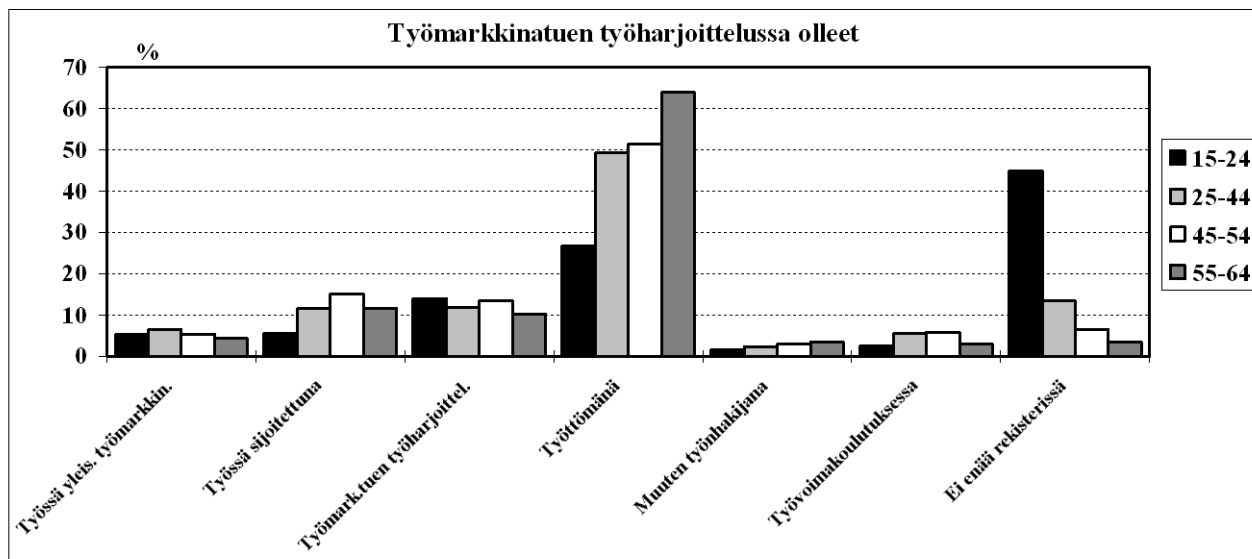
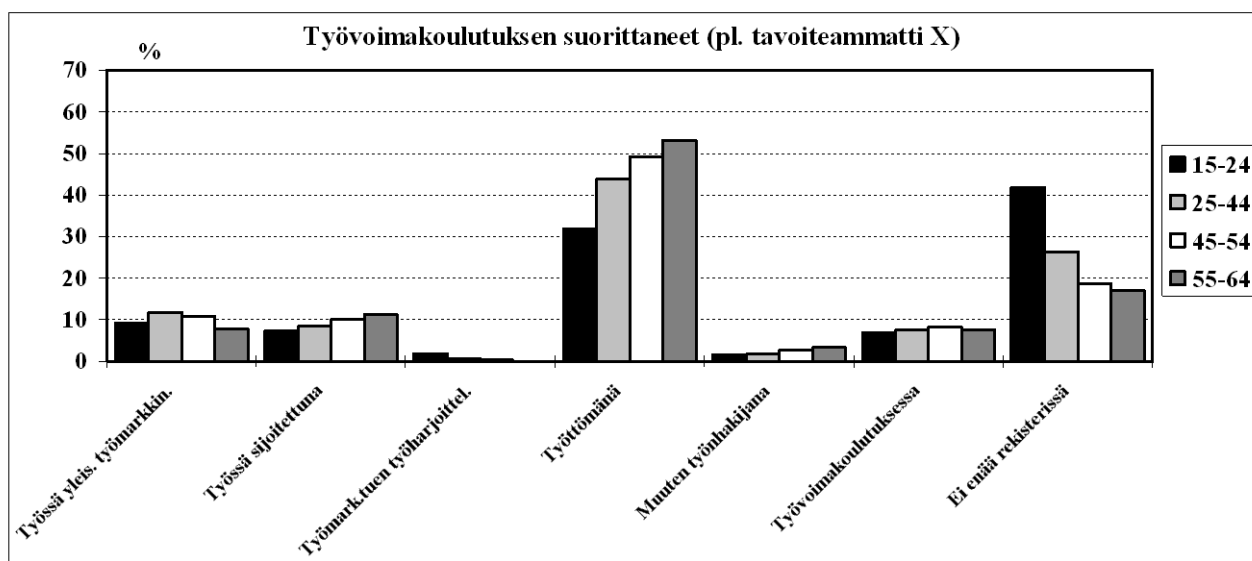
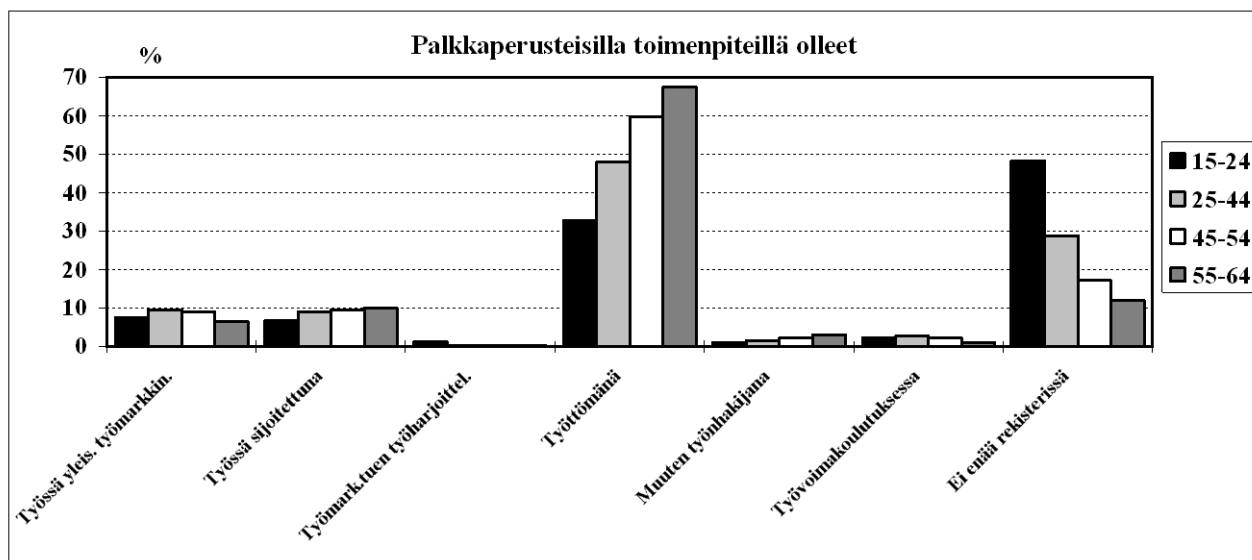
Kuvio 31. Työvoimapolitiittisilla toimenpiteillä sijoitettujen* osuus työttömien työnhakijoiden ja toimenpiteillä sijoitettujen summasta ikäryhmittäin keskimäärin vuosina 1997 – 2000. Työministeriö, työnvälitystilasto.

* Sisältää palkkaperusteiset toimenpiteet, työmarkkinatuen työharjoittelun, vuorottelupaikkaan työllistetyt ja työvoimakoulutuksessa olleet

Aktiivistoimiin osallistumisen vaikutukset eroavat jonkin verran eri ikäryhmien kesken (ks. kuvio 32). Olkoon toimenpide mikä tahansa, 55 vuotta täyttäneet ikääntyneet ovat useimmiten työttöminä 3 kuukautta toimenpiteen päättymien jälkeen. Sijoittuminen avoimille työmarkkinoille ei kuitenkaan eroa kovinkaan paljon ikäryhmien kesken, ei myöskään osallistuminen työvoimapolitiikan muihin aktiivitoimenpiteisiin. Verrattuna tilanteeseen kaksi vuotta sitten (ks. vuotta 1998 koskeva Ikäohjelman seurantaraportti) on toimien vaikuttavuus parantunut nimenomaan ikääntyneitten parissa. Varsinkin työvoimakoulutuksen ja työmarkkinatuen työharjoittelun jälkeinen työllistyminen avoimille työmarkkinoille on parantunut. Erityisesti työvoimakoulutuksen jälkeinen osallistuminen työvoimapolitiittisiin jatkotoimiin on lisääntynyt.

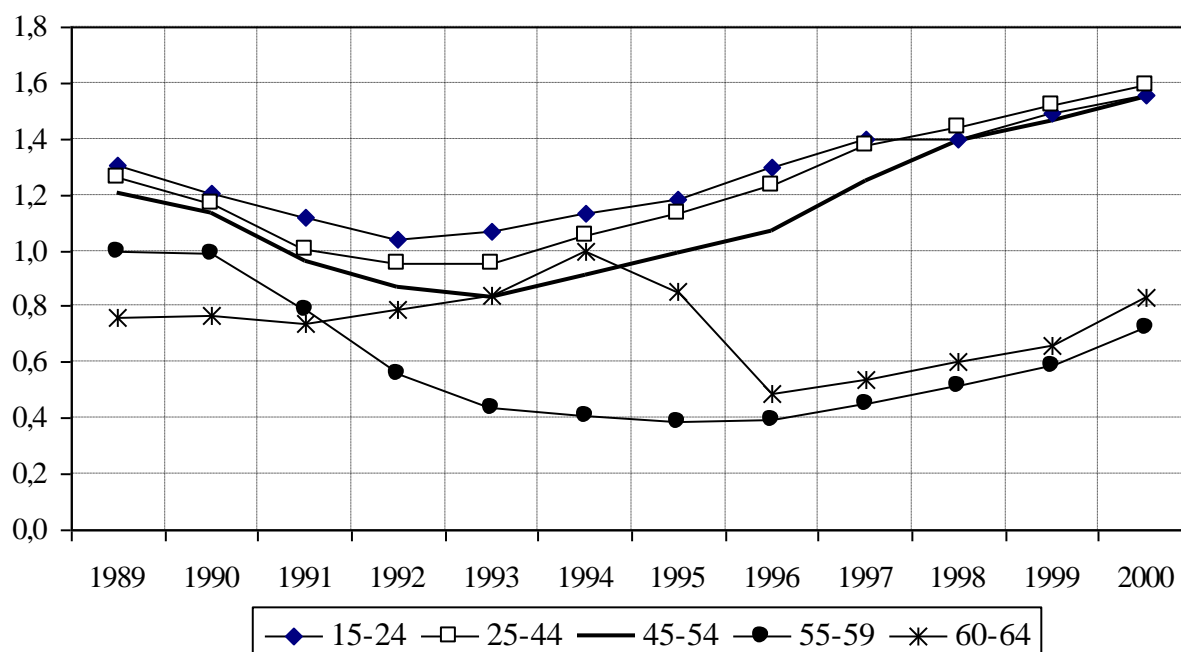
Kuvio 32. Työhallinnon toimenpiteiden vaikuttavuus kolmen kuukauden kuluttua toimenpiteen päättymisestä ikäryhmittäin (toimenpide päättynyt 1.12.1999 – 30.11.2000)

5. Työttömyysjaksojen päättyminen

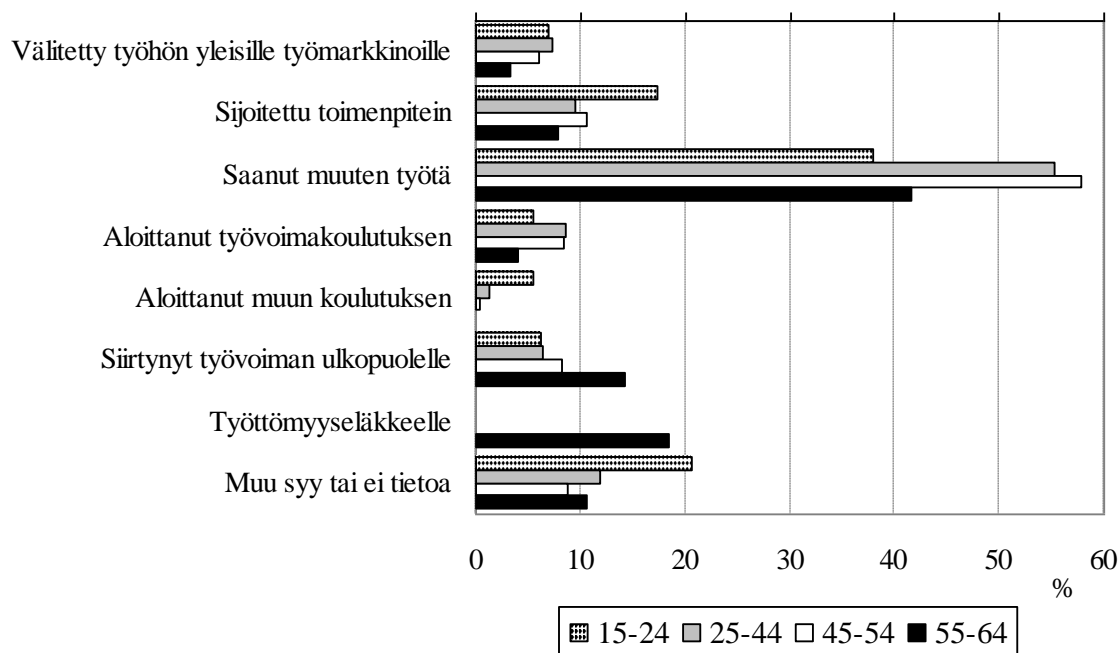
Päättäneiden työttömyysjaksojen osuus työttömien kokonaismäärästä vuoden aikana on kasvanut kaikissa eri ikäryhmissä. Vuonna 1999 kasvua oli erityisesti 45-54 -vuotiaiden parissa. Vuonna 2000 kasvu on nopeinta ikääntyneillä. Jakso voi päättyä vuoden aikana useita kertoja ja nämä lasketaan erillisiksi jaksoiksi. Henkilö voi myös olla vuoden aikana usean kerran työtön, mutta hänet lasketaan vain kerran työttömäksi. Siksi seuraavan kuvion suhdeluvut voivat olla yli yhden. Ikääntyneiden osuudet, vaikka ovatkin kasvaneet, ovat huomattavasti pienemmät kuin muissa ryhmissä. Tämä liittyy myös siihen edellä mainittuun seikkaan, että ikääntyvät osallistuvat aktiivitoimenpiteisiin muita ryhmiä harvemmin. Tällöin osallistuminen toimenpiteisiin ei katkaise heidän työttömyyttään.

Kuvio 33. Työttömyysjaksojen päättymisten osuus vuoden aikana työttömänä olleiden määrästä vuosina 1989 – 2000. Työministeriö, työnvälitystilasto.

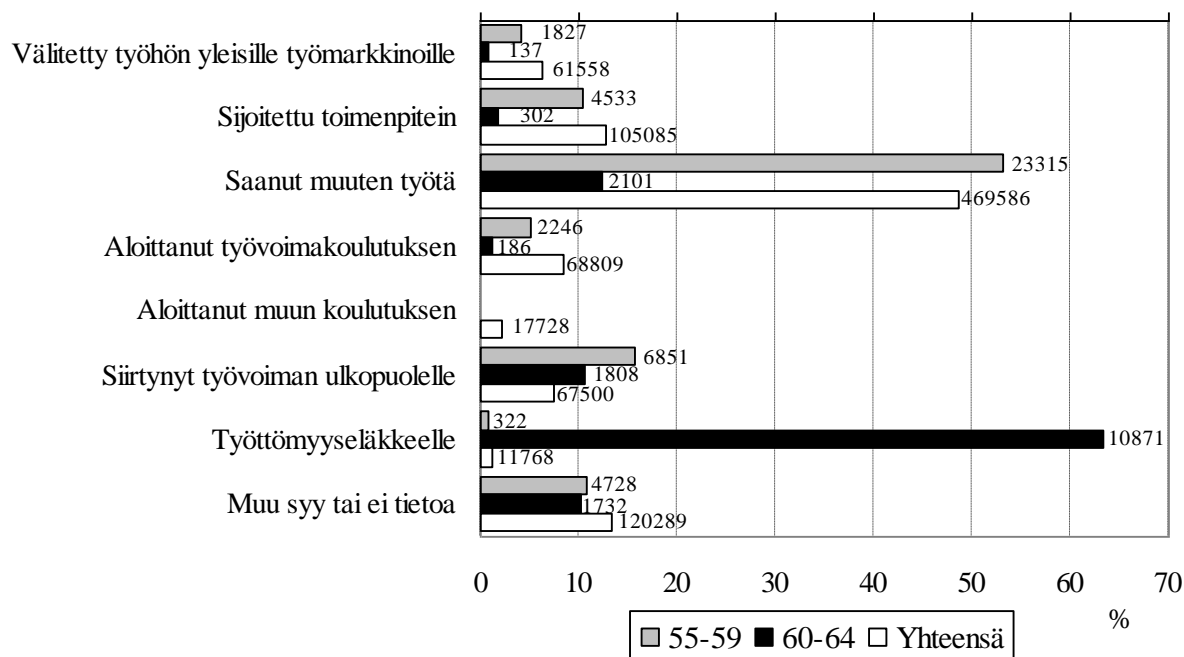
Ikääntyneiden työttömyys päättyy harvemmin kuin muissa ikäryhmissä. Lisäksi päättymisen syyt poikkeavat selkeimmin muiden ikäryhmien syistä. Ikääntyneillä työllistyminen on harvinaisempaa ja eläkkeelle siirtyminen paljon yleisempää kuin muissa ryhmissä. Työllistymisen, erityisesti omatoimisesti työn saamisen, merkitys työttömyyden päättymisen synä on kuitenkin kasvanut selvästi vuodesta 1999 vuoteen 2000 (ks. edellisen seurantaraportin vastaava kuvio). Saman aikaisesti on työttömyyseläkkeelle siirtymisen osuus päättäneistä laskenut.

Kuvio 34a. Työttömyysjaksojen päättymisen syyt eri ikäluokissa vuonna 2000, %. Työministeriö, työvälityksen vuositilasto.

Koska ikääntyneiden ryhmä on heterogeeninen, on seuraavassa ryhmä jaettu alle 60-vuotiaisiin ja 60-vuotta täyttäneisiin. 60-vuotta täyttäneiden työttömyys päättyy lähes aina siirtymiseen työttömyyseläkkeelle tai muuten työvoiman ulkopuolelle. Muut syyt ovat tuiki harvinaisia. On kuitenkin syytä huomata, että heilläkin omatoiminen työllistyminen on työttömyyseläkkeelle siirtymisen

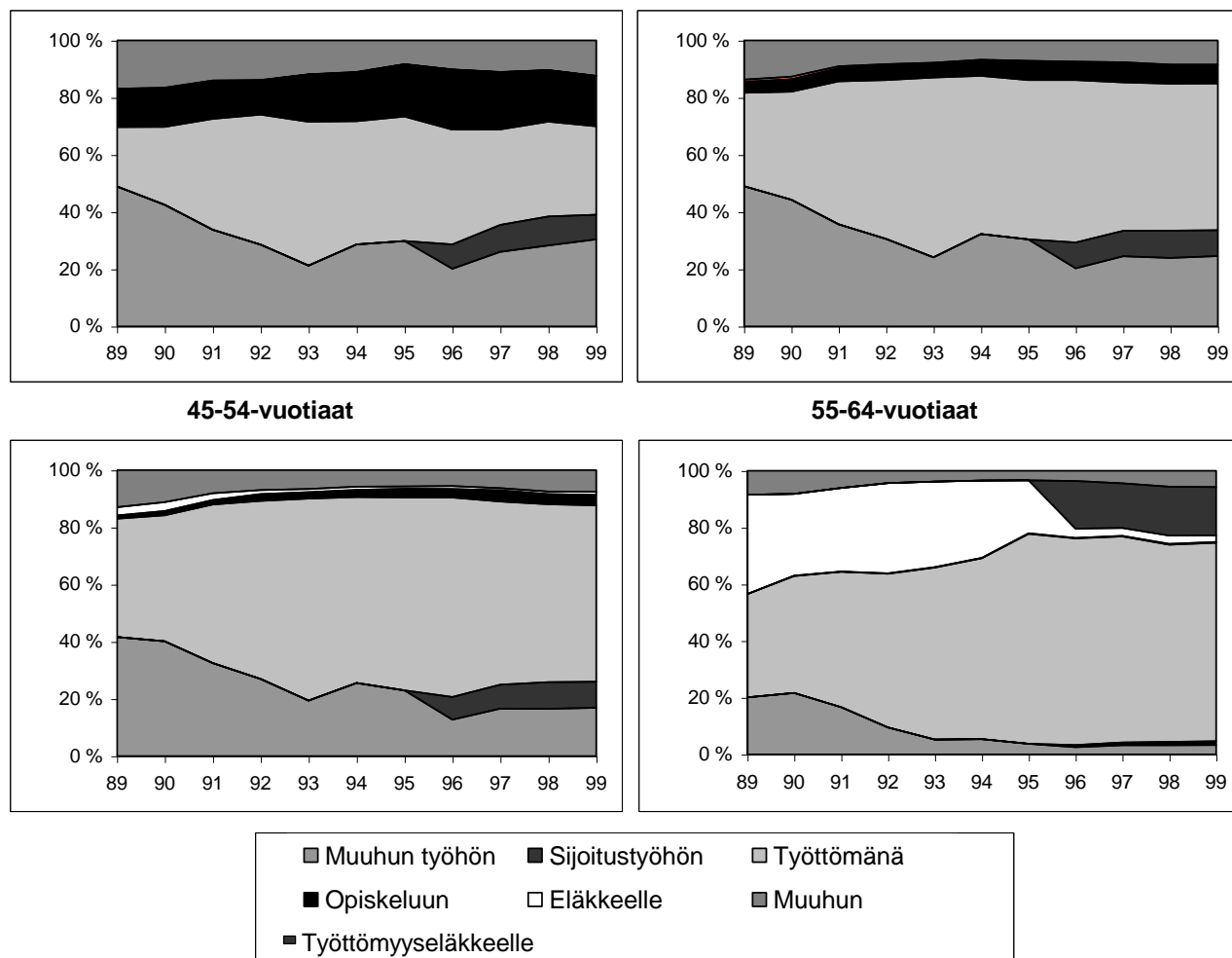
Kuvio 34b. Työttömyysjaksojen päättymisen syyt 55-59 ja 60-64 –vuotisten ikääntyneiden ja kaikkien työttömien työnhakijoiden parissa vuonna 2000, % ja henkilöä. Työministeriö, työvälityksen vuositilasto.

jälkeen tärkein työttömyyden päätymissyy. 55-59 –vuotiailla työttömyys useimmissa tapauksissa päättyy omatoimiseen työllistymiseen. (Työttömyyden päätyminen on kuitenkin ikäryhmässä selvästi harvinaisempaa kuin nuoremmilla.)

Seuraavassa kuviossa esitetään vuoden lopussa työttömänä olleiden tilanne seuraavan vuoden lopussa. Kuvio antaa edellisiä tarkasteluja huomattavasti synkemmän kuvan työttömien asemasta.

Kuvio 35. Työttömien siirtymät vuoden lopusta seuraavan vuoden loppuun vuosina 1988 – 1999. Tieto sijoitustyöstä ja työttömyyseläkkeestä vuodesta 1996 lähtien. Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

Tämä johtuu siitä, että kuvioista ei käy ilmi, mitä kaikkea vuoden aikana on tapahtunut. Työtön voi vuoden aikana työllistyä useitakin kertoja, niin myös tulla useasti työttömäksi. Ikääntyneidenkin työttömyysjaksoista valtaosa kestää alle 6 kuukautta. Näistä työttömyysjaksoista monet eivät kirjaudu seuraavaan kuvioon.

Mitä nuorempaan ikäryhmään työtön kuuluu, sitä paremmat työllistymismahdollisuudet hänellä on. Yli 54-vuotiaat muodostavat oman lukunsa. Heidän todennäköisyytensä työllistyä ovat selvästi heikommät kuin muilla ryhmillä.

Vuonna 1999 tilanne on säilynyt paljolti edellisen vuoden kaltaisena. Minkään ikäryhmän työllistymismahdollisuudet eivät ole olennaisesti parantuneet. Sijoitustyöllä on merkittävä asema kaikkien alle 55 vuotisten työllistymisessä. Sen sijaan sijoitustyön merkitys ikääntyneiden työllistymisen lisääjänä on vähäinen. Kuviosta käy myös ilmi, että ikääntyneet työttömät siirtyvät vain harvoin muulle eläkkeelle kuin työttömyyseläkkeelle.

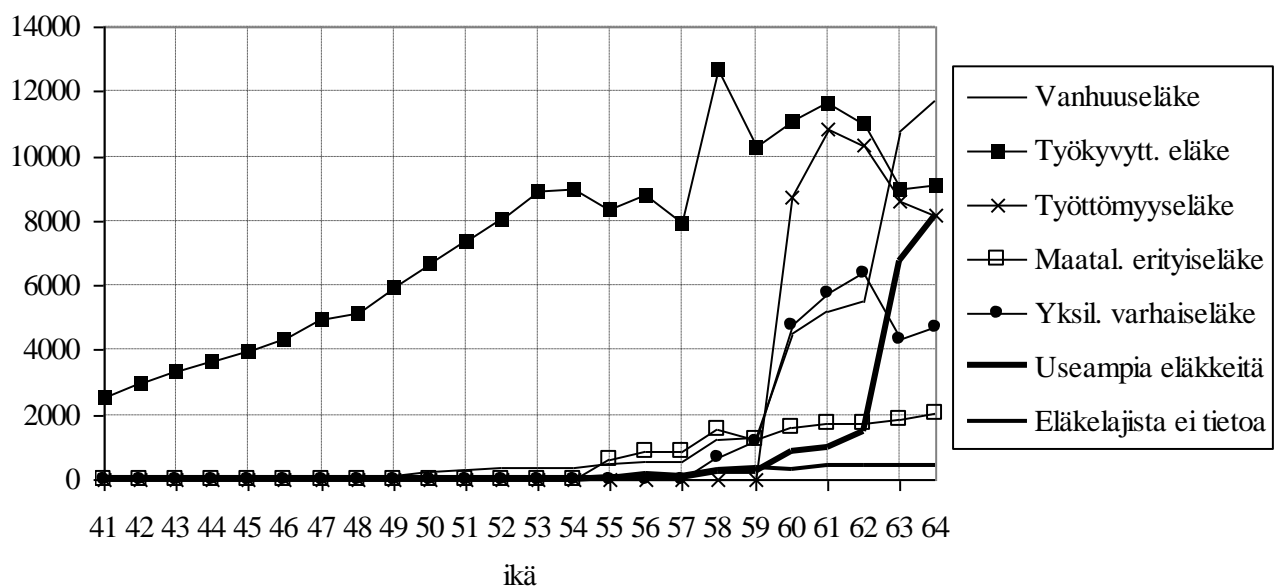
Työllisillä hyvällä koulutustasolla on olennainen työssä pysymistä lisäävä vaikutus. Kun asiaa tarkastellaan työttömien keskuudessa, huomataan, että vastaavasti matala koulutustaso lisää todennäköisyyttä pysyä työttömänä. Heikon koulutuksen ja työttömyyden jatkumisen yhteys on vahva alle 45-vuotiaiden keskuudessa ja heikoin 55-vuotta täyttäneillä. (Ks. liitetaulukko 4.)

IV VARHAISELÄKKEELLE SIIRTYMINEN

1. Ikääntyneiden saamat varhaiseläkkeet

Alle 55 -vuotiaiden varhaiseläke on käytännössä työkyvyttömyyseläkettä. Työkyvyttömyyseläke on keskeisin eläkemuoto muihin eläkelajeihin verrattuna aina 65. ikävuoteen saakka (ks. kuvio 36). Kun 59 vuotiaista eläkkeen saajasta useampi kuin kolme neljästä saa eläkettä työkyvyttömyyden perusteella, on muiden eläkkeiden osuus vain muutaman prosentin luokkaa. Kun 60 ikävuotta täyttyy, yleistyy muiden eläkkeiden merkitys. Erityisesti kasvaa työttömyyseläkettä saavien osuus. 61 vuoden iässä työttömyyseläkettä saa lähes yhtä usea kuin varsinaista työkyvyttömyyseläkettä.

Kuvio 36. 41-64-vuotiaat eläkeläiset eläkelajin mukaan 31.12.1999. Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.*

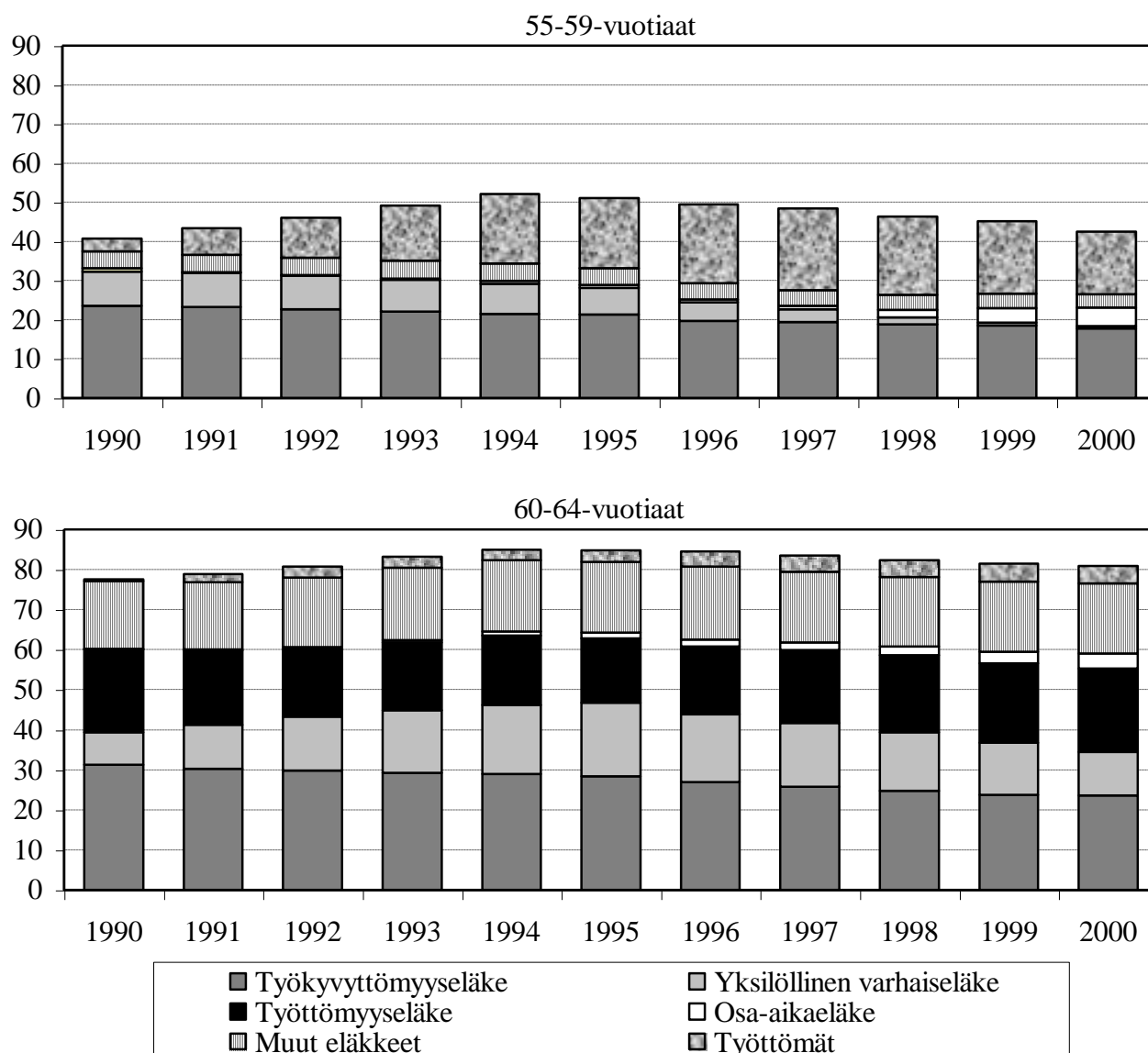

* Eläkeläisiin ei lueta työllisiä tai työttömiä eikä tämän vuoksi esim. osa-aika- tai osatyökyvyttömyyseläkkeen saajia.

Työelämästä poissaolo merkitsee 60-64 –vuotiaille yleensä eläkkeellä oloa. Vajaat 80% ikäluokasta on eläkkeellä ja vain alle viisi prosenttia työttöminä. 50-59 –vuotiaista työelämästä poissa olleista lähes puolet on työttömiä. (Ks. kuvio 37.)

60-64-vuotiaiden eläkkeen saajien osuus ikäryhmän väestöstä nousi vuosikymmenen alkupuolen mutta oli vuonna 2000 jälleen suunnilleen samalla tasolla kuin vuosikymmenen alussa. Työkyvyttömyyseläkkeen saajien väestöosuus on tasaisesti laskenut koko vuosikymmenen. Yksilöllisen varhaiseläkkeen ja osa-aikaeläkkeen saajien osuudet ovat puolestaan kasvaneet. Muutokset vuosikymmenen aikana ovat kuitenkin olleet huomattavat. Yksilöllinen varhaiseläkkeen saajien osuus kasvoi vuosikymmenen alkupuolella nopeasti mutta on vuosikymmenen puolivälin jälkeen nopeasti myös supistunut. Työttömyyseläkkeen saajien osuus on niin puolestaan vuosikymmenen alussa kuin myös

Kuvio 37. 55-59- ja 60-64-vuotiaiden varhaiseläkkeiden saajien ja työttömien työnhakijoiden väestöosuudet (%) vuosina 1990-2000. ETK:n ja Kelan yhteistilasto.

lopussa samalla tasolla. Vuosikymmenen puolivälissä osuus kuitenkin oli viitisen prosenttiyksikköä nykyistä pienempi.

Sen sijaan 55-59 –vuotiaiden eläkkeensaajien osuus on laskenut ikäryhmän väestöstä. Lasku on koskenut ennen muuta yksilöllisen varhaiseläkkeen, mutta myös työkyvyttömyyseläkkeen saajia. Vuosikymmenen lopulla eläkkeen saajien osuuden lasku on pysähtynyt. Tämä johtuu osa-aikaeläkkeiden saajien määrän lisääntymisestä. Suurin muutos 50-59 –vuotiailla koskee työttömyyttä. Työttömien määrä on kasvanut vuosikymmenen alun taantumana aikana voimakkaasti ja jäänyt korkealle tasolle. Vuosina 1999 ja 2000 työttömien osuus väestöstä on kuitenkin vähentynyt nopeasti.

Osa-aikaeläkkeen saajien määrä on kasvanut nopeasti vuoden 1997 jälkeen ja kasvu jatkuu edelleen (ks. taulukko 2). Kun 55-59 -vuotiailla osa-aikaeläkkeen saajien osuus kaikista eläkkeen saajista oli vuonna 1999 14 prosenttia, oli se vuonna 2000 jo 18 prosenttia.

Taulukko 2. Osa-aikaeläkkeen saajat vuosien 1987 – 2000 lopussa

	Yksityisen sektorin eläkkeen saajat	Julkisen sektorin eläkkeen saajat	Kaikki työeläkkeen saajat
1987	143	.	143
1988	172	.	172
1989	197	58	254
1990	216	212	427
1991	251	448	699
1992	281	932	1 213
1993	328	1 930	2 257
1994	1 288	3 189	4 467
1995	1 922	3 531	5 437
1996	2 351	3 773	6 104
1997	2 797	4 156	6 932
1998	4 847	6 114	10 924
1999	9 403	8 928	18 284
2000	13 458	11 197	24 597

Muissa pohjoismaissa eläkkeensaajien osuus väestöstä on kasvanut viime vuosina. Suomessa puolestaan ikääntyneiden osuus on nopeasti laskenut. (Ks. edelliset seurantaraportit.) Tästä huolimatta ikääntyneiden eläkkeellä olo on Suomessa paljon yleisempää kuin missään muussa Pohjoismaassa.

Taulukko 3. Pohjoismaiden eläkkeensaajat ikäluokittain 1999.

IKÄ	Tanska	Suomi	Islanti*	Norja*	Ruotsi
16-39	2	2	5	5	3
40-49	7	6	7	8	8
50-54	12	12	11	14	13
55-59	22	24	16	21	19
60-64	64	77	27	35	40
65-66	78	104	41	45	103
67+	102	104	99	101	103

* Vuonna 1998

Lähde: Social protection in the Nordic Countries 1998

NOSOSCO 13:2000, Nordic Social-Statistical Committee, Copenhagen 2000 ja vuoden 1999 osalta ennakkotiedot vuoden 2001 julkaisusta.

2. Laskennallinen eläkkeellesiirtymisikä

Varhaiseläkepolitiikan tavoitteet on haluttu keskittää yhteen tunnuslukuun - eläkkeelle siirtymisikään. Keskimääräisen eläkeiän vastinparina on: kuinka monta vuotta ollaan eläkkeellä ennen yleistä 65-vuoden vanhuuseläkeikää.³

³ Eläkkeellä oloaika liittyy laskennallisesti ja käsitteellisesti väestöosuuksiin, väestön %-osuuksiin ja -asteisiin. Työllisyysaste esitetään työllisten %-osuutena työikäisestä (15-64 -vuotiaasta) väestöstä. Vastaavasti voidaan laskea varhaiseläkkeensaajien, työttömien tai opiskelijoiden väestöosuus. Varhaiseläkkeellä olo ja työllisyys ovat pääsääntöisesti toisensa poissulkevia, josta poikkeuksena on viime vuosina nopeasti lisääntynyt osa-aikaeläke.

Työllisyysvuodet ja varhaiseläkevuodet voidaan laskea yhdenmukaisesti suhteuttamalla ne työikäisenä olovuosiin (eli 65 -15=50 vuoteen). Tällöin 60 %:n työllisyysastetta vastaa 30 vuoden työllisyysaika. Varhaiseläkeaika 14 %:n väestöosuudella on 7 vuotta ja eläkeikä tai eläkkeelle siirtymisikä 58 vuotta (65-7). Vastaavasti opiskeluaika 15 ikävuo- den täyttämisen jälkeen 12 vuoden väestöosuudella on 6 vuotta ja opintojen keskimääräinen päättöikä on 21 vuotta (15+6). Keskimääräinen siirtymisikä esim. eläkkeelle tai työelämään voidaan laskea, jos tapahtuma on pysyvä ja ikäjakaumat ovat sopivasti vinoja.

Kun väestöosuudet lasketaan ”painottamatta” koko senhetkisestä työikäisestä väestöstä, esimerkiksi työllisyysaste jakamalla työllisten määrä työikäisten määrällä, käytetään tosiasiasa vallitsevia väestöpainoja. Ongelmasta ja tarkastelukulmasta riippuu mitä painoja käytetään. Useassa tapauksessa vallitsevin väestöpainoin laskettu %-osuus, -aste tai -ikä on täysin riittävä varsinkin, kun seurataan sen vuosittaista muutosta ja väestörakenne muuttuu vähän ja hitaasti. Toisaalta painottamattomat tunnusluvut voivat johtaa harhaan, kun väestörakenne muuttuu nopeasti kuten on asian- laita suurten ikäluokkien kohdalla.

Yksinkertaisin ja samalla yleensä riittävän tarkka tapa on laskea eläkkeellesiirtymisikä vakioväestöpainoin. I- vuotisikäryhmittäin laskettuna:

$$65 - \sum_{i=15} v(i)$$

missä $v(i)$ on eläkkeensaajien väestöosuus ikäluokassa i .

Seuraavat laskelmat perustuvat työssäkäyntitilastoon ja sen eläkeläisiin eli ne ovat 1-vuotiskäyryhmittäisiä. Tietoja on täydennetty ETK/Kelan yhteistilaston tiedoilla. Eläkkeelle siirtymisikä ja työstä luopumisikä on noussut kaikilla mittareilla jo vuodesta 1994. Vuonna 2000 eläkkeelle siirtymisikä on korkeampi kuin kertaakaan 1990-luvulla. Vuoden 2000 osalta merkille pantavaa erityisesti työttömyyseläkeputkessa olon lyheneminen ja osa-aikaeläkejärjestelmän vaikutus eläkkeensaajien työssäoloon.

Eläkkeensaajien väestöosuuteen vaikuttaa eläkkeensaajien ja väestön määrittely: osa-aikaeläkkeen-saajat tai eläkkeensaajien muu työssäolo, maassa asuva väestö ja eläkkeensaajat/ns. vakuutettu väestö (tällöin vakuutettu väestö sisältää myös ulkomailla asuvat Suomesta eläkettä tai muuta etuutta saavat). Seuraavassa kuviossa 38 eläkkeelle siirtymisikä on laskettu ottaen huomioon mainitut tekijät.

Taulukko 4. Maassa asuvien eläkeläisten laskennallinen eläkkeelle siirtymisikä vv. 1989-2000. Työssäkäyntitilasto, ETK/Kelan yhteistilasto.

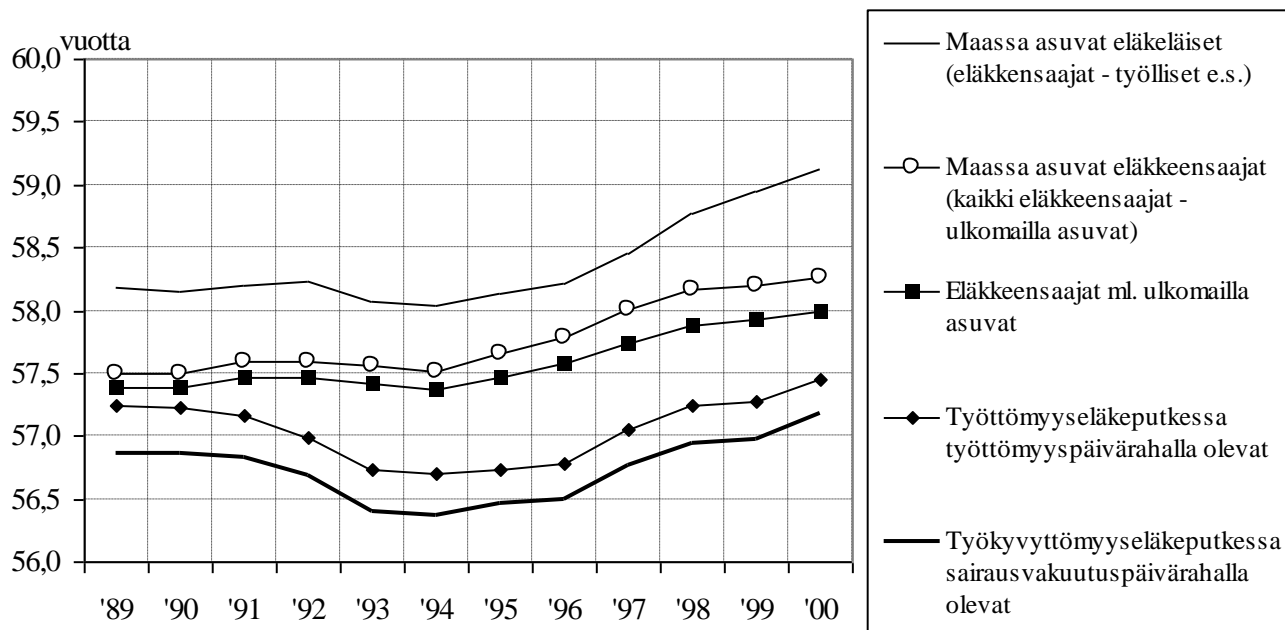
Vuosi	Ikä	Vuosi	Ikä
1989	58.2	1995	58.1
1990	58.2	1996	58.2
1991	58.2	1997	58.5
1992	58.2	1998	58.8
1993	58.1	1999	59.0
1994	58.0	2000	59.1

Osa-aikaeläkkeensaajien määrän tai eläkkeensaajien muun työssäolon lisääntyminen näkyy eläkeiän kohoamisena, sillä heidät tilastoidaan työllisiksi. Tällöin eläkeläinen määritellään eläkkeensaajaksi, joka ei ole työssä.

Kun suurempi osuus työikäisistä eläkkeensaajista siirtyy tai eläke maksetaan muuten ulkomaille, se näkyy eläkeiän kohoamisena. Väestölaskelmat tehdään useimmiten koskien juuri maassa asuvaa väestöä. Työssäkäyntitilaston eläkeläiset ovat maassa asuvia eläkkeensaajia, jotka eivät ole työssä.

Lisäksi todelliseen työstä poistumisikään vaikuttavat eläkkeen myöntämisen edellytyksenä olevat erilaiset päivärahan keston liittyvät kriteerit ns. eläkeputket. Työttömyyseläkkeen edellytyksenä on vähintään 500 päivän (5 päivää viikossa) työttömyys. Varsinaisen työkyvyttömyyseläkkeen edellytyksenä on 300 sairauspäivää (6 päivää viikossa). Yksilöllisessä varhaiseläkkeessä ei vastaavaa odotusaikaa ole. Viime vuosina erityisesti työttömyyseläkkeensaajien ja yksilöllisen varhaiseläkkeen saajien osuudet ovat huomattavasti vaihdelleet. Erityisesti työttömyyseläkeputki on laskenut työstä luopumisikää.

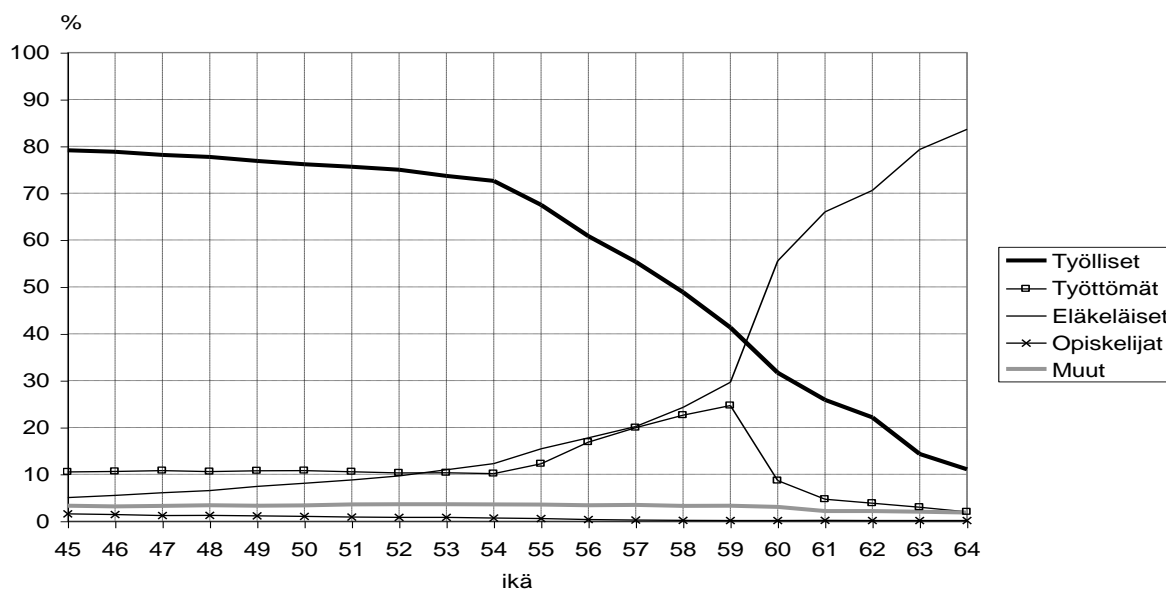
Kuvio 38. Eri tavoin määritelty keskimääräinen eläkeikä sekä työstä luopumisikä vuosina 1989 – 2000. STM:n tilastot.

V IKÄÄNTYVIEN PÄÄASIAALLINEN TOIMINTA

Ikääntyvien 45-vuotiaiden pääasiallinen toiminta liittyy hyvin vahvasti työelämään; heistä 90% on joko työllisiä tai työttömiä. Työllisyys pysyy korkeana aina 54. ikävuoteen saakka. Seuraavasta kuviosta käy kuitenkin ilmi, että ikääntyvien työllisyysaste on tällöinkin laskenut selvästi, 7 prosenttiyksikköä. Vastaavasti eläkkeellä olo on yleistynyt. Tämä merkitsee työttömyyseläkkeellä oloa (ks. edellinen kuvio). Työhön osallistuminen alkaa jyrkästi laskea 54. ikävuoden jälkeen. 64-vuotiaista vain 10 prosenttia on työssä. 54. ikävuoden jälkeen yleistyvät niin eläkkeellä kuin työttömänäkin olo. Ikääntyneiden työttömyys laskee heidän täytettyään 60 vuotta. Tämä johtuu siitä, että työttömät yleensä siirtyvät työttömyyseläkkeelle. Muille eläkkeille siirtyminen kuitenkin kiihtyy jo aikaisemmin, 58-vuoden iässä. Eläkkeen saajien jyrkkä kasvu 60. vuoden iässä johtuu valtaosaltaan työttömyyseläkkeistä mutta myös muiden eläkkeiden osuus kasvaa. Vuodesta 1998 vuoteen 1999 työllisten osuus on kasvanut hieman kaiken ikäisillä ikääntyvillä. Vastaavasti eläkkeellä olevien osuus on laskenut. Tämä koskee ennen muuta 55-60 -vuotiaita. Työttömien osuudessa ei puolestaan ole tapahtunut mainittavia muutoksia.

Kuvio 39. 45-64-vuotiaiden pääasiallinen toiminta 31.12.1999. Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.

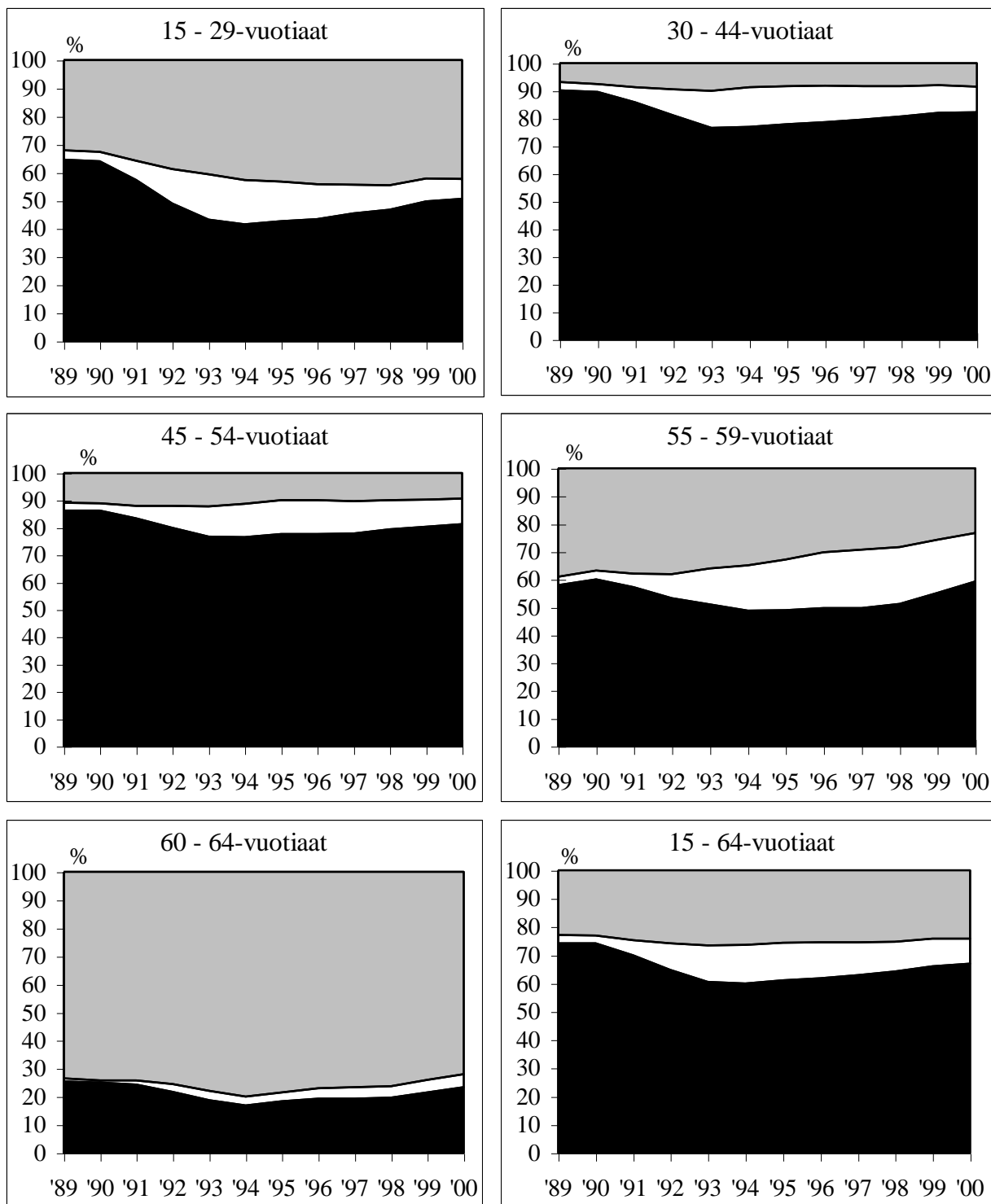

* Jos henkilö on sekä työssä että saa eläkettä, hänet luetaan sekä työllisiin että eläkettä saaviin. Sekä eläkettä että ansiotuloja yhtä aikaa saavien määrä on kuitenkin vähäinen. Vuoden 1997 lopussa heidän osuutensa kaikista eläkkeen saajista oli 55-64 –vuotiaiden parissa vajaat seitsemän prosenttia (ks. edellinen seurantaraportti).

Kuviossa 40 on esitetty väestön jakautuminen työllisiin, työttömiin ja työvoiman ulkopuolella oleviin vuosina 1989-2000. Kuvioista näkyy työllisyyden parantumisen olleen nopeinta viime vuosina juuri ikääntyneiden parissa, erityisesti 55-59 –vuotiailla. Ikääntyneiden tilanteen kehitykselle on ominaista myös se, että työllisyyden paraneminen on vähentänyt työttömyyttä vain pienessä määrin. Keskisissä ikäryhmissä työttömyys ja työllisyys ovat pitkälti toistensa vaihtoehtoja. Ikääntyneillä on työllisyysasteen kasvuun liittynyt työvoiman ulkopuolella, lähinnä eläkkeellä, olevien lasku.

Ikääntyneiden työllisyys on myönteisestä kehityksestä huolimatta nuorempia ikäryhmiä selvästi huonompaa. Eläkkeellä tai muuten työelämästä poissa olo on yleistä.

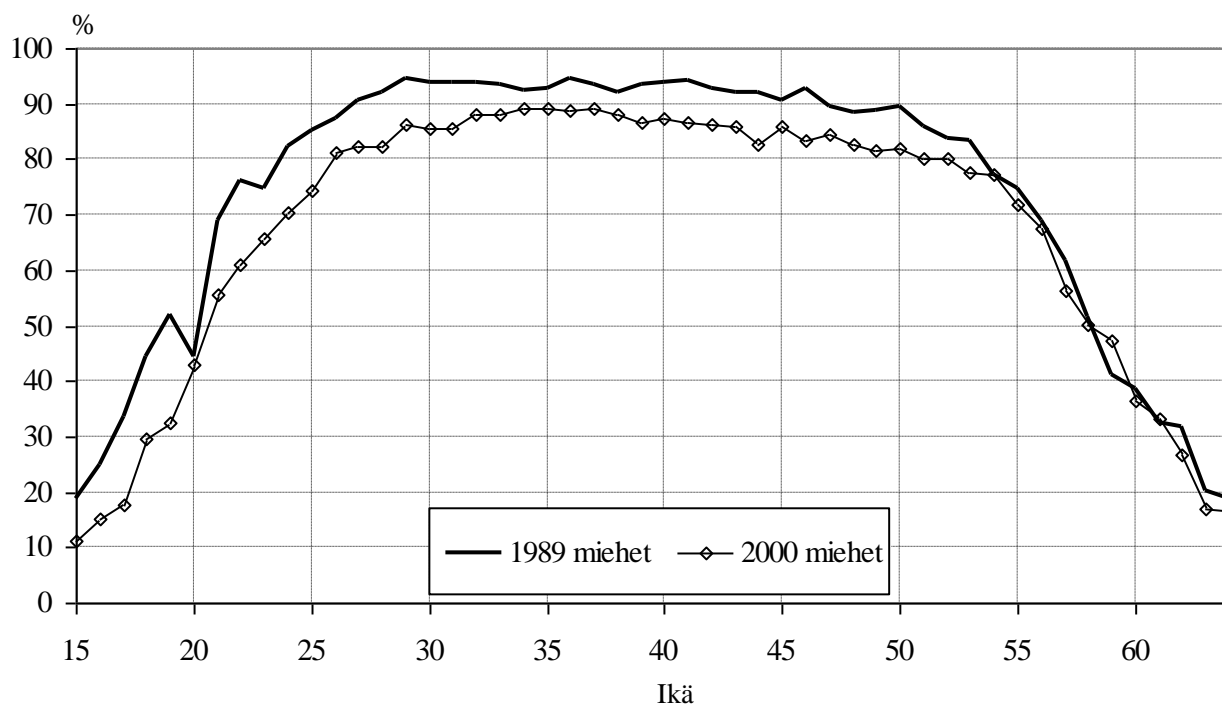
Kuvio 40. Työvoimatase (jossa työttömät työnhakijien mukaan) eri ikäisissä ryhmissä vuosina 1989-2000. Työministeriö, työnhakijatilasto ja Tilastokeskus, työvoimatutkimus.

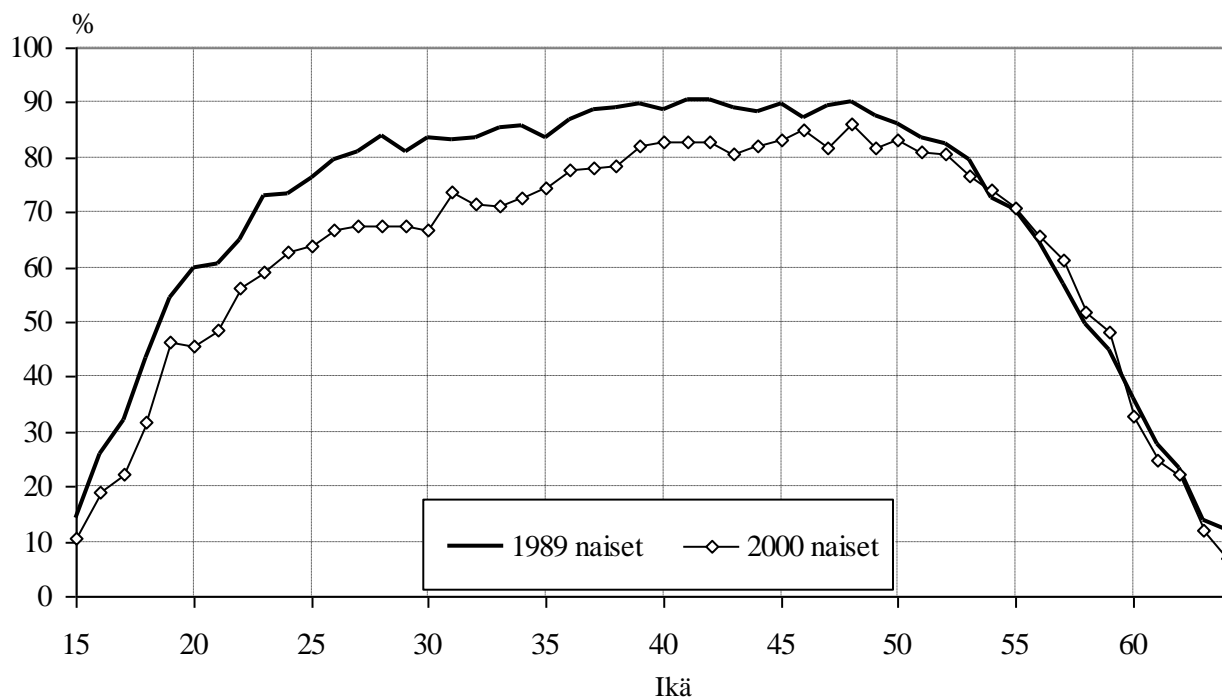
■ Työlliset □ Työttömät työnhakijat ▒ Työvoiman ulkopuolella

Liitekuviot

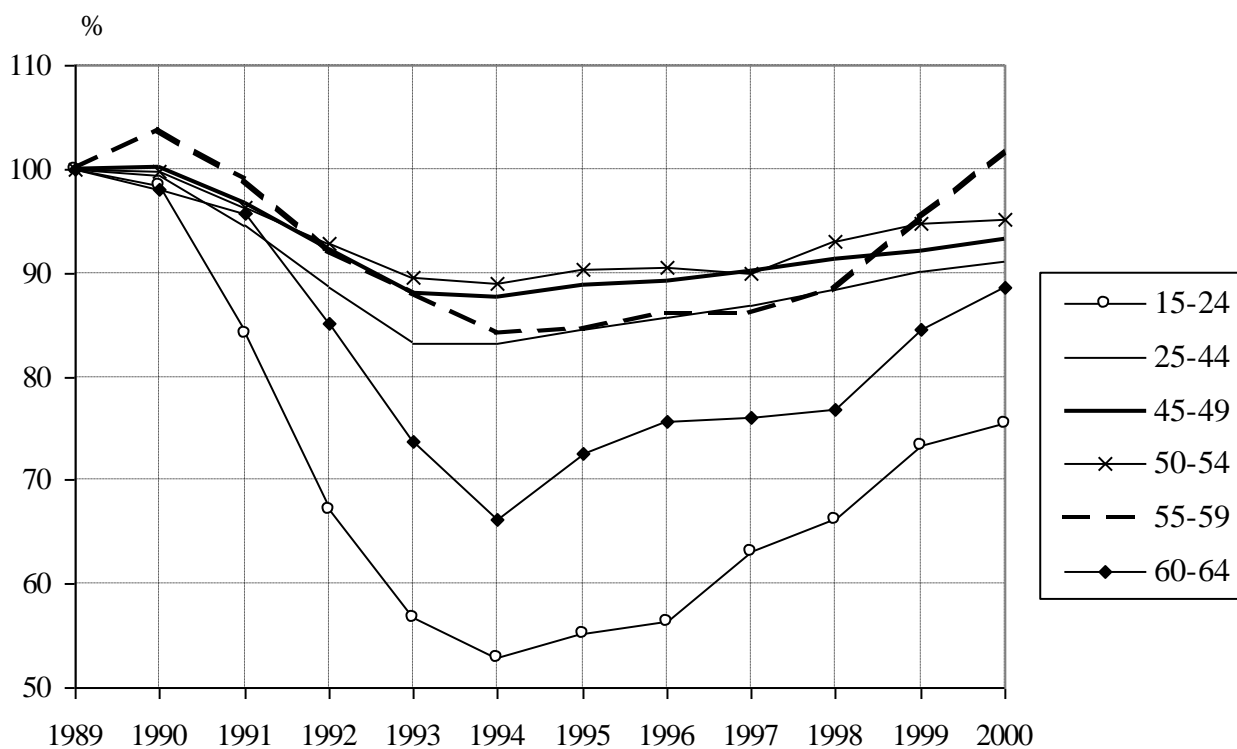
Liitekuvio 1a. Työllisyysaste iän ja sukupuolen (miehet) mukaan vuosina 1989 ja 2000. Tilastokeskus, työvoimatutkimus.

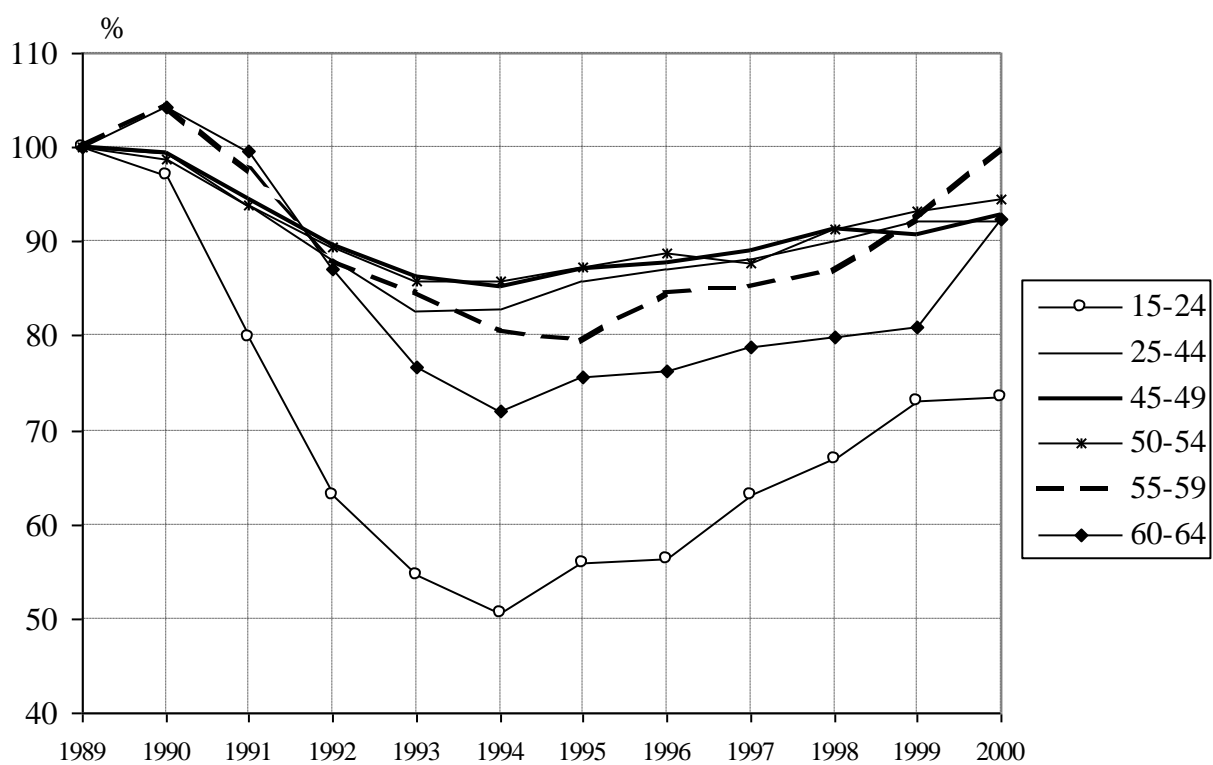
Liitekuvio 1b. Työllisyysaste iän ja sukupuolen (naiset) mukaan vuosina 1989 ja 2000. Tilastokeskus, työvoimatutkimus.

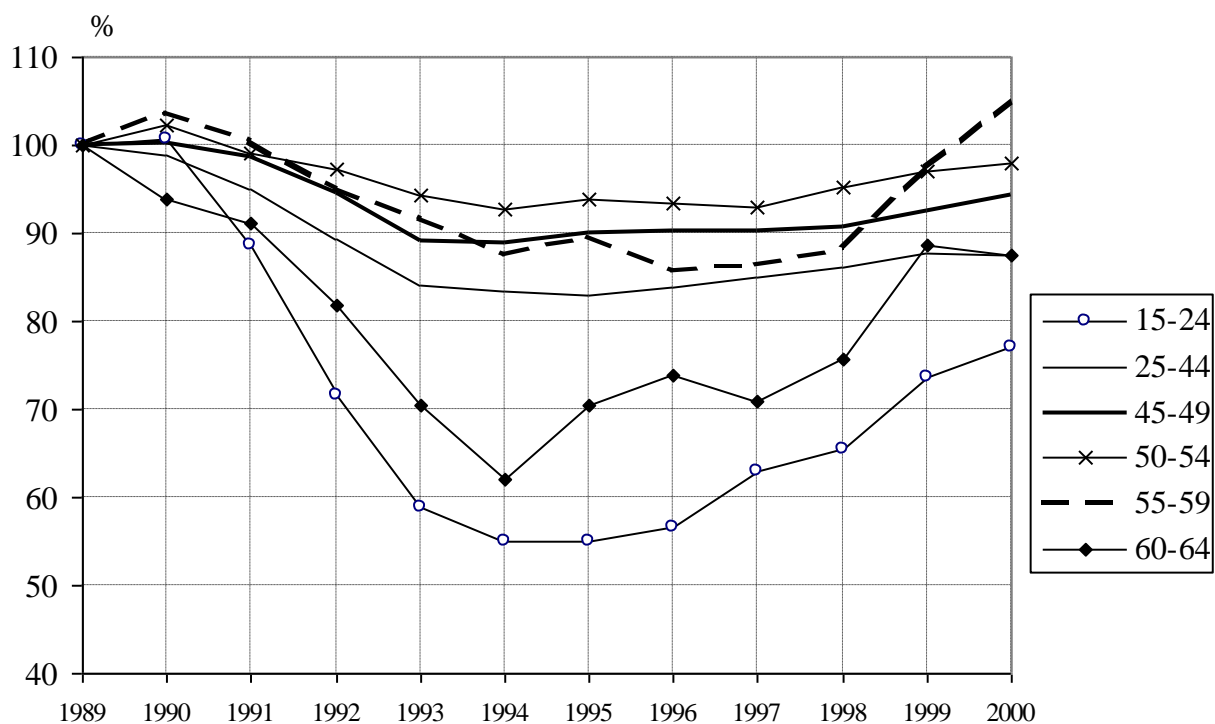
Liitekuvio 2. Työllisyysasteindeksi ikäryhmittäin. 1989 = 100. Tilastokeskus, työvoimatutkimus.

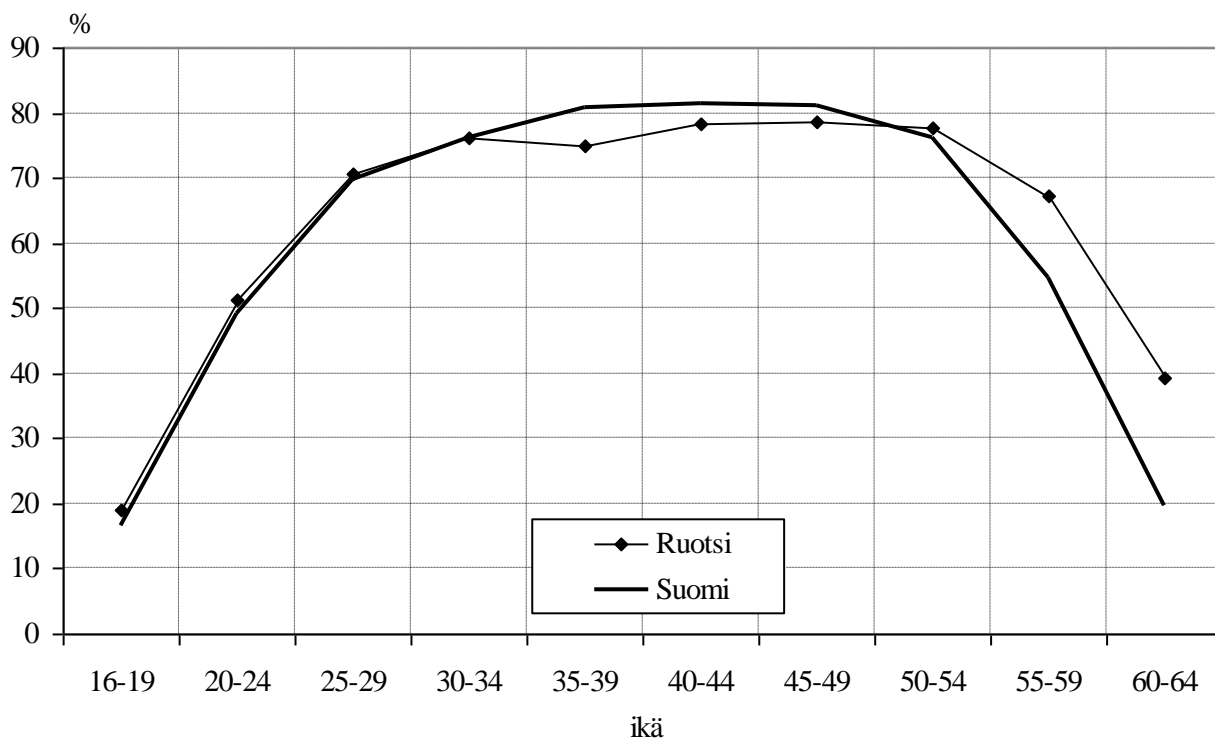
Liitekuvio 3a. Työllisyysasteindeksi ikäryhmittäin, miehet. 1989 = 100. Tilastokeskus, työvoimatutkimus.

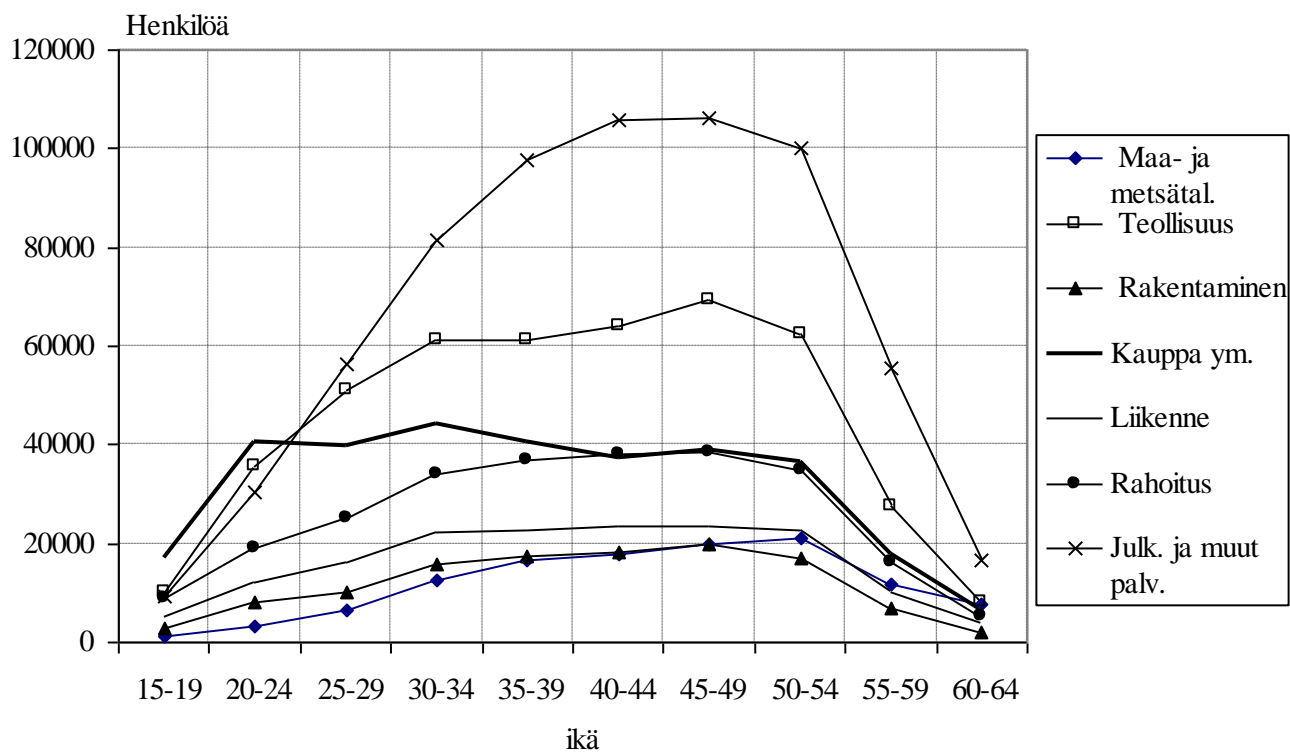
Liitekuvio 3b. Työllisyysasteindeksi ikäryhmittäin, naiset. 1989 = 100. Tilastokeskus, työvoimatutkimus.

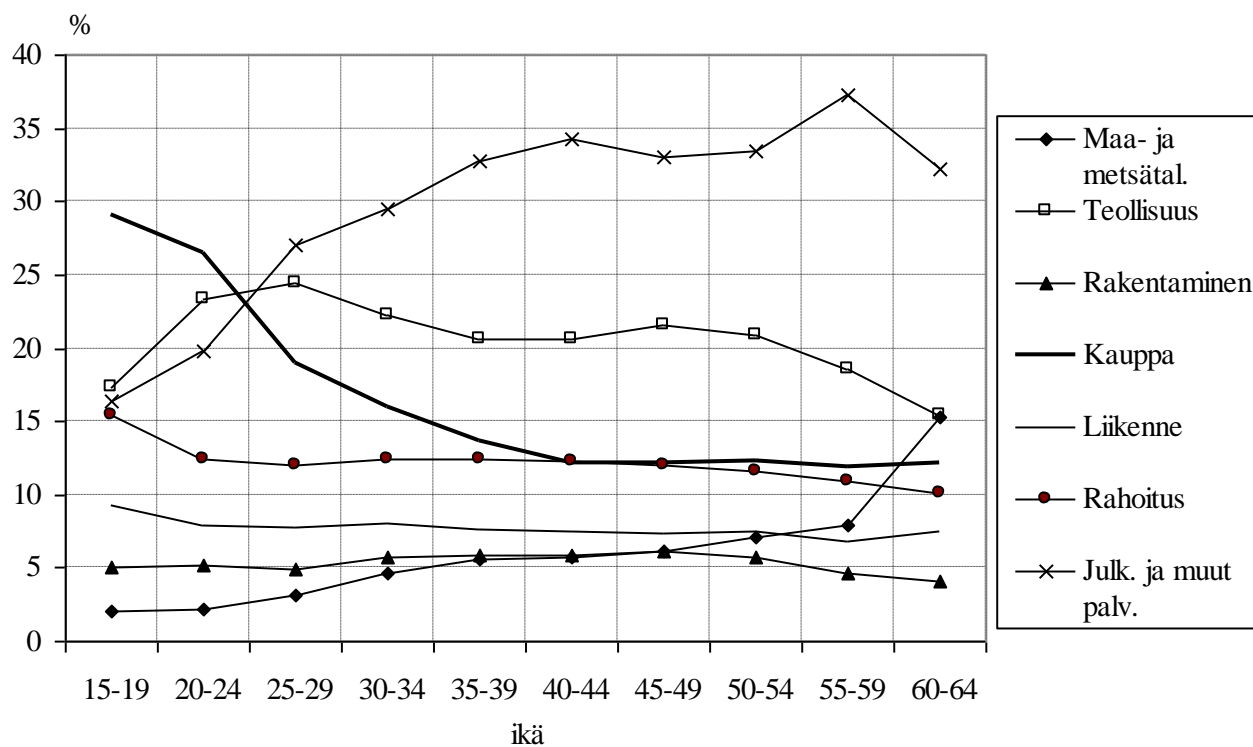
Liitekuvio 4. Kokoaikavastaava työllisyysaste iän mukaan Suomessa ja Ruotsissa vuonna 2000. Tilastokeskus, työvoimatutkimus ja Statistiska Centralbyrån, AKU.

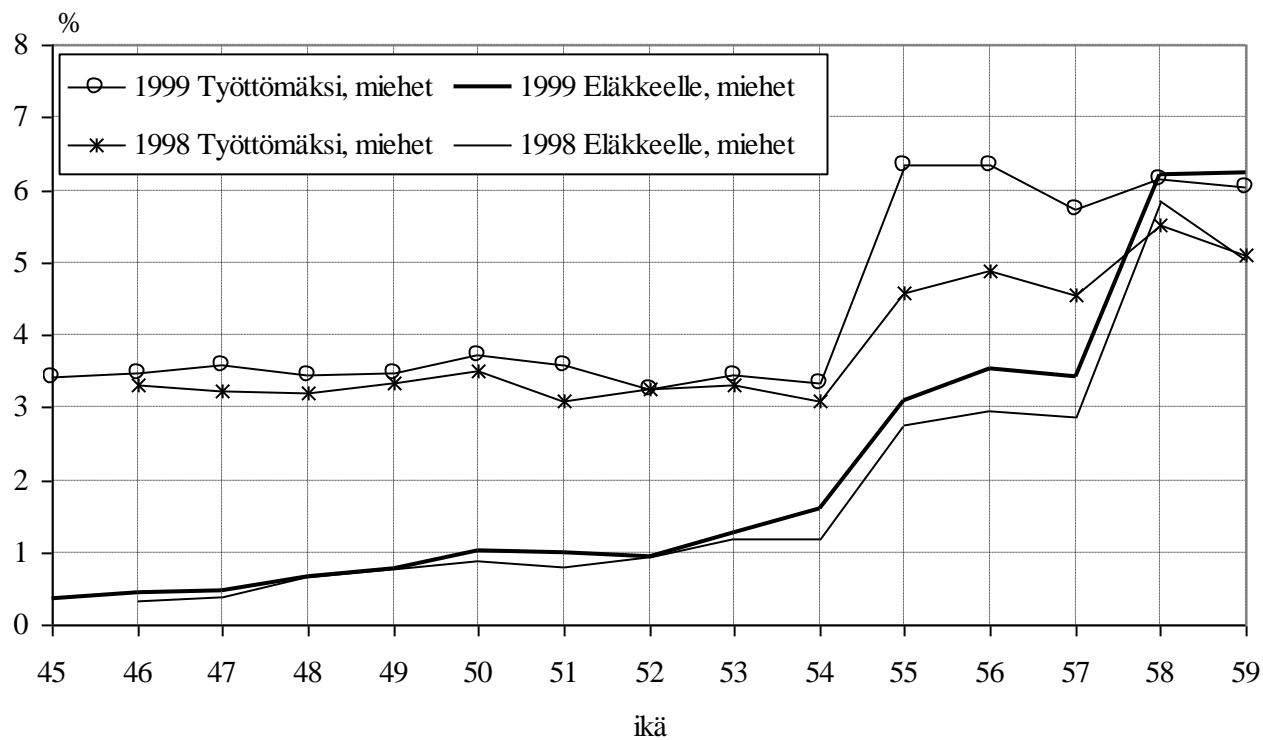
Liitekuvio 5a. Työlliset toimialan ja iän mukaan (henkilöä) 31.12.1999. Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.

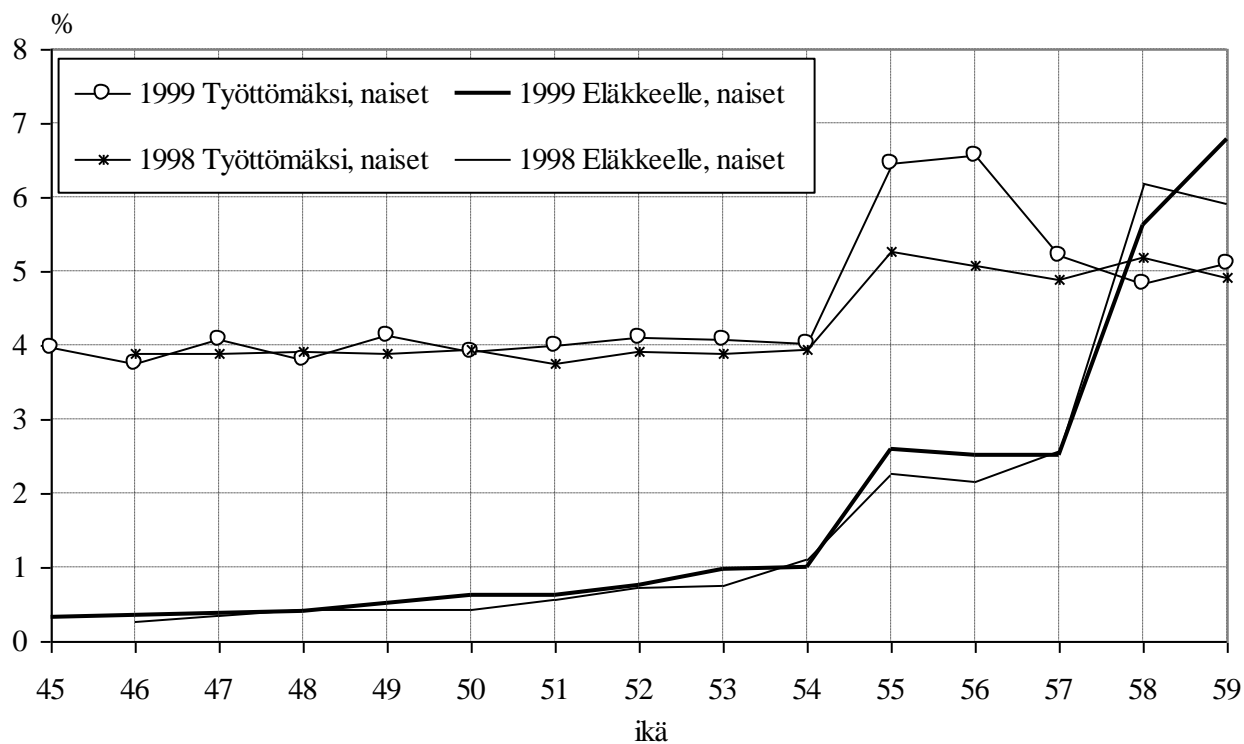
Liitekuvio 5b. Työllisten jakautuminen toimialoittain eri ikäryhmissä (%) 31.12.1999. Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.

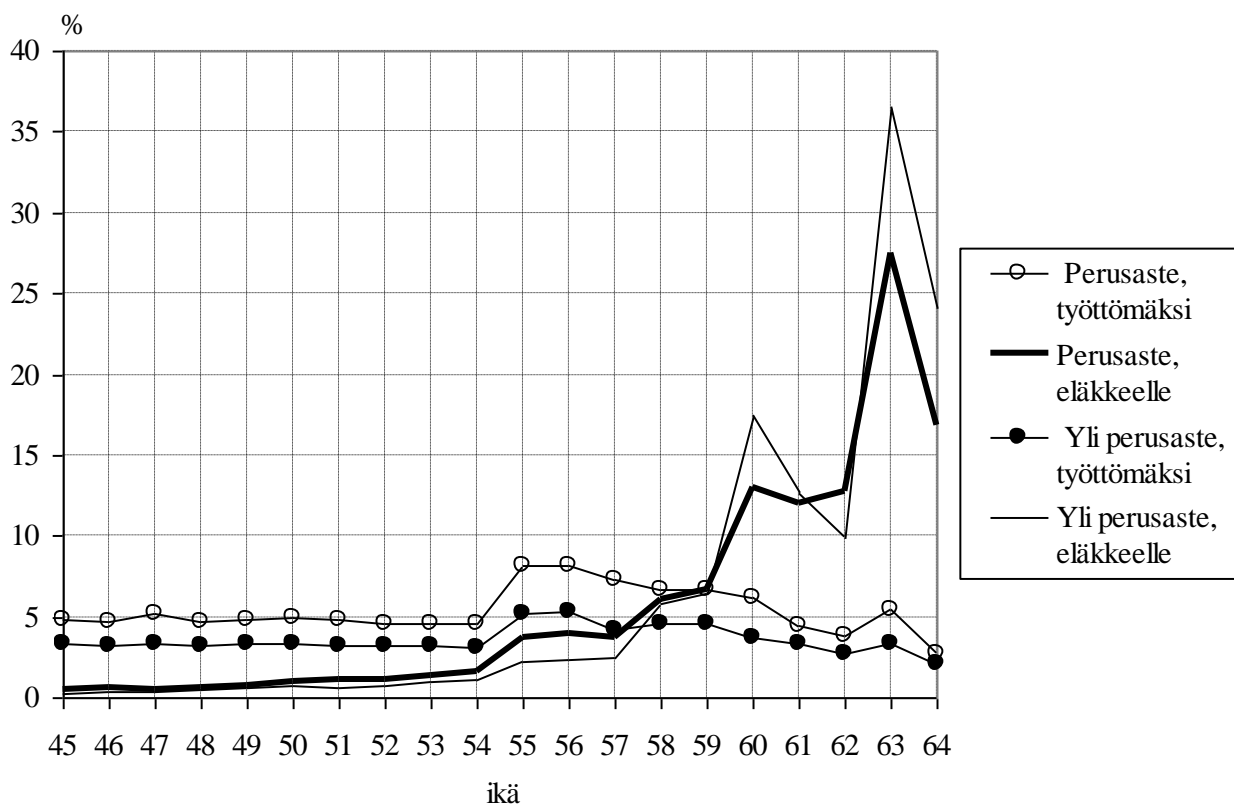
Liitekuvio 6a. Työllisten poistuma työttömyyteen ja eläkkeelle iän ja sukupuolen (miehet) mukaan vuosina 1998 ja 1999. Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.

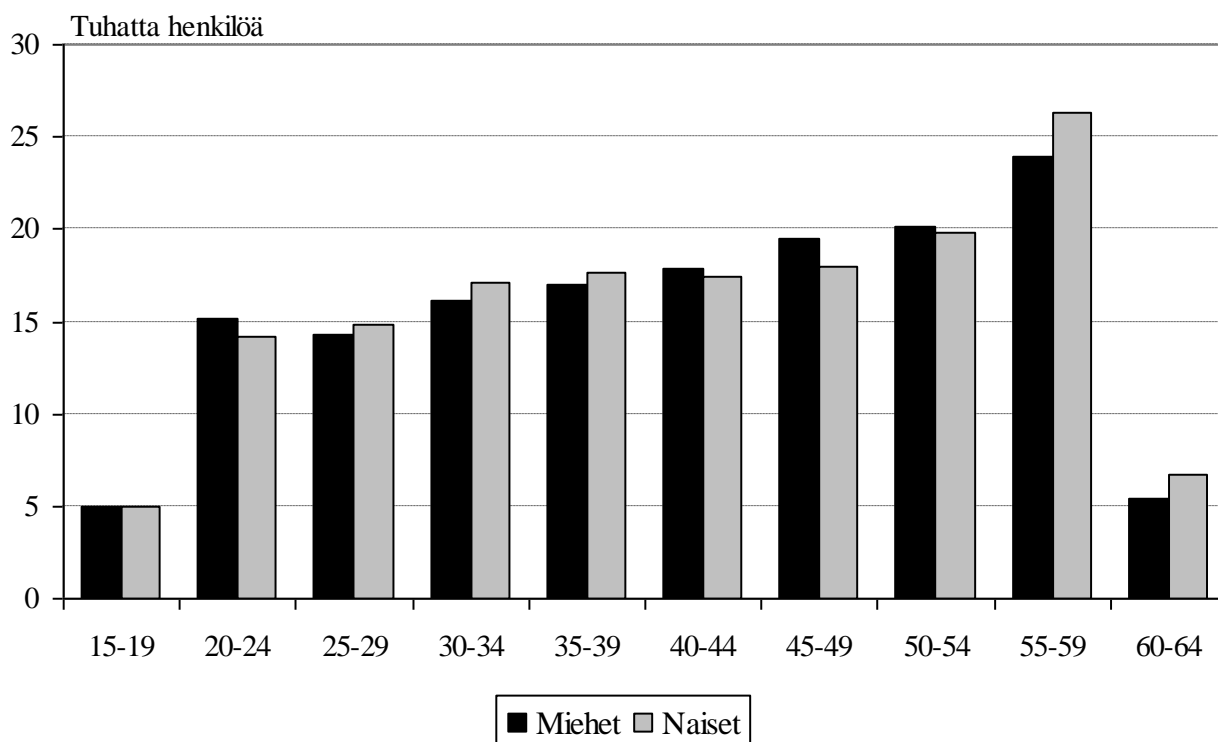
Liitekuvio 6b. Työllisten poistuma työttömyyteen ja eläkkeelle iän ja sukupuolen (naiset) mukaan vuosina 1998 ja 1999. Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.

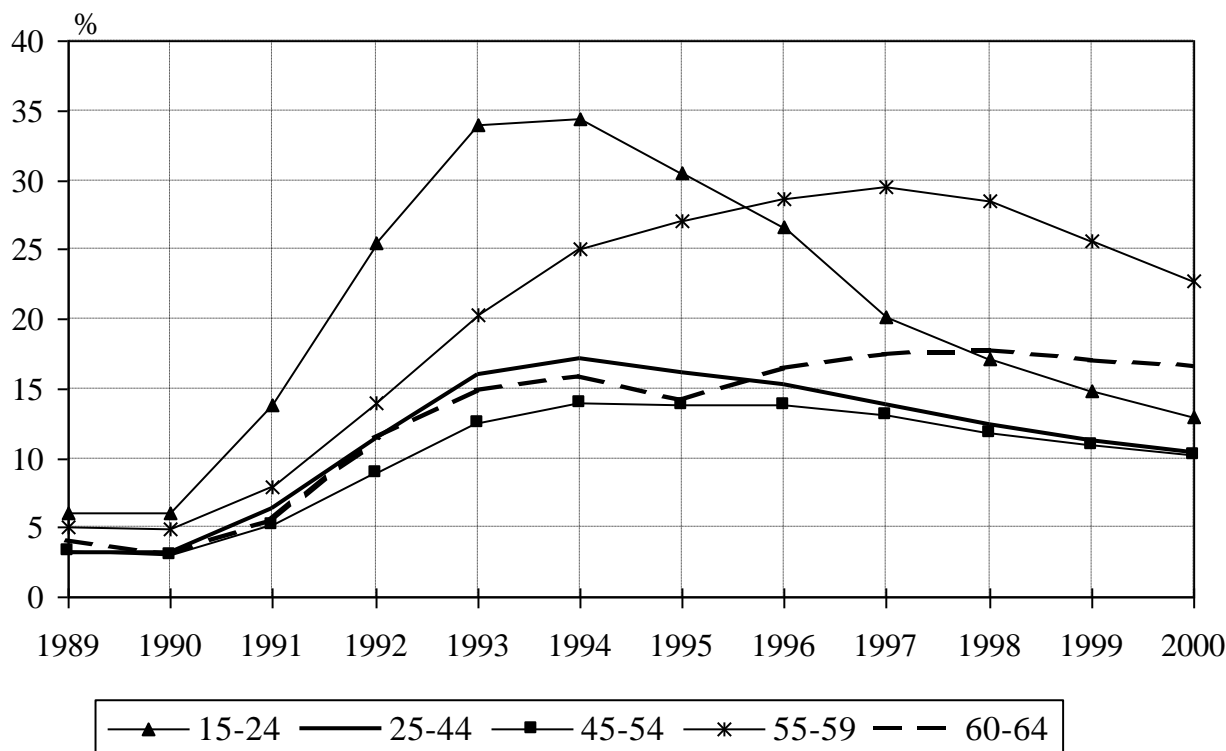
Liitekuvio 7. Työllisten poistuma työttömyyteen ja eläkkeelle iän ja koulutuksen mukaan vuonna 1999. Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.

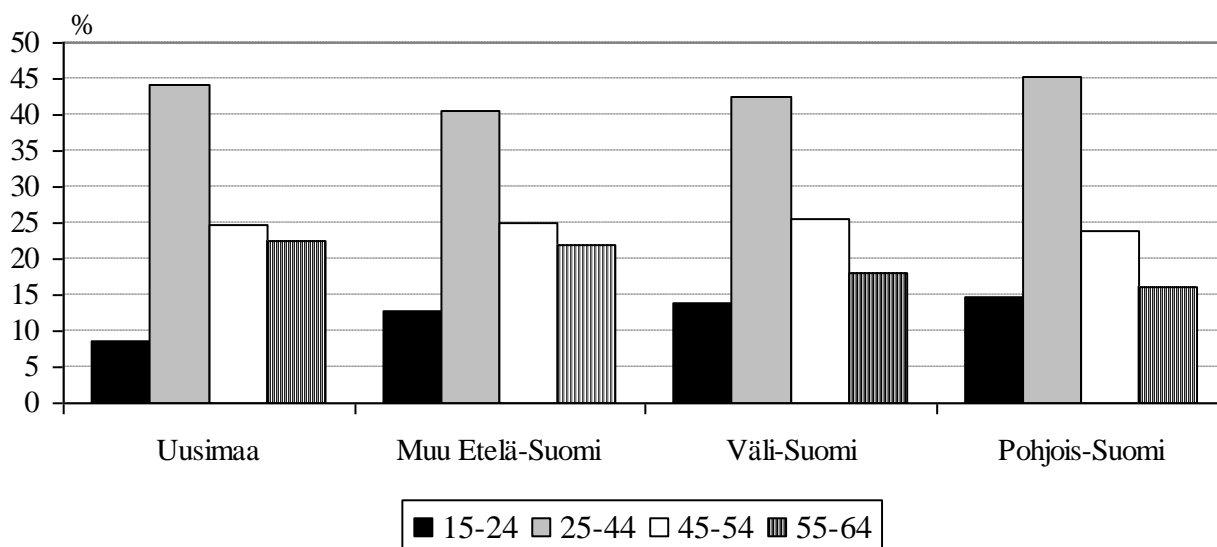
Liitekuvio 8. Työttömät työnhakijat iän ja sukupuolen mukaan keskimäärin vuonna 2000. Työministeriö, työnvälitystilasto.

Liitekuvio 9. Työttömien työnhakijoiden %-osuus työttömien työnhakijoiden ja työvoimatutkimuksen työllisten summasta ikäryhmittäin keskimäärin vuosina 1989 – 2000.

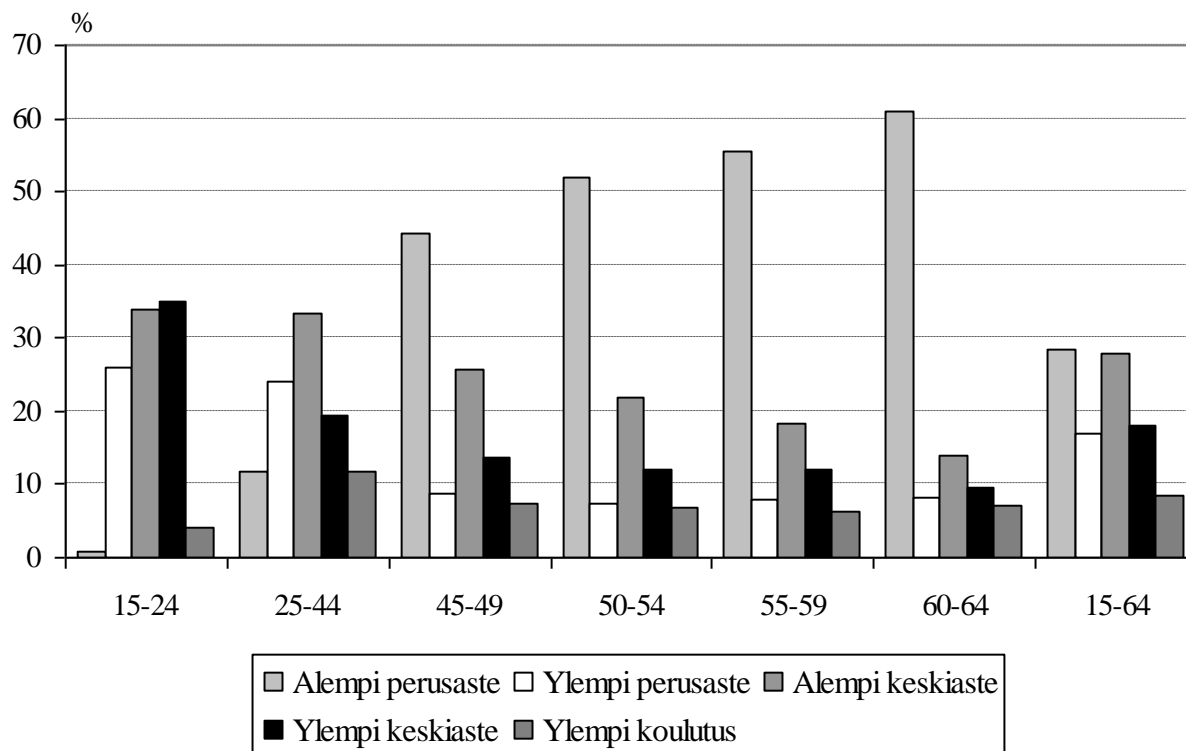
Liitekuvio 10. Työttömien työnhakijoiden ikäryhmittäinen jakautuminen alueittain vuonna 2000. Työministeriö, työnvälitystilasto.

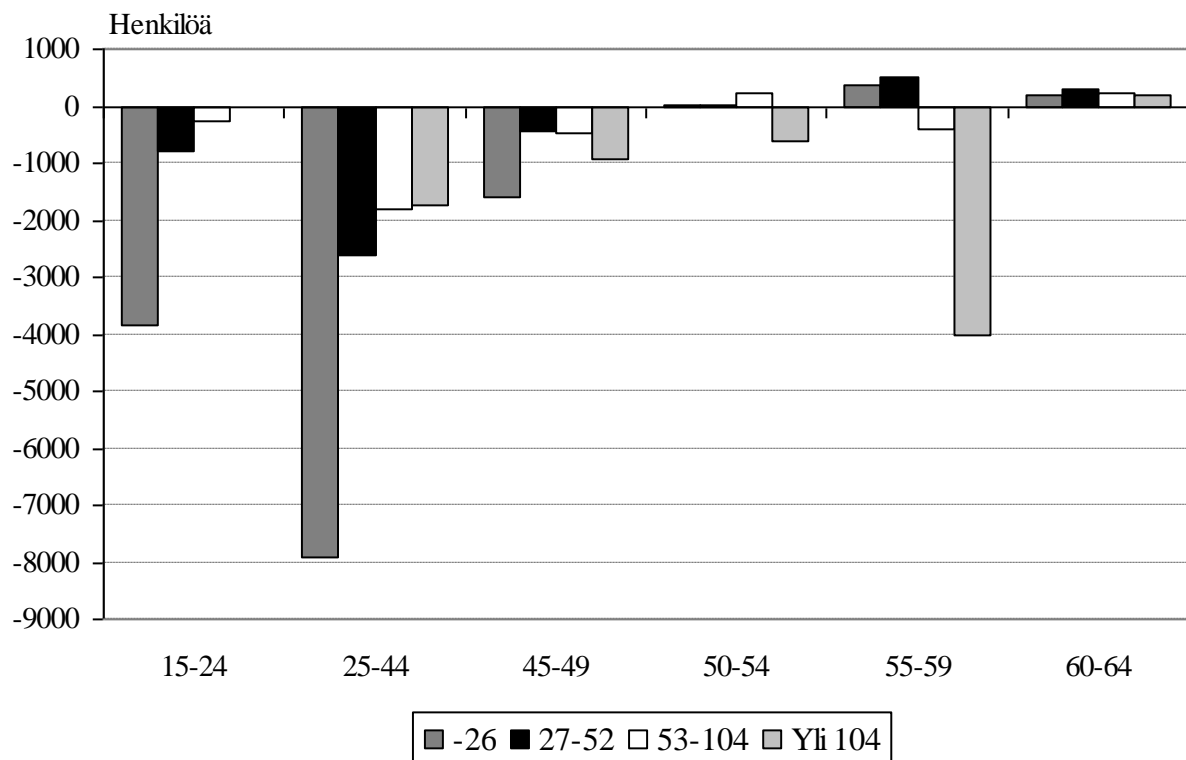
Muu Etelä-Suomi: Varsinais-Suomen, Ahvenanmaa, Satakunnan, Hämeen, Pirkanmaan ja Kymen TE-keskukset
 Väli-Suomi: Etelä-Savon, Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan TE-keskukset

Pohjois-Suomi: Kainuun, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin TE-keskukset

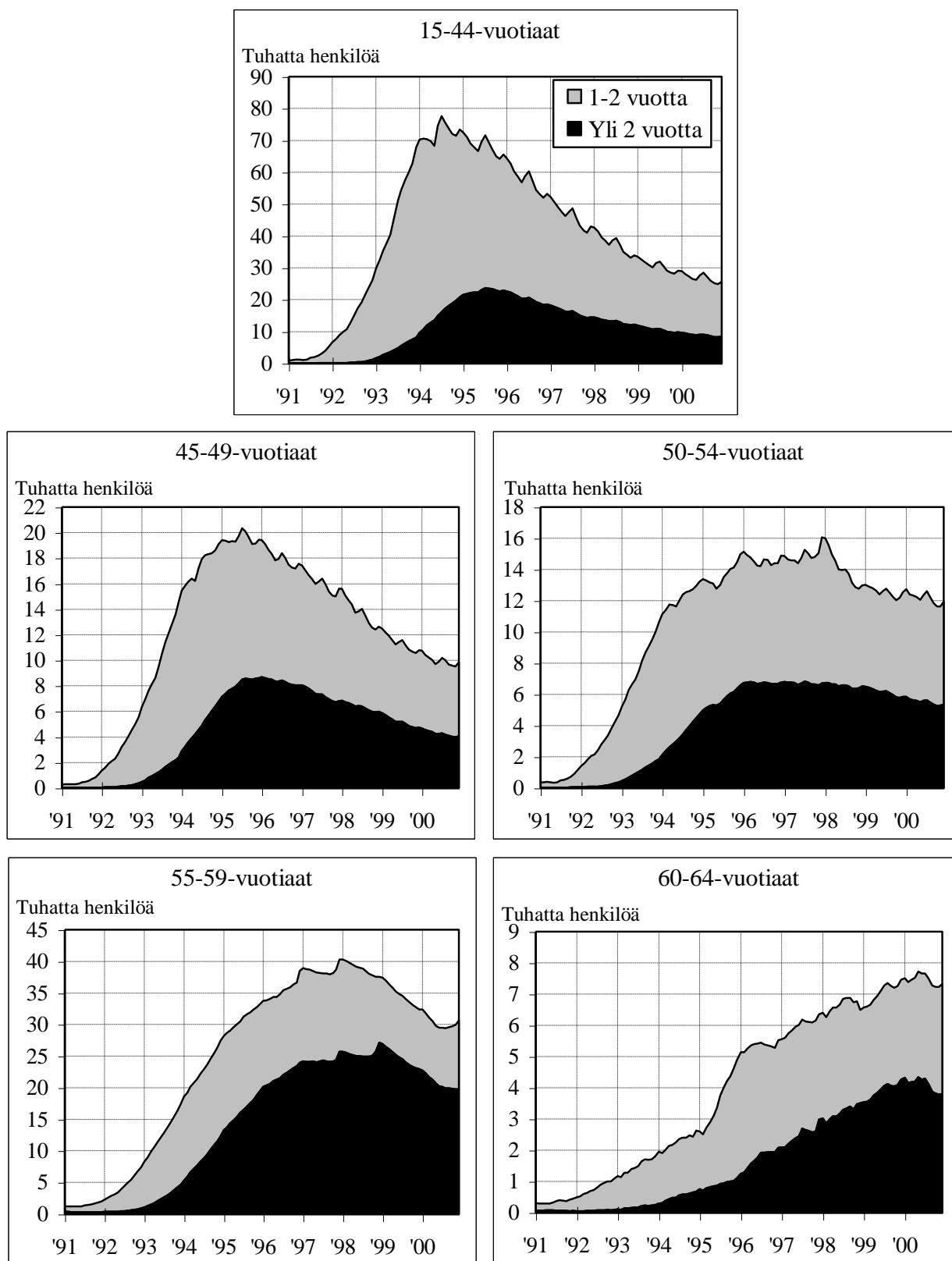
Liitekuvio 11. Työttömien työnhakijoiden koulutustausta iän mukaan keskimäärin vuonna 2000. Työministeriö, työnvälitystilasto.

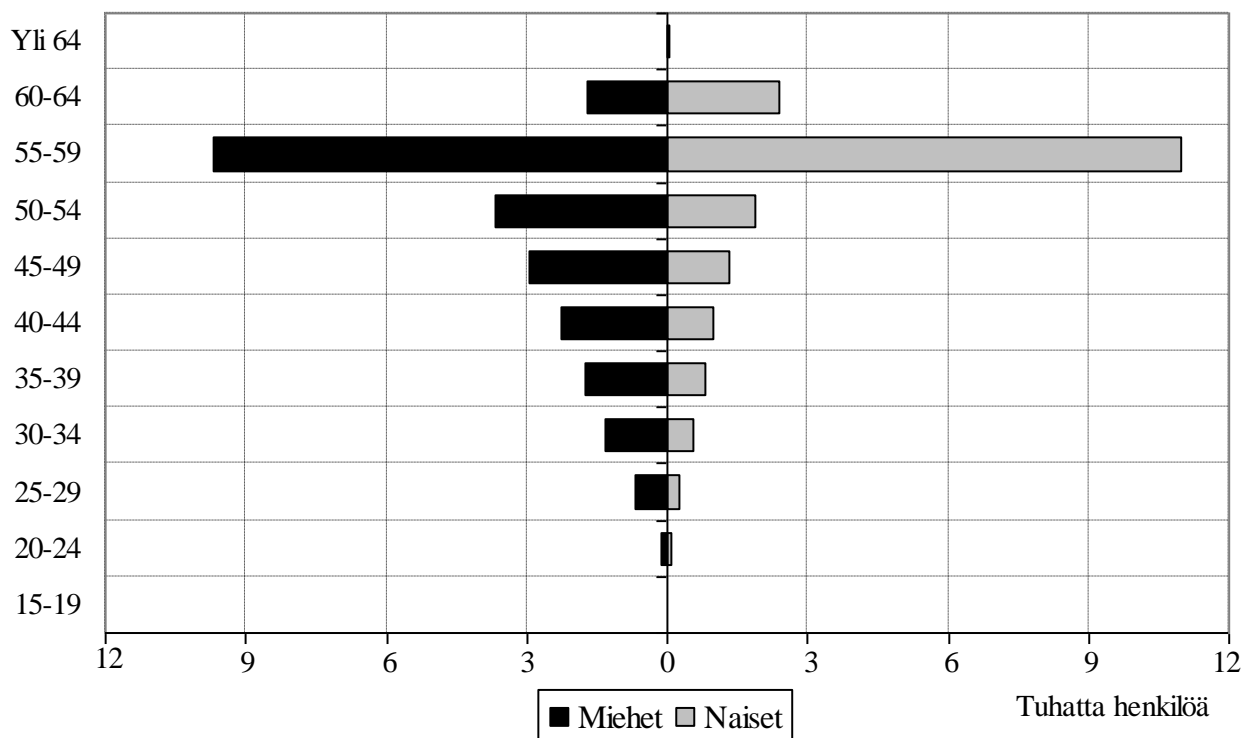
Liitekuvio 12. Työttömien työnhakijoiden määrän muutos edellisestä vuodesta työttömyyden keston mukaan eri ikäryhmissä vuonna 2000. Työministeriö, työnvälitystilasto.

Liitekuvio 13. Pitkäaikaistyöttömien määrän kehitys vuosina 1991 – 2000 eri ikäryhmissä. Työministeriö, työnvälitystilasto.

Liitekuvio 14. Yli 2 vuotta työttömänä olleet työttömät työnhakijat sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2000. Työministeriö, työnvälitystilasto.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Työllisyysasteet vuosina 1989, 1994, 1999 ja 2000 iän ja sukupuolen mukaan, muutos prosentteina ja prosenttiyksikköinä.

Työllisyysaste

Yhteensä					Miehet					Naiset				
Ikä	Vuosina				Ikä	Vuosina				Ikä	Vuosina			
	1989	1994	1999	2000		1989	1994	1999	2000		1989	1994	1999	2000
15-24	53	28	39	40	15-24	54	27	39	40	15-24	52	29	38	40
25-44	89	74	80	81	25-44	93	77	85	86	25-44	86	74	75	75
45-49	90	78	82	84	45-49	90	77	82	84	45-49	89	80	83	84
50-54	83	74	78	79	50-54	84	72	78	79	50-54	81	75	79	79
55-59	58	49	55	59	55-59	59	48	55	59	55-59	57	50	56	60
60-64	26	17	22	23	60-64	29	20	23	27	60-64	23	14	20	20
15-64	74	60	66	67	15-64	77	61	68	69	15-64	72	59	64	64

Työllisyysasteen muutosprosentti

Yhteensä					Miehet					Naiset				
Ikä	Vuosina				Ikä	Vuosina				Ikä	Vuosina			
	89-94	94-00	89-00	99-00		89-94	94-00	89-00	99-00		89-94	94-00	89-00	99-00
15-24	-47	42	-25	3	15-24	-50	47	-27	1	15-24	-44	38	-23	5
25-44	-17	9	-10	1	25-44	-17	11	-8	1	25-44	-14	2	-13	0
45-49	-13	7	-7	2	45-49	-14	9	-7	2	45-49	-10	5	-6	1
50-54	-11	7	-4	2	50-54	-14	10	-5	2	50-54	-7	6	-2	0
55-59	-16	21	2	8	55-59	-19	23	0	7	55-59	-12	20	5	7
60-64	-35	37	-10	6	60-64	-31	34	-8	16	60-64	-39	44	-12	1
15-64	-19	12	-10	1	15-64	-21	14	-10	2	15-64	-18	9	-10	1

Työllisyysasteen muutos, prosenttiyksikköä

Yhteensä					Miehet					Naiset				
Ikä	Vuosina				Ikä	Vuosina				Ikä	Vuosina			
	89-94	94-00	89-00	99-00		89-94	94-00	89-00	99-00		89-94	94-00	89-00	99-00
15-24	-25	12	-13	1	15-24	-27	13	-14	0	15-24	-23	11	-12	2
25-44	-15	7	-8	1	25-44	-16	9	-7	1	25-44	-12	1	-11	0
45-49	-12	6	-6	2	45-49	-13	7	-6	2	45-49	-9	4	-5	1
50-54	-9	5	-4	1	50-54	-12	7	-5	1	50-54	-6	4	-2	0
55-59	-9	10	1	4	55-59	-11	11	0	4	55-59	-7	10	3	4
60-64	-9	6	-3	1	60-64	-9	7	-2	4	60-64	-9	6	-3	0
15-64	-14	7	-7	1	15-64	-16	8	-8	1	15-64	-13	6	-7	1

Liitetaulukko 2. Työllisenä edellisen vuoden lopussa olleiden pääasiallinen toiminta vuoden lopussa vuosina 1989 – 1999. Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.

15-24-vuotiaat							25-44-vuotiaat						
	Työllisenä ed. vuoden lopussa	Pääasiallinen toiminta vuoden lopussa, %						Työllisenä ed. vuoden lopussa	Pääasiallinen toiminta vuoden lopussa, %				
		Työll.	Työtön	Opisk.	Eläkel.	Muu			Työll.	Työtön	Opisk.	Eläkel.	Muu
1989	303660	76,9	3,1	12,4	0,1	7,5	1989	1363723	94,6	1,7	1,2	0,3	2,1
1990	297607	73,9	5,1	12,5	0,1	8,4	1990	1377974	93,3	2,9	1,3	0,3	2,3
1991	270224	67,6	11,8	13,5	0,1	7,0	1991	1348292	88,9	7,1	1,6	0,3	2,2
1992	214627	65,3	16,1	11,2	0,1	7,3	1992	1243089	87,9	8,4	1,3	0,3	2,2
1993	163817	64,3	15,9	13,4	0,1	6,3	1993	1148165	87,5	8,3	1,5	0,3	2,4
1994	127885	70,0	11,2	13,1	0,1	5,6	1994	1065098	91,0	5,4	1,3	0,2	2,1
1995	135906	67,9	12,2	15,0	0,1	4,8	1995	1071471	90,7	5,5	1,5	0,2	2,1
1996	140751	69,4	11,7	14,0	0,1	4,8	1996	1065514	91,4	5,3	1,2	0,2	1,8
1997	146819	71,4	8,2	15,2	0,0	5,2	1997	1067150	92,1	4,1	1,5	0,2	2,1
1998	167406	74,8	7,7	12,3	0,0	5,1	1998	1085392	92,4	4,2	1,3	0,1	2,0
1999	211078	73,1	6,0	14,9	0,0	6,0	1999	1093372	92,4	4,1	1,4	0,2	2,0

45-54-vuotiaat							Yli 54-vuotiaat (1998-1999 55-64-vuotiaat)						
	Työllisenä ed. vuoden lopussa	Pääasiallinen toiminta vuoden lopussa, %						Työllisenä ed. vuoden lopussa	Pääasiallinen toiminta vuoden lopussa, %				
		Työll.	Työtön	Opisk.	Eläkel.	Muu			Työll.	Työtön	Opisk.	Eläkel.	Muu
1989	465831	95,0	1,6	0,2	1,9	1,3	1989	219981	79,2	2,0	0,0	16,8	2,0
1990	479446	94,2	2,6	0,2	1,7	1,3	1990	218720	78,4	2,4	0,0	17,2	2,0
1991	497656	91,2	5,7	0,3	1,6	1,2	1991	216110	76,9	5,8	0,0	15,4	1,8
1992	504175	90,1	6,9	0,3	1,5	1,2	1992	207256	74,9	8,5	0,0	14,9	1,6
1993	507396	89,7	6,7	0,3	1,9	1,4	1993	195052	69,5	8,8	0,1	19,9	1,7
1994	507257	92,6	4,6	0,3	1,5	1,1	1994	177481	76,5	6,2	0,1	16,0	1,3
1995	532281	92,1	5,0	0,3	1,4	1,2	1995	177393	76,7	5,9	0,1	15,8	1,6
1996	553658	92,3	5,2	0,3	1,3	1,0	1996	171628	78,6	5,7	0,0	14,4	1,2
1997	559222	94,3	3,4	0,4	0,8	1,1	1997	182748	82,9	4,4	0,1	11,1	1,4
1998	596832	94,2	3,7	0,3	0,8	1,0	1998	183178	84,6	4,4	0,1	9,6	1,2
1999	620780	93,8	3,9	0,3	0,9	1,0	1999	200466	82,5	5,1	0,1	8,6	3,7

Liitetaulukko 3. Työttömänä edellisen vuoden lopussa olleiden pääasiallinen toimi vuoden lopussa vuosina 1989 – 1999. Tieto sijoitustyöstä ja työttömyyseläkkeestä vuodesta 1996 alkaen. Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.

15-24-vuotiaat

	Työttömänä ed. vuoden lopussa		Pääasiallinen toiminta vuoden lopussa, %				
	lopussa	Työll.	Sij.työ	Työtön	Opisk.	Eläke	Muu
89	29685	49,0		20,7	13,2	0,3	16,9
90	23613	42,5		27,3	13,4	0,3	16,5
91	31989	33,8		38,8	13,2	0,3	14,0
92	68218	28,6		45,5	11,9	0,1	13,9
93	100124	21,3		50,3	16,6	0,1	11,8
94	105462	28,7		43,1	17,1	0,1	11,1
95	90371	29,8		43,5	18,3	0,1	8,3
96	83797	20,2	8,5	40,1	21,0	0,1	10,2
97	71219	26,1	9,4	33,3	20,0	0,1	11,0
98	54931	28,3	10,1	33,3	17,9	0,1	10,4
99	50838	30,5	8,5	31,0	17,5	0,1	12,4

25-44-vuotiaat

	Työttömänä ed. vuoden lopussa		Pääasiallinen toiminta vuoden lopussa, %					
	lopussa	Työll.	Sij.työ	Työtön	Opisk.	Eläke	Muu	
89	65320	49,1		32,6	3,9	0,7	13,7	
90	54528	44,3		37,7	4,4	0,8	12,7	
91	72494	35,7		50,0	4,6	0,7	9,0	
92	159687	30,6		55,6	5,2	0,3	8,3	
93	229735	24,2		62,8	5,0	0,2	7,8	
94	279920	32,3		55,4	5,4	0,2	6,8	
95	248854	30,5		55,7	6,6	0,2	7,1	
96	229501	20,3	9,1	56,8	6,2	0,3	7,4	
97	220906	24,5	8,9	51,9	6,8	0,3	7,6	
98	186494	23,9	9,6	51,4	6,4	0,2	8,5	
99	166580	24,6	9,0	51,3	6,4	0,2	8,4	

45-54-vuotiaat

	Työttömänä ed. vuoden lopussa		Pääasiallinen toiminta vuoden lopussa, %				
	lopussa	Työll.	Sij.työ	Työtön	Opisk.	Eläke	Muu
89	22363	41,7		41,3	1,2	2,9	12,9
90	18621	40,2		44,1	1,5	3,1	11,2
91	23273	32,5		55,5	1,5	2,3	8,1
92	48317	27,0		62,3	2,4	1,4	7,0
93	74629	19,4		70,6	2,2	1,1	6,6
94	98120	25,6		65,1	2,5	1,1	5,8
95	96449	22,9		67,5	3,0	0,8	5,7
96	100832	12,7	7,9	69,8	3,0	1,0	5,5
97	105109	16,6	8,3	64,1	4,0	0,8	6,3
98	95409	16,5	9,3	62,2	3,6	0,8	7,5
99	89287	16,9	9,1	61,7	3,6	1,1	7,6

55-64-vuotiaat

	Työttömänä ed. vuoden lopussa		Pääasiallinen toiminta vuoden lopussa, %					
	lopussa	Työll.	Sij.työ	Työtön	Opisk.	Eläke	Tyött.eläke	Muu
89	12183	20,1	0,0	36,4	0,0	35,0		8,4
90	11569	21,7	0,0	41,2	0,2	28,8		8,2
91	13205	16,6	0,0	47,7	0,1	29,5		6,0
92	24494	9,5	0,0	54,3	0,1	31,8		4,3
93	39061	5,2	0,0	60,6	0,1	30,2		3,8
94	51788	5,4	0,0	63,8	0,1	27,3		3,4
95	55882	3,7	0,0	74,0	0,2	18,7		3,3
96	62437	2,5	0,7	73,4	0,2	3,3	16,9	2,9
97	70624	2,2	1,0	73,4	0,3	2,8	15,9	4,5
98	69594	2,1	1,2	70,4	0,3	2,9	17,4	5,7
99	67342	2,0	1,3	70,0	0,3	2,3	17,0	7,0

Liitetaulukko 4. Työllisten ja työttömien vuosipoistumat iän ja koulutustason mukaan 1988 – 1999. Tieto sijoitustyöstä vuodesta 1996 lähtien, vuodet 1988 – 1995 vanhin ikäryhmä 55+, vuodesta 1996 lähtien vanhin ikäryhmä 55-64-v. Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.

Perusasteen varassa olevat

25-44-vuotiaat

Työlliset

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	94,7	2,3	0,4	2,6
1989	94,7	2,2	0,4	2,7
1990	92,8	3,7	0,4	3,1
1991	87,0	9,3	0,4	3,3
1992	85,8	10,7	0,4	3,1
1993	85,8	10,5	0,5	3,2
1994	89,5	7,3	0,4	2,8
1995	88,8	7,8	0,4	3,0
1996	88,8	7,5	0,3	3,4
1997	91,0	6,0	0,3	2,6
1998	90,5	6,2	0,2	3,1
1999	90,1	6,4	0,3	3,3

Työttömät

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	39,1	42,7	0,9	17,3
1989	44,0	36,3	1,0	18,7
1990	38,9	41,7	1,1	18,3
1991	30,8	54,7	0,9	13,6
1992	25,6	61,2	0,4	12,8
1993	18,9	69,1	0,3	11,7
1994	24,6	64,2	0,3	10,9
1995	22,1	65,1	0,2	12,6
1996	21,4	65,4	0,2	13,0
1997	24,7	61,5	0,3	13,6
1998	25,0	60,2	0,2	14,5
1999	24,6	60,2	0,2	15,0

45-54-vuotiaat

Työlliset

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	94,2	2,2	2,0	1,6
1989	94,1	2,0	2,3	1,6
1990	93,1	3,1	2,1	1,7
1991	89,5	6,9	1,9	1,7
1992	88,2	8,5	1,9	1,4
1993	87,6	8,4	2,4	1,6
1994	90,9	5,8	1,9	1,4
1995	90,2	6,5	1,7	1,6
1996	90,3	6,7	1,4	1,6
1997	93,2	4,3	1,2	1,3
1998	92,9	4,7	1,0	1,4
1999	92,3	5,1	1,2	1,4

Työttömät

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	34,2	49,3	2,9	13,6
1989	40,1	42,5	3,2	14,2
1990	38,0	45,9	3,5	12,6
1991	30,7	57,1	2,5	9,7
1992	25,7	63,8	1,5	9,0
1993	18,0	72,5	1,2	8,3
1994	23,3	67,8	1,3	7,6
1995	20,3	71,0	1,0	7,7
1996	18,1	72,8	0,9	8,2
1997	22,4	67,4	1,1	9,1
1998	23,0	65,6	0,9	10,5
1999	22,9	64,9	1,3	10,8

Yli 54-vuotiaat (vuosina 1997 ja 1998 55-64-vuotiaat)

Työlliset

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	79,9	2,8	15,0	2,3
1989	77,9	2,3	17,5	2,3
1990	77,5	2,9	17,5	2,1
1991	75,3	6,9	15,7	2,1
1992	72,9	9,9	15,3	1,9
1993	68,0	10,2	19,9	1,9
1994	74,3	7,4	16,8	1,5
1995	74,6	7,0	16,6	1,8
1996	76,1	6,9	15,5	1,5
1997	81,7	5,6	11,4	1,3
1998	82,9	5,4	10,3	1,4
1999	80,1	6,1	8,9	4,9

Työttömät

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	12,0	28,7	52,7	6,6
1989	19,3	36,8	35,4	8,5
1990	21,0	41,4	29,2	8,4
1991	16,1	47,7	30,0	6,2
1992	9,0	54,3	32,5	4,2
1993	4,9	59,9	31,3	3,9
1994	4,9	63,3	28,4	3,4
1995	3,3	73,7	19,4	3,6
1996	2,9	72,6	20,9	3,6
1997	3,9	72,8	19,8	3,6
1998	3,8	69,8	21,6	4,8
1999	4,1	69,4	20,4	6,2

Liitetaulukko 4. Jatkuu**Perusastetta korkeamman tutkinnon suorittaneet****25-44-vuotiaat****Työlliset**

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	94,7	1,7	0,2	3,4
1989	94,6	1,6	0,2	3,6
1990	93,4	2,6	0,2	3,8
1991	89,5	6,3	0,2	4,0
1992	88,6	7,7	0,2	3,5
1993	88,0	7,7	0,2	4,1
1994	91,4	5,0	0,2	3,4
1995	91,2	5,0	0,2	3,6
1996	90,8	4,9	0,1	4,2
1997	93,1	3,8	0,2	2,9
1998	92,8	3,8	0,1	3,4
1999	92,9	3,7	0,1	3,3

Työttömät

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	48,5	34,9	0,6	16,0
1989	52,3	30,3	0,6	16,8
1990	47,5	35,5	0,7	16,3
1991	38,5	47,3	0,6	13,6
1992	33,4	52,5	0,3	13,8
1993	26,9	59,7	0,2	13,2
1994	35,9	51,2	0,2	12,7
1995	34,5	51,1	0,2	14,2
1996	32,2	52,8	0,1	14,9
1997	37,3	47,7	0,3	14,8
1998	37,3	47,4	0,2	15,1
1999	37,8	47,3	0,2	14,8

45-54-vuotiaat**Työlliset**

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	96,1	1,4	1,1	1,4
1989	96,2	1,3	1,4	1,1
1990	95,3	2,0	1,3	1,4
1991	92,7	4,5	1,3	1,5
1992	91,8	5,6	1,2	1,4
1993	91,3	5,5	1,5	1,7
1994	93,8	3,7	1,2	1,3
1995	93,3	4,1	1,1	1,5
1996	93,5	4,3	0,9	1,3
1997	95,1	3,0	0,8	1,2
1998	94,8	3,2	0,7	1,4
1999	94,6	3,4	0,7	1,3

Työttömät

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	39,9	46,0	2,1	12,0
1989	44,8	39,2	2,3	13,7
1990	43,8	41,0	2,5	12,7
1991	35,4	53,0	2,0	9,6
1992	28,7	60,2	1,3	9,8
1993	21,3	68,2	1,0	9,5
1994	28,2	61,7	0,9	9,2
1995	25,9	63,6	0,7	9,8
1996	22,6	66,7	0,6	10,1
1997	27,3	60,9	0,9	10,8
1998	28,4	59,2	0,8	11,7
1999	28,5	59,0	0,9	11,5

Yli 54-vuotiaat (vuosina 1997 ja 1998 55-64-vuotiaat)**Työlliset**

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	84,1	1,6	12,6	1,7
1989	81,8	1,3	15,3	1,6
1990	80,2	1,6	16,6	1,6
1991	79,8	3,9	14,9	1,4
1992	78,2	6,2	14,3	1,3
1993	71,7	6,8	19,9	1,6
1994	79,4	4,5	14,9	1,2
1995	79,2	4,5	14,9	1,4
1996	81,0	4,4	13,2	1,4
1997	85,5	3,5	10,0	1,0
1998	86,2	3,6	9,1	1,2
1999	84,5	4,2	8,3	2,9

Työttömät

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	13,3	26,0	54,6	6,1
1989	23,5	35,2	33,5	7,8
1990	24,3	40,6	27,2	7,9
1991	18,5	48,0	27,9	5,6
1992	10,8	54,3	29,9	5,0
1993	6,2	62,6	27,3	3,9
1994	6,3	65,1	24,8	3,8
1995	4,6	74,7	17,2	3,5
1996	3,7	75,2	17,5	3,6
1997	4,9	74,6	16,8	3,7
1998	5,4	71,4	18,4	4,8
1999	5,3	71,0	17,7	5,9

Liitetaulukko 5. Työttömät iän ja sukupuolen mukaan ammattiryhmittäin. Työministeriö, työnvälitystilasto.

	Miehet			Naiset		
	45-54	55-64	15-64	45-54	55-64	15-64
Tekninen, luonnont., yhteisk. työ	3972	4234	14567	2578	1675	11337
Terveystenhoolto, sosiaali-alan työ	434	142	2556	6039	3303	28050
Hallinto- ja toimistotyö	2409	2669	8905	7311	7273	26636
Kaupallinen työ	2364	2424	8453	4199	4981	15389
Maa- ja metsätaloustyö, kalastusala	2807	1742	8128	1361	1057	4502
Kuljetus- ja liikennetyö	2808	2283	9599	534	1011	2208
Rakennustyö, kaivos- ja louhintatyö	8003	4258	23480	128	189	592
Teollinen työ	13062	9723	50430	5188	5676	19519
Palvelutyö	1832	1065	8926	7842	6101	30199
Muualla luokittelematon työ	1892	830	19358	2666	1791	18722
Yhteensä	39583	29370	154402	37846	33057	157154

Muutos (henkilöä) vuodesta 1999 vuoteen 2000

	Miehet			Naiset		
	45-54	55-64	15-64	45-54	55-64	15-64
Tekninen, luonnont., yhteisk. työ	-188	-11	-1198	-11	23	-506
Terveystenhoolto, sosiaali-alan työ	23	1	-220	-189	-37	-2274
Hallinto- ja toimistotyö	-78	3	-338	-223	-300	-2012
Kaupallinen työ	-135	-53	-638	-304	-419	-1268
Maa- ja metsätaloustyö, kalastusala	-115	-126	-765	6	-58	-182
Kuljetus- ja liikennetyö	-203	-53	-872	-52	-76	-214
Rakennustyö, kaivos- ja louhintatyö	-859	-554	-3712	-26	-8	-68
Teollinen työ	-830	-270	-5040	-172	-399	-1555
Palvelutyö	-75	-25	-795	-440	-407	-2462
Muualla luokittelematon työ	168	98	-591	-72	23	-713
Yhteensä	-2292	-990	-14169	-1483	-1658	-11254

Muutos (%) vuodesta 1999 vuoteen 2000

	Miehet			Naiset		
	45-54	55-64	15-64	45-54	55-64	15-64
Tekninen, luonnont., yhteisk. työ	-4,5	-0,3	-7,6	-0,4	1,4	-4,3
Terveystenhoolto, sosiaali-alan työ	5,6	0,7	-7,9	-3,0	-1,1	-7,5
Hallinto- ja toimistotyö	-3,1	0,1	-3,7	-3,0	-4,0	-7,0
Kaupallinen työ	-5,4	-2,1	-7,0	-6,8	-7,8	-7,6
Maa- ja metsätaloustyö, kalastusala	-3,9	-6,7	-8,6	0,4	-5,2	-3,9
Kuljetus- ja liikennetyö	-6,7	-2,3	-8,3	-8,9	-7,0	-8,8
Rakennustyö, kaivos- ja louhintatyö	-9,7	-11,5	-13,7	-16,9	-4,1	-10,3
Teollinen työ	-6,0	-2,7	-9,1	-3,2	-6,6	-7,4
Palvelutyö	-3,9	-2,3	-8,2	-5,3	-6,3	-7,5
Muualla luokittelematon työ	9,7	13,4	-3,0	-2,6	1,3	-3,7
Yhteensä	-5,5	-3,3	-8,4	-3,8	-4,8	-6,7